

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Adam Gazda

**Vzájemné vztahy České republiky (Československa) a Republiky
Makedonie (FYROM) v letech 1991 až 2010 a perspektivy dalšího
vývoje**

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vzájemné vztahy České republiky (Československa) a Republiky Makedonie (FYROM) v letech 1991 až 2010 a perspektivy dalšího vývoje“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Ostravě dne _____

PODĚKOVÁNÍ

Za odbornou pomoc a cenné rady děkuji vedoucí práce Mgr. Petře Měšťánkové, Ph.D.

Já, níže podepsaný Adam Gazda, autor diplomové práce na téma Vzájemné vztahy České republiky (Československa) a Republiky Makedonie (FYROM) v letech 1991 až 2010 a perspektivy dalšího vývoje, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. správci:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, Olomouc, 771 47, Česká republika

ke zpracování údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121 /2000 Sb.

V Olomouci dne (datum)

(podpis)

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod	9
Vymezení cíle a tématu práce	9
Zhodnocení dosavadního zpracování tématu	9
Charakteristika použitých zdrojů a jejich zhodnocení	10
Použitá metoda a hypotéza	11
Stručný přehled práce a použité termíny	12
Návrhy na další výzkum	13
1 Teoretické zázemí a ukotvení tématu	14
1.1 Úvod	14
1.2 Realismus a neorealismus	14
1.3 Liberálně-idealistická teorie	16
1.4 (Národní) stát a státní suverenita jako základ zahraniční politiky	18
1.5 Zahraniční politika státu	19
1.6 Závěr	23
2 Přehled československo-jugoslávských vztahů v letech 1945-1991	25
2.1 Úvod	25
2.2 Přehled vzájemných vztahů	26
2.3 Závěr	36
3 Česko (československo)-makedonské vztahy v letech 1991-2010	39
3.1 Úvod	39
3.2 Zahraničně-politický vývoj v Československu v letech 1989-1991	40
3.3 Zahraničně-politický vývoj v Jugoslávii (Republice Makedonii) v letech 1989-1991	41
3.4 Zahraniční politika České republiky v letech 1991-2010	43
3.4.1 Aktéři zahraniční politiky	43
3.4.2 Priority zahraniční politiky	46
3.4.3 Zahraničně-politický vývoj	49
3.5 Zahraniční politika Republiky Makedonie v letech 1991-2010	52
3.5.1 Aktéři zahraniční politiky	52
3.5.2 Priority zahraniční politiky	57
3.5.3 Zahraničně-politický vývoj	59

3.6 Přehled vzájemných vztahů v letech 1991-2010	64
3.6.1 Politické vztahy	64
3.6.2 Ekonomické vztahy	69
3.6.3 Zahraniční rozvojová spolupráce.....	71
3.6.4 Migrační trendy	72
3.6.5 Vztahy v oblasti vzdělání a kultury	73
3.7 Shrnutí	75
4 Perspektivy budoucího vývoje	77
Závěr	83
Abstrakt a klíčová slova	86
Abstract and key words	86
Bibliografie.....	88
Přílohy	101

Seznam zkratek

AMZV – Archiv ministerstva zahraničních věcí
CEFTA – Central European Free Trade Area (Středoevropská zóna volného obchodu)
čl. - článek
ČSFR- Česká a Slovenská federativní republika
ČSSD – Česká strana sociálně demokratická
ČSSR – Československá socialistická republika
DTO-T – Dokumentace teritoriálních odborů – tajné
EU – Evropská unie
FLRJ – Federativní lidová republika Jugoslávie
FYROM – Former Yugoslav Republic of Macedonia (Bývala jugoslávská republika Makedonie)
IFOR – Implementation Force
KFOR – Kosovo Force
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
NATO – North Atlantic Treaty Organization (Organizace severoatlantické smlouvy)
OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODS – Občanská demokratická strana
odst. - odstavec
OSN – Organizace spojených národů
PSP – Poslanecká sněmovna Parlamentu
RM – Republika Makedonie
RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci
SDSM – Sociálně-demokratická unie Makedonie
SFOR – Stabilisation Force
SFRJ – Socialistická federativní republika Jugoslávie
SKM – Svaz komunistů Makedonie
SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
UCK – Národní osvobozenecá armáda
ÚČR – Ústava České republiky
UNPREDEP – The United Nations Preventive Deployment Force
USA – Spojené státy americké

VMRO-DPMNE – Vnitřní makedonská revoluční organizace-Demokratická strana
makedonské národní jednoty
ZP – zahraniční politika

Úvod

Vymezení cíle a tématu práce

Balkán, jehož je Republika Makedonie (RM) součástí, se nachází v bezprostředním sousedství regionu střední Evropy a Evropské unie (EU), jejichž součástí je i Česká republika (ČR). V 90. letech minulého století se Balkán (zejména jeho západní část) stal ohniskem mnohých nepokojů a na prahu nového milénia se vnitřnímu konfliktu nevyhnula ani RM. Jedná se také o oblast, která je velmi kulturně rozmanitá a některé části tohoto regionu mohou být pro českého čtenáře i přes svou relativní geografickou blízkost poměrně vzdáleným, ne-li až exotickým územím, což dokazují i některé články českých cestovatelů. Přesto tento region a tedy i samotná RM nabízí nejen příležitosti poznávat novou kulturu, ale také možnosti obchodovat, investovat či vytvářet různá politická spojení. V mnohých případech však informace o přehledu a možnostech bilaterálních vztahů jsou velmi omezené a v případě RM, jak si ukážeme níže naprosto nedostatečné. I proto jsem si jako téma zjednodušeně zvolil česko-makedonské vztahy a jejich budoucí perspektivy.

Cílem této práce je tedy podat komplexní popis a analýzu vzájemných vztahů ČR a RM zejména v letech 1991 až 2010 s analýzou zahraniční politiky (ZP) obou republik a na tomto základě formulovat prognózy budoucího vývoje těchto vztahů. Budu přitom vycházet z teoretického zázemí fungování ZP. Pro lepší pochopení kontinuity bilaterálních vztahů ČR a RM je uveden také přehled vztahů jejich předchůdců (Československa a Jugoslávie) od roku 1945 až do roku 1991, kde však nezkoumám ZP obou států jako takovou, což by svým rozsahem přesahovalo rámec této práce.

Zhodnocení dosavadního zpracování tématu

Téma bilaterálních vztahů ČR a RM pro období po roce 1991 dosud nebylo v širším rozsahu uceleně zpracováno ať už v české nebo zahraniční literatuře. Zatím nejvíce rozsáhlé zpracování vzájemných vztahů obou republik nabízí část textu Petra Stehlíka a Ladislava Hladkého s názvem *Přehled historického vývoje česko-makedonských vztahů*, která se však více zaměřuje na kulturní spolupráci a některé aspekty jako např. českou rozvojovou spolupráci či migrační trendy naprosto opomíjí. Celkově se jedná o velmi krátký a stručný úryvek (cca dvě strany) a hodnota celého článku spočívá spíše v celkovém zpřehlednění česko-makedonských vztahů pro období od roku 863 až do roku 2009. Dále bilaterální vztahy

krátce zmiňují publikace *Dějiny Makedonie* od Jana Rychlíka a Miroslava Kouby a *Stručná historie států: Makedonie* od Přemysla Rosůlka. Vztahy v kulturní oblasti pak ve své diplomové práci *Češi v Makedonii po roce 1945 – česká účast v rozvoji makedonské společnosti* zmiňuje Martina Trávníčková. Jiná situace je pro období před rokem 1989, kde však informace také povětšinou nejsou publikovány uceleně a zaměřují se na dílčí otázky vzájemných vztahů. Sem lze zařadit jednak výše zmíněné publikace, kde nejuceleněji vztahy popisuje a analyzuje Jan Rychlík v kapitole *Makedonská otázka v české a slovenské politice* v rámci knihy *Dějiny Makedonie*. Z dalších autorů má velký význam Ivan Dorovský, který v rámci bohaté publikační činnosti o Makedonii a makedonském jazyce zmiňuje také vzájemné vztahy (např. publikace *Makedonci žijí mezi námi* nebo část publikace *Recepce literatury jižních Slovanů*) nebo Dagmar Dorovská (např. stať *Literární činnost Makedonců v Československu*, která vyšla v rámci publikace *Slavistika a balkanistika* od Ivana Dorovského). V roce 2008 pak byla v makedonštině za přispění českého velvyslanectví ve Skopje vydána kniha s názvem *Československé diplomatické dokumenty o Makedonii 1939-1975*. Ostatní autoři se česko-makedonským vztahům věnují víceméně sporadicky a převládá popis vztahů česko-balkánských nebo publikace o Makedonii jako takové. Publikace věnující se čistě ZP z teoretického pohledu také nejsou v českém prostředí příliš rozpracovány. Konkrétní autory a díla zmiňuji v následující podkapitole.

Charakteristika použitých zdrojů a jejich zhodnocení

V práci byly využity zejména primární zdroje. Sem patří především informace získané studiem v *Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR*, které byly využity jako podklad pro detailnější přehlednější vzájemných vztahů Československa a Jugoslávie. Tyto informace byly dobovým produktem československých diplomatů před rokem 1989 a při jejich využití bylo nutné brát v úvahu stanovenou třicetiletou lhůtu pro jejich odtajnění, díky níž údaje po roce 1982 zatím nejsou dostupné.

Mezi další využití primární zdroje zejména při analýze vztahů ČR a RM a jejich ZP po roce 1991 patřily programová prohlášení vlád obou republik, statistiky obchodu a migrace získané od statistických úřadů obou zemí, strategické dokumenty vlád ČR a RM, ústavy obou zemí a některé doplňující zákony, stenografické záznamy z jednání parlamentů obou zemí, emailová komunikace s odborníky na danou tematiku a politiky obou zemí či pracovníky institucí a v neposlední řadě také měsíčník *Zahraniční politika České republiky – Data a Dokumenty* a ročně vydávaná *Zpráva o zahraniční politice ČR*, jež jsou produktem

Ministerstva zahraničních věcí ČR a slouží jako přehled uplynulých událostí v bilaterálních a multilaterálních vztazích ČR s ostatními zeměmi světa. Výše zmíněné informace byly povětšinou získávány z veřejně dostupných zdrojů na internetu. Jejich dostupnost se však lišila a zejména pak dokumenty produkované makedonskou stranou byly hůře dohledatelné, což platí i o emailové komunikaci, kde odezva z makedonské strany byla minimální.

Informace byly vhodně doplněny údaji z odborných časopisů obou zemí (*Mezinárodní politika*, *Crossroads*, *Mezinárodní vztahy*, *Slovanský přehled*), novinových článků autorů obou zemí, webových stránek věnujících se konkrétním událostem (např. kulturní prezentace) a knižních publikací českých i zahraničních autorů, kde z těch nejužitečnějších zmíníme *Dějiny Makedonie* Jana Rychlíka a Miroslava Kouby, *Dějiny Jihoslovanských zemí* Miroslava Šestáka a kol., *The Macedonian Foreign Policy 1991-2006* od Dimitara Mirčeva, *Stručná historie států: Makedonie* od Přemysla Rosůlka, *Česká zahraniční politika* od Alexandra Orta a *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces* od Michala Kořana a Martina Hrabálka a kol.

Pro teoretické zázemí tématu (první kapitola) byly v drtivé většině využity knižní zdroje českých a zahraničních autorů. Pro přehled teorií mezinárodních vztahů byly vhodné zejména publikace Petra Druláka *Teorie mezinárodních vztahů*, Oskara Krejčího *Mezinárodní politika* a Christophera Hilla *The Changing Politics of Foreign Policy*, z nichž poslední byla využita i pro teorii ZP. Pro tuto autor čerpal také ze skript *Tvorba a analýza zahraniční politiky* od Radky a Petra Drulákových a z knihy *A Theory of Foreign Policy* od Glenna Palmera a Clifftona Morgana. Další autoři jsou pak zmiňováni u jednotlivých citací přímo v textu.

Použitá metoda a hypotéza

Co se týče použitých metod je tato práce postavena zejména na empiricko-analytickém přístupu. Zároveň byla využita také diachronní komparace a to s ohledem na vývoj od roku 1945 do roku 2010, v rámci kterého je práce rozdělena na dvě období – první v letech 1945-1991 a druhé v letech 1991-2010, což dává možnost tyto dva úseky porovnat. Využita byla také synchronní komparace, v jejímž rámci byla porovnávána tvorba a priority ZP v ČR a RM (respektive Československa a Jugoslávie) v období 1991 až 2010. V poslední kapitole byla využita SWOT analýza bilaterálních vztahů ČR a RM.

V práci pak ověřujeme následující hypotézu:

- Vzájemné vztahy a kontakty ČR a RM se i přes rozdílné priority a fungování zahraničních politik obou států budou zintenzivňovat.

Konkrétní výzkumné otázky vztahující se k této hypotéze stanovují takto:

- Jak se vyvíjel postoj Československa k Jugoslávii a Makedonii a vztahy Československa s nimi před hlavním zkoumaným obdobím, tedy v období 1945-1991?
- Jak se vyvíjela ZP a její priority u RM a ČR (do roku 1992 Československa) v letech 1991-2010?
- Jak se vyvíjely vzájemné vztahy ČR a RM v letech 1991-2010?
- Jaké jsou prognózy budoucího vývoje vzájemných vztahů ČR a RM?

Stručný přehled práce a použité termíny

Práce je členěna do čtyř kapitol. První až třetí kapitola obsahují dílčí úvody a závěry a zároveň se člení do podkapitol. Čtvrtá kapitola – Perspektivy budoucího vývoje je rozsahem kratší a tudíž členění do podkapitol není nutné. První kapitola je věnována teoretickému ukotvení tématu a zabývá se náhledy realismu (neorealismu) a liberálně-idealistické teorie na mezinárodní vztahy, z nichž je pak synteticky formulována teorie ZP. Druhá kapitola se věnuje přehledu československo-jugoslávských vztahů s přihlédnutím k postojům a vztahům Československa s makedonskou částí jugoslávské federace v období 1945-1991. Třetí kapitola popisuje a analyzuje ZP Československa (respektive ČR) a Jugoslávie (respektive RM) od roku 1989 do roku 2010 včetně hlavních aktérů a detailně popisuje přehled vzájemných vztahů ČR a RM v letech 1991 až 2010, jež jsou průběžně hodnoceny a okomentovány. Ve shrnutí jsou pak tyto zobecněny, aby mohly sloužit jako základ pro kapitolu poslední, ve které se zabýváme prognózami budoucího vývoje, potřebou českého velvyslanectví v RM a koncepcí ZP k zemím západního Balkánu.

V práci se objevují některé termíny, jež čtenář může vykládat různě. Patří sem sousloví západní Balkán, pod nímž v této práci chápeme státy bývalé Jugoslávie kromě Slovinska a Albánie a pojem Balkán, kam kromě zemí západního Balkánu řadíme i Bulharsko a Rumunsko. Termín Republika Makedonie užíváme pro období po roce 1991 a to z toho důvodu, že je to sousloví používané v bilaterálních vztazích mezi ČR a RM a uváděné v ústavě RM. Termín FYROM (Former Yugoslav Republic of Macedonia - Bývala

jugoslávská republika Makedonie) pak v této práci zmiňujeme jen, je-li to nutné pro vysvětlení okolností určité události (např. mezinárodní uznání RM). Název Makedonie pak zjednodušeně užíváme pro označení jedné z jugoslávských republik do roku 1991, která v závislosti na časovém zařazení nesla po roce 1945 název Lidová republika Makedonie a od roku 1963 byl název změněn na Socialistická republika Makedonie.

Návrhy na další výzkum

Tato práce se nezabývá komparací postojů ČR k ostatním zemím regionu, na jejichž základě by se dala i formulovat koncepce ZP ČR vůči zemím západního Balkánu. Stejně tak se pouze částečně věnuje pozici RM v celkovém kontextu ZP ČR. Dodatečným výzkumem, např. osobními dotazníky pro současné i bývalé politiky obou zemí, širokou veřejnost, české a makedonské investory či analýzou většího množství novinových článků obou zemí, pak lze získat i hlubší vhled na vztahy obou zemí a lépe předpovědět budoucí vývoj v bilaterálních vztazích obou států.

1. Teoretické zázemí a ukotvení tématu

1.1 Úvod

V této kapitole si stručně popíšeme dva nejvýznamnější náhledy na mezinárodní vztahy, jež jsou základem pro teoretické vymezení ZP a bilaterálních vztahů dvou států a také se budeme zabývat rozбором teoretických náhledů na zahraniční politiku. V rámci tohoto rozboru si blíže vysvětlíme některé pojmy související s procesem utváření zahraniční politiky, zejména pak sousloví „národní stát“ a „státní suverenita“, z nichž druhé jmenované má velký význam v preferencích zahraniční politiky RM.

Teorie mezinárodních vztahů tak, jak je známe, jsou odrazem a poznáním reality. Samy rovněž mohou vést ke změně reality, ale zároveň jsou touto realitou měněny. Jsou tedy jak produktem, tak nástrojem změny mezinárodních vztahů¹. Samotné mezinárodní vztahy pak můžeme vysvětlit jako souhrn politických, ekonomických, sociálních a ekologických vztahů mezi státy a ostatními aktéry světového systému.² Rovněž můžeme říci, že zahraniční politiky států ve svém souhrnu mezinárodní vztahy vytvářejí. Zjednodušeně se to dá demonstrovat tak, že nějaký stát X usiluje změnit konání jiného státu Y, a tento naopak usiluje změnit jednání státu X. Pokud bychom pak vzájemné působení zahraničních politik převedli do roviny fyziky, dalo by se jednání států připodobnit k působení zákona akce a reakce. Výsledkem takového vzájemného působení dvou či více států jsou konkrétní mezinárodní vztahy.

Pro naše zkoumání bilaterálních vztahů ČR a RM mají značný význam dvě největší teorie mezinárodních vztahů a to teorie realismu a liberálně-idealistické teorie, přičemž realismus, jak si později ukážeme, se tématu fungování zahraniční politiky blíží nejvíc.

1.2 Realismus a neorealismus

Realismus klade důraz na anarchickou strukturu a rozložení moci v mezinárodním systému, kde státy spolu neustále soupeří. Anarchistický systém neznamena chaos, nýbrž chybějící autoritu, která by chování států usměrňovala podobně, jak se tomu děje ve vnitrostátním prostředí.³ Nejvýznamnějšími aktéry jsou tedy státy, zbylé instituce (např.

¹ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o., 2003, s. 31.

² KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. 1. vydání. [s.l.]: Praha: Victoria Publishing, 1997, s. 471.

³ Jako tato autorita by se dala pojímat OSN (Organizace spojených národů) či EU (Evropská unie) pro jejich členy. Nicméně možnost usměrňovat a ovlivňovat chování svých členů je u první organizace malá a také neplnění řady rezolucí Rady bezpečnosti OSN podlamuje její autoritu. Co se týče EU, i když dochází k postupně

mezinárodní organizace či nadnárodní korporace) tento směr pojímá jako nástroje států. Svě teze odvíjí od samotné podstaty člověka, kterého chápe krom jiného jako soutěživou bytost, jíž je vlastní zvířecí agresivita a pud sebezáchovy a která se snaží ovládat druhé. Odtud vychází myšlenka, že jednotlivec v sobě spojuje jak touhu po lásce, tak touhu po moci, skupina však již jen touhu po moci.⁴

Toto později přeformuloval Kenneth Waltz, představitel navazujícího směru - neorealismu, který příčinu konfliktů již nehledá v lidské přirozenosti nýbrž v anarchickém uspořádání států.⁵ Tyto příčiny lze hledat ve třech rovinách: úroveň jednotlivce, státního uspořádání a úroveň systému.⁶ Odtud pak pramení rozlišení hladin analýzy, jež jsou využívány při zkoumání multilaterálních mezinárodních vztahů, či vztahů dvou států. Hladina analýzy bude také využita v této práci, zejména pak úroveň státu, jež je pro zkoumání bilaterálních vztahů zásadní a na kterou se i s ohledem na dostupnost pramenů pro tuto práci zaměříme.

Moc je tedy ústředním pojmem realismu a to zejména vojenská, vysokou důležitost rovněž přiřazuje síle diplomacie. Samotná moc vychází zejména z vojenské síly, ale také zeměpisné polohy, přírodních zdrojů, průmyslové základny, kvality diplomacie atd.⁷ Zahraničně-politické cíle jsou pak výhradně spjaty s mocenským zájmem státu, zájmy státu jsou vždy stejné a tudíž nezávislé na představách konkrétních představitelů státu.

Realismus předpokládá, že základní charakteristiky mezinárodních vztahů jsou neměnné. Dle Waltze se může měnit pouze rozložení moci, stejnorodost jednotek (států) zůstává neměnná, stejně tak anarchistické uspořádání.⁸

V realismu tedy v případě zahraniční politiky nestátní aktéři hrají minimální roli a důležitost je přikládána státu samotnému. Vychází především z historie, kdy mezi vlivné nestátní aktéry by se dala zařadit pouze církev, jež měla univerzální moc.

Realismus jako takový není samozřejmě směrem dokonalým a tudíž pro popis vzájemných vztahů dvou států nedostačující. Dle kritiky je příliš státocentrický, pomíjí

---

integraci, což částečně tuto anarchii usměrňuje, u významných otázek společné zahraniční a bezpečnostní politiky stále nepanuje shoda. Jako příklad lze uvést postoj zemí EU vůči Iráku v roce 2003 nebo různá stanoviska států během války v bývalé Jugoslávii v 90. letech.

⁴ KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 345.

⁵ DRULÁK: *Teorie mezinárodních...*, s. 62.

⁶ Tamtéž, s. 60. HILL, Christopher. *The Changing Politics of Foreign Policy*. London: Palgrave Macmillan, 2003. s. 7

⁷ U těchto bodů se realismus do jisté míry protíná s geopolitikou, jež se zabývá vlivem zemského povrchu a jeho součástí na politiku státu. Vývoj a jednání státu probíhá na základě určitých geografických podmínek – ty jsou neměnné a tudíž dlouhotrvající konflikt vychází ze špatných geografických podmínek. In KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 329.

⁸ DRULÁK: *Teorie mezinárodních...*, s. 63.

význam ekonomiky a mezinárodních norem a staví na předpokladu, že státy se chovají racionálně, což je dle kritiků neodůvodněné.⁹ Pomíjí také průzkum procesu rozhodování v mezinárodních vztazích, jež je v zahraniční politice státu důležitým podkladem pro zodpovězení si tří otázek: kdo jedná, pro koho a s jakým efektem.¹⁰ I proto se v následující kapitole zaměříme na další velkou teorii a to liberální idealismus, který se často staví do protikladu realismu.

1.3 Liberálně-idealistická teorie

Tato teorie zabírá širší okruh problémů. Základem je přesvědčení o možnosti trvalého míru a spolupráce v mezinárodních vztazích. Stát již není ústředním tématem tak, jako v realismu, ale důležitost je přikládána rovněž mezinárodním institucím, vnitrostátním subjektům, firmám apod., které rovněž významně ovlivňují tvorbu zahraniční politiky.¹¹ Dalším základním rozdílem oproti realismu je to, že tato teorie spíše vyjadřuje přání jeho zastánců, než-li reálnou možnost např. vzhledem k historickým zkušenostem. Vznik sporů vyvozuje z nesprávného uspořádání institucí, u nichž vidí možnost jejich přestavby.

K hlavním představitelům této koncepce patří Norman Angell, jež zdůrazňuje vzájemnou závislost. Konkrétně se jedná o propojování ekonomik a trhů, přičemž válka by mohla státům uškodit. Zdůrazňuje racionalitu ekonomického uvažování před iracionalitou nacionalismu.¹²

Směrem, jež je součástí liberálně-idealistické teorie, je i funkcionalismus. Cestu k míru vidí v mimopolitických prvcích, kde významnou úlohu hrají ekonomické a sociální funkce. Konkrétně se jedná o vytvoření nadnárodních organizací, užší spolupráci neziskových organizací, firem atd.¹³ Významným autorem tohoto směru je David Mitrany, jež zdůrazňuje formu kooperace, který klade důraz na postupné sbližování států nikoliv v čistě politické rovině, ale v různých formách spolupráce a to např. sjednocení infrastruktury, technická spolupráce apod., tedy tam, kde to obyvatelům přinese konkrétní užitek a výsledky budou hmatatelné. Nadnárodní instituce složené z odborníků (tedy nikoliv politiků) by tuto spolupráci koordinovaly. Díky výhodám pro obyvatelstvo by tak došlo k ocenění těchto

---

⁹ Tamtéž, s. 70.

¹⁰ HILL: *The Changing Politics...*, s. 2, s. 6.

¹¹ KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 364.

¹² DRULÁK: *Teorie mezinárodních ...*, s. 73 – 75.

¹³ KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 365.

institucí. Úspěšná spolupráce v jedné oblasti může vést ke spolupráci v jiné oblasti a dochází tak k jejímu větvení.¹⁴

Dalším významným představitelem liberálně-idealistické teorie je Robert Keohane, jež klade důraz na transnacionální vztahy (mezi firmami, neziskovými organizacemi, ale i lidmi různých států) a transvládní vztahy (spolupráce částí vládních aparátů různých států). Tyto vztahy významným způsobem ovlivňují také bilaterální vztahy dvou zemí, přičemž v mnohých případech mohou být pro ně i do určité míry determinující.¹⁵

Keohane také rozpracoval teorii mezinárodních režimů z neoliberálního pohledu. Zároveň přináší novou definici mezinárodního režimu, která je zjednodušením těch předchozích: „Režimy jsou instituce s jasnými pravidly, na kterých se vlády shodly a která přísluší určitému souboru problémů v mezinárodních vztazích.“¹⁶ Dle Keohana režimy podporují mezinárodní kooperaci, která se jinak uskutečňuje prostřednictvím dohod. Překážku kooperace totiž vidí v nejistotě nebo nedostatku informací. K omezení těchto negativních vlivů má přispět právě mezinárodní režim, jež zároveň snižuje transakční náklady spojené s monitoringem a vymáháním dohod.¹⁷ Dle Keohana režimy usnadňují uzavírání dohod.¹⁸ Výsledkem zvýšené kooperace může být také vzájemná závislost. Asymetrická vzájemná závislost pak může být i zdrojem moci a může tak vést ke zranitelnosti států.¹⁹ Na to pak navazuje teorie komplexní vzájemné závislosti, dle které jsou státy natolik provázány, že to vylučuje vzájemné použití síly. V případě vzájemných vztahů dvou států má tato závislost také značný vliv na formulaci jejich zahraničních politik a prostředků k jejímu prosazování.

K významným směrům v rámci liberálně-idealistické teorie patří i transakcionalismus reprezentovaný Karlem Deutschem. Poukazuje na intenzitu transakcí mezi státy a jejich subjekty, jež vede k větší provázanosti a vzájemnému poznávání. Důležitá je jejich intenzita, jež pak vede k integraci v podobě bezpečnostního společenství. V něm se spory mají řešit pomocí institucionalizovaných postupů a nikoliv pomocí síly.²⁰

Zkoumáním chování států a racionalitou v jeho jednání se zabývá Graham Allison. Dle realistického předpokladu se státy chovají racionálně ve snaze maximalizovat svůj užitek.

---

¹⁴ DRULÁK: *Teorie mezinárodních...*, s. 75 – 76.

¹⁵ Příkladem může být aktivita českých neziskových organizací při podpoře demokracie na Kubě formou podpory disidentskému hnutí, jež má vliv také na vzájemné vztahy obou zemí.

¹⁶ HASENCLEVER, Andreas. *Definice pojmu*. In HASENCLEVER, Andreas, MAYER, Peter, RITTBERGER, Volker. *Teorie mezinárodních režimů*. 1. vydání. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 16.

¹⁷ Tamtéž, s. 38.

¹⁸ V protikladu proti tomuto tvrzení je však také názor, který říká, že režimy existují právě díky uzavírání dohod. Tamtéž, s. 65.

¹⁹ KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 372.

²⁰ DRULÁK: *Teorie mezinárodních...*, s. 81.

Model racionálního hráče se automaticky předpokládá a hladinou analýzy je v tomto případě stát.²¹ Allison tento pohled vyvrací svým organizačním a byrokratickým modelem. Podle organizačního modelu je stát složitým byrokratickým aparátem, který funguje na základě určitých zaběhnutých pravidel, která jsou uzpůsobena určitým běžným situacím. Při konfrontaci se zcela novými situacemi musí být proto změna pravidel pozvolná, jinak by vznikl chaos. Dle byrokratického modelu se stát skládá z mnoha institucí, které jsou součástí procesu jeho rozhodování a vnáší do něj své zájmy. Konečné rozhodnutí je pak kompromisem těchto zájmů nikoliv racionálním zhodnocením situace.²² Naproti tomu však lze tvrdit, že je rozhodnutím racionálním, neboť zohledňuje zájmy všech zainteresovaných aktérů a volí tak nejmenší zlo.

Oba modely jsou důležité také pro tvorbu zahraniční politiky, která jak si ukážeme není vyjádřením jedné či dvou institucí, jak si mohou mnozí myslet (ty spíše tyto názory oficiálně tlumočí) ale složitým povětšinou ustáleným procesem vytvářeným na různých úrovních státního aparátu a v konečném důsledku také kompromisem, na vrcholné úrovni pak kompromisem různých politických směrů zastoupených na vládě dané země.

1.4 (Národní) stát a státní suverenita jako základ zahraniční politiky

V předchozí subkapitole jsme si popsali dvě velké teorie mezinárodních vztahů, jež jsou základem pro definici a analýzu zahraniční politiky jednotlivých států. V této subkapitole si nejprve osvětlíme některé pojmy související se zahraniční politikou státu a poté se na tuto přímo zaměříme. Budeme přitom krom výše zmíněného mezinárodního prostředí vycházet také z dalších dvou úrovní, na nichž proces utváření zahraniční politiky probíhá a to na úrovni státu a hladině domácích vlivů.

Zahraniční politika jako taková je primárně přisuzována státům. Pokud se tedy zaměříme na stát, je nutné nejprve tento pojem vymezit. Tento subjekt je definován svými prvky – územím, obyvatelstvem, veřejnou mocí, která se na daném území prosazuje a způsobilostí vstupovat do mezinárodněprávních vztahů.²³ Užším pojmem je potom národní stát, jež svou podstatu odvíjí od jednoho národa obývajícího jeho území. Národní stát je

---

²¹ DRULÁKOVÁ, Radka, DRULÁK, Petr. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. vydání. Praha: Oeconomica, 2007, s. 17-18.

²² DRULÁK: *Teorie mezinárodních...*, s. 83-84.

²³ BEDNÁŘ, Václav. *MPV – základní pojmy* [online]. Juristic.cz, 3. srpna 2000 [cit. 10. října 2010]. Dostupné z <<http://mezinarodni.juristic.cz/30506/pojem/mpv2>> .

pojmem velice lákavým zvláště pro nově vznikající státy (tedy i pro RM či ČR), neboť v sobě spojuje státní suverenitu s prvky nacionalismu a zároveň odkazuje na historicitu státu.²⁴

Důležitým je při definici státu a jeho vymezení v mezinárodních vztazích také sousloví státní suverenita neboli svrchovanost státní moci. Je charakterizována „jako samostatnost a nezávislost jak uvnitř, tak i vně státu při uskutečňování vnitřní i zahraniční politiky.“²⁵ Znamená tedy, že „stát nemusí nikoho žádat o povolení něco činit“²⁶ a jeho jednání je omezeno pouze suverenitou ostatních států. V případě RM, jak si uvedeme později, dochází prakticky od osamostatnění v roce 1991 k zásahům do státní suverenity v podobě řeckých požadavků na změnu názvu země. Další formou zásahu byla přímá mezinárodní intervence při etnickém vnitřním konfliktu mezi Makedonci a Albánci, jež vedla i ke změně ústavy. Proto snaha o svrchované jednání a boj za vlastní rozhodování o názvu země v souladu s charakteristikami státní suverenity hraje v ZP RM klíčovou úlohu. Stále více autorů však státní suverenitu tak, jak jí známe dnes, bere jako přežitek a požadují její redefinici.²⁷ Těmto úvahám napomáhají stále častější a hlubší zásahy do konceptu státní suverenity jako např. delegace části suverenity na mezinárodní organizaci, moderní technologie a tzv. legální intervence a s tím většinou související prosazení dodržování lidských práv.²⁸ Sorensen v případě řešení konfliktů v postkoloniálních státech dokonce navrhuje secesi některých území (zejména na etnickém základě) s tím, že tato by posléze byla samostatnými státními jednotkami spravovanými svými volenými orgány a zároveň by se nadále neměla udržovat suverenita neefektivních států.²⁹

1.5 Zahraniční politika státu

Suverénní stát je tedy předpokladem pro to, aby mohl mít funkční zahraniční politiku. Ta představuje jednu z nejdůležitějších oblastí působení státu. Vycházejíc ze skutečnosti, že politika je jevem komplexním a mnohodimenzionálním, je i vymezení její složky, jakou je zahraniční politika, velmi komplikované.

---

²⁴ KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 140.

²⁵ KONIGOVÁ, Lucie. Teorie státní suverenity a praxe intervence. *Mezinárodní vztahy*, 2001, roč. 36, č. 3, s. 42.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž, s. 47. SORENSEN, Georg. *Stát a mezinárodní vztahy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005, s. 183.

²⁸ KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 164-165.

²⁹ SORENSEN: *Stát a...*, s. 142. I když Srbsko není považováno za postkoloniální stát, došlo na jeho území k secesi v podobě oddělení Kosova, kde etnicky převažuje albánské obyvatelstvo. Podobné snahy byly i na území Makedonie zejména v letech 2000 - 2001 v oblastech s převahou etnických Albánců, jež byly motivovány konfliktem v Kosovu a jichž se účastnily právě i polovojeenské jednotky z Kosova.

Zahraniční politika vychází jednak z vnitřní situace v daném státě a jednak z vnějších okolností, které mají svůj původ v mezinárodním systému.³⁰ Hovoříme tedy o procesu tvorby zahraniční politiky. Dle Oskara Krejčího lze souhlasit, že zahraniční politika vychází z vnitřní politiky státu a naopak, přesto však zdůrazňuje „výchozí roli státu při zajišťování obou těchto politik.“³¹ James Fearon³² vidí možnost vlivu domácí politiky na zahraniční ve dvou případech a to jednak tehdy, pokud domácí vlivy způsobují, že stát sleduje suboptimální zahraniční politiku a nebo pokud rozdíly ve státních politických institucích, ekonomických strukturách či cílech vedoucích představitelů nesouvisějící s relativní mocí jsou kauzálně relevantní k vysvětlení rozdílných zahraničně-politických rozhodnutí. K tomu pak dodává, že relevance domácích vlivů roste, pokud jsou tyto ve shodě u co největšího počtu domácích aktérů, mezi nimiž jmenuje např. voliče, premiéra, parlament atd.³³ Velký význam domácí politiky přikládá Christopher Hill, jež upozorňuje, že zahraniční politika musí odpovídat aktivitám, které stát vykonává na domácí úrovni a stává se tak způsobem, jakým společnost definuje sebe sama.³⁴ Z toho potom odvozuje i definici zahraniční politiky, kterou vnímá jako „souhrn oficiálních vnějších vztahů vykonávaných nezávislým aktérem (většinou státem) v mezinárodních vztazích.“³⁵

Proces tvorby zahraniční politiky formulované státem tedy probíhá v prostředí, na nějž má vliv mnoho faktorů. V rámci státu samotného jsou to právní rámec, jež bývá relativně stabilní součástí a také aktuální politická situace a vztahy mezi jednotlivými aktéry, ať už stranami či samotnými politiky.³⁶ Toto vše je nutné také podřídít v souladu s geografickým determinismem rozloze státu a geografické poloze a dále také počtu obyvatel či hospodářské velikosti.³⁷ V neposlední řadě je nutno připomenout také vliv veřejného mínění a médií, jež s nástupem internetu a zrychlením přenosu informací poslední dobou roste.³⁸

---

³⁰ EVANS, Graham, NEWNHAM, Richard. *Penguin Dictionary of International Relations*. Penguin Books. London, 1998, s. 179. Viz. také DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 9.

³¹ KREJČÍ: *Mezinárodní politika...*, s. 10.

³² FEARON, James. *Domestic Politics, Foreign Policy, and Theories of International Relations* [online]. Annual Review of Political Science, Vol. 1, červen 1998 [cit. 11. října 2010]. Dostupné z <<http://www.people.fas.harvard.edu/~johnston/GOV2880/fearon.pdf>>, s. 302.

³³ Tamtéž, s. 309.

³⁴ HILL: *The Changing Politics...*, s. 5.

³⁵ Tamtéž, s. 3. Otázka zahraniční politiky společné uskupení států je dnes široce diskutovaným tématem i v Evropské unii. I přes vytvoření postu vysokého představitele EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku však zůstává zahraniční politika doménou členských států.

³⁶ KOŘAN, Michal. *Struktura a proces zahraniční politiky*. In KOŘAN, Michal, HRABÁLEK, Martin (eds.). *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 13.

³⁷ DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 56.

³⁸ Příkladem budiž odpor široké veřejnosti k výstavbě americké radarové základny v Brdech v České republice, jímž argumentovala především ČSSD (Česká strana sociálně demokratická) při vyjednávání s vládou o postojích k tomuto tématu. Naproti tomu navzdory opačnému názoru veřejného mínění došlo např. k uznání Kosova Českou republikou.

Významným faktorem ovlivňujícím zahraniční politiku je samozřejmě i zahraniční politika nebo chování (akce a reakce) ostatních států respektive jejich oficiálních představitelů. Relevance tohoto chování na tvorbu zahraniční politiky jiného státu pak závisí na postojích, vnímání, soudech a úmyslech představitelů tohoto státu.³⁹ Konečná rozhodnutí při tvorbě zahraniční politiky pak náleží vrcholným představitelům států, jež za ně i v konečném důsledku nesou odpovědnost.⁴⁰ Vliv na tvorbu zahraniční politiky mají kromě států, jež staví do popředí realismus, i další aktéři, jak postulují liberálně-idealistická teorie mezinárodních vztahů. Mezi tyto aktéry můžeme zařadit mezinárodní organizace států, nadnárodní koncerny, nevládní mezinárodní organizace, polooficiální organizace s mezinárodní působností (např. různé nadance, teroristické organizace apod.) a významné jednotlivce.⁴¹ Míra jejich zapojení nebo vlivu na zahraniční politiku závisí na povaze zahraničně-politického problému. Pro účely této práce zabývající se zkoumáním bilaterálních vztahů dvou států mají tyto další aktéři pouze podpůrný význam, z nichž důležitou úlohu při tvorbě zahraniční politiky vůči druhému státu hrají pouze mezinárodní organizace, konkrétně pak EU a NATO (North Atlantic Treaty Organisation- Organizace severoatlantické dohody), jichž je jedna země členem (ČR) a druhá o členství v nich usiluje (RM). Za zmínku také stojí nadnárodní koncerny, z nichž některé (prakticky pouze ty s českou kapitálovou účastí) jsou z hlediska objemu finančních prostředků nebo účasti na strategickém odvětví významným investorem v druhé zemi.

Podle toho, na které konkrétní aktéry a jejich vliv na tvorbu zahraniční politiky a vzájemných vztahů určitého počtu států se chceme zaměřit, můžeme zkoumání rozdělit do jednotlivých hladin analýzy, jež se dělí do čtyř skupin. Konkrétně je to hladina mezinárodního systému, hladina státu, hladina domácích vlivů a hladina jednotlivce.⁴² To, na kterou rovinu se hodláme zaměřit, pak závisí na stupni obecnosti daného zkoumání. Pokud bychom chtěli zahraniční politiku rozvést do detailů, je dobré zaměřit se na všechny roviny. Jelikož se jedná o zahraniční politiku státu, je dobré uvést i výčet hlavních aktérů na jeho úrovni. Jak v ČR, tak v RM se s ohledem na podobné státní zřízení bude jednat o vesměs stejné aktéry a to prezidenta, vládu jako celek, ministerstvo zahraničí, parlament, a ministerstvo průmyslu a

---

³⁹ SNYDER, Richard, BRUCK, H. W., SAPIN, Burton: Decision Making as an Approach to the Study of International Politics. In SNYDER, Richard a kol. *Foreign Policy Decision Making (revisited)*. 3. vydání. New York: Palgrave Macmillan, 2002, s. 60.

⁴⁰ PALMER, Glenn, MORGAN, Clifton. *A Theory of Foreign Policy*. 2. vydání. New Jersey: Princeton University Press, 2006, s. 1.

⁴¹ DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s.15

⁴² DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 17.

obchodu⁴³ (v případě RM je to ministerstvo hospodářství). V dalších kapitolách si pak uvedeme kompetence jednotlivých aktérů v rámci české a makedonské zahraniční politiky a to na základě ústav obou zemí a příslušné odborné literatury.

V závislosti na výše zmíněných aspektech a vlivu jednotlivých aktérů pak státy formulují cíle zahraniční politiky a prostředky k jejich prosazení. Cíle v podstatě odrážejí zájmy státu a tyto se mohou měnit či vyvíjet. Nicméně i přesto zahraniční politika by měla být konsistentní a bez náhlých změn a obrátů tak, aby byla čitelná pro ostatní státy a stát tak vzbuzoval u svých partnerů důvěru. Cíle zahraniční politiky lze definovat jako průnik žádoucího a možného v úsilí státu.⁴⁴ Vždy pak existují určité zájmy, jež jsou rigidní a víceméně společné všem státům. Představují tak jádro zahraniční politiky a jedná se v podstatě o zájmy směřující k udržení suverenity daného státu či jeho bezpečnosti. Bezpečnost jako taková je zdůrazňována zejména realisty, kteří jí buďto vidí jako jediný cíl zahraniční politiky a nebo jako prvek, který je nutno zajistit, aby stát mohl usilovat i o jiné cíle v zahraniční politice. V neorealistickém měřítku je pak bezpečnost viděna velmi široce a zahrnuje i ochranu ekonomických zájmů v zahraničí či expanzi ideologie.⁴⁵ Morgan a Palmer naproti tomu nabízejí svou vlastní teorii zahraniční politiky, kde cílem států je buďto udržení současného stavu v mezinárodních vztazích či jeho změna. Předpokládají také, že větší státy, jež mají větší množství národních kapacit budou více usilovat o změnu nežli státy s menším množstvím kapacit.⁴⁶ Jiné rozdělení cílů zahraniční politiky nabízí Druláková a Drulák⁴⁷ a to rozdělení cílů podle formy a podle obsahu. Prvně jmenované pak dále dělí na cíle základní, jež ve shodě s realismem směřují k zajištění bezpečnosti státu, skupinu krátkodobých a střednědobých cílů (např. udržení dobrých sousedských vztahů) a cíle dlouhodobé (např. v případě České republiky podpora mezinárodního práva). Cíle podle obsahu jsou pak rozděleny na mocenské, ekonomické a ideové. Mocenské cíle v podstatě znamenají snahu ovlivňovat chování druhých států i proti jejich vůli. Ekonomické cíle směřují k posílení prosperity státu a můžeme sem zařadit např. pobídky pro zahraniční investory. Ideové cíle pak znamenají export idejí a myšlenek, jež jsou danému státu blízké, jako příklad lze uvést podporu České republiky demokratizačním snahám a boji za lidská práva.

---

⁴³ KOŘAN, Michal. *Struktura a proces zahraniční politiky*. In KOŘAN, Michal, HRABÁLEK, Martin (eds.). *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 14-16.

⁴⁴ DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 21.

⁴⁵ PALMER, MORGAN: *A Theory of Foreign Policy...*, s. 17.

⁴⁶ Tamtéž, s. 8.

⁴⁷ DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 22-26.

Oba výše zmínění autoři pak jmenují i prostředky, jež vedou k dosažení vytyčených cílů zahraniční politiky.⁴⁸ Ty dělí na diplomatické, ekonomické, vojenské a ideové. Diplomatické prostředky obecně zahrnují jednání mezi státy bez použití násilí. Patří mezi ně i různé signály, jež obrazně dávají najevo postoj státu k určitému problému.⁴⁹ Ekonomické prostředky pak na ty kladné, jež určitý stát odměňují (např. hospodářská pomoc) a záporné, jež mají za cíl danému státu uškodit a přimět jej tak ke změně postoje (např. obchodní embargo). Vojenské prostředky jsou povoleny pouze v případě sebeobrany a zahrnují hrozbu silou a použití síly. Ideové prostředky mohou být projevy státníků, podpora think-tanků, nevládních organizací, určitých médií apod. Výše uvedené si následně shrneme v závěru, jež bude výtahem dosud napsaného textu.

1.6 Závěr

V této kapitole jsme se nejprve zabírali dvěma největšími teoriemi mezinárodních vztahů, jež jsou základem pro definování bilaterálních vztahů a teorii zahraniční politiky. Realismus do popředí staví stát jako základní jednotku mezinárodních vztahů, jež se nachází v anarchistickém mezinárodním systému, kde moc hraje významnou úlohu k prosazení zahraničně-politických cílů. Cíle neboli zájmy se dle této teorie mohou měnit či vyvíjet, stejně tak rozložení moci avšak jednotky (státy) zůstávají stejné. Další aktéři mezinárodních vztahů jako (ne)vládní organizace, vnitrostátní aktéři, významní jednotlivci apod. mají pouze podpůrnou roli. Realismus také přispěl k formulování hladin analýzy, jež jsou základem pro identifikování oblastí procesu tvorby zahraniční politiky.

Liberálně-idealistická teorie naopak považuje nestátní aktéry a vztahy mezi nimi za významné z hlediska relevance vlivu na mezinárodní vztahy. Důležitost je přikládána mezinárodnímu právu a mírovému řešení sporů. Dle této teorie (respektive některých jejích autorů) díky zvyšující se míře transakcí mezi státy dochází k jejich postupné integraci a propojování. Důležitou roli přitom mohou sehrát mezinárodní režimy, jež usnadňují spolupráci mezi státy. Může také dojít k vzájemné závislosti států, přičemž ta nemusí být vždy vyvážená a tím pádem může být zdrojem moci jednoho státu vůči druhému. Tato závislost pak významně ovlivňuje formulaci a směřování zahraniční politiky. Na rozdíl od realismu se tato teorie zabývá také racionalitou chování států, tedy procesy jež mají zásadní vliv na formulaci zahraniční politiky státu.

---

⁴⁸ DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 33-39.

⁴⁹ Zde se může jednat např. o vyslání místopředsedy vlády na státní návštěvu místo předsedy vlády, což může symbolizovat menší významnost vzájemných vztahů s danou zemí.

Z kompilace obou těchto teorií můžeme vyvodit závěry nutné pro teoretické zázemí ZP. Tu lze zkoumat na různých hladinách, přičemž zásadní význam má hladina státu, vnitrostátních vlivů a hladina mezinárodního systému. Stát proto, aby mohl navenek nezávisle jednat, musí být suverénní. Státní suverenita je tedy předpokladem formulování funkční zahraniční politiky. ZP představuje jednání státu navenek, jež vychází z vnitřní situace v daném státě a z vlivů mezinárodního prostředí, tedy i zahraničních politik jiných států.

Na tvorbu zahraniční politiky má vliv mnoho faktorů, mezi které můžeme zařadit na úrovni státu právní rámec, aktuální politickou situaci, geografické a demografické charakteristiky státu či hospodářskou sílu. Důležitou roli hrají také nadnárodní koncerny, významní jednotlivci, nevládní organizace s mezinárodní působností a samozřejmě také mezinárodní organizace. Samotnými aktéry zahraniční politiky na úrovni státu⁵⁰ pak jsou prezident, vláda, ministerstvo zahraničí (pod nějž spadají i diplomatické mise) a parlament.

Prostřednictvím svých aktérů pak stát usiluje v zahraniční politice o dosažení určitých cílů či prosazování zájmů, jež mohou být rigidní – směřující k zachování bezpečnosti státu anebo se vyvíjet – např. orientace Československa na Sovětský svaz před rokem 1989 a poté snaha ČR o vstup do EU. Platí však, že zahraničně-politické cíle by měly být jasné a čitelné pro ostatní státy tak, aby daný stát vzbuzoval u ostatních důvěru.

K dosažení vytyčených cílů ZP a s ohledem na výše zmíněné determinující okolnosti pak státy volí různé prostředky. Lze je rozdělit na diplomatické, ekonomické, vojenské a ideologické. V praxi pak vždy dochází ke kombinaci všech čtyř; to, který prostředek převládne, závisí na povaze zahraničně-politického problému a míře jeho důležitosti pro určité zainteresované skupiny.

---

⁵⁰ Vzhledem k tématu práce jsou zde jmenovaní aktéři vztáhnuti na Českou republiku a Republiku Makedonii.

2 Přehled československo-jugoslávských vztahů v letech 1945-1991

2.1 Úvod

Jak jsme zmínili v kapitole „Teoretické zázemí a ukotvení tématu“, můžeme zkoumat vliv na tvorbu zahraniční politiky na čtyřech různých úrovních. V této kapitole se s ohledem na limitovaný rozsah celé práce zaměříme zejména na hladinu státu a hladinu mezinárodních vlivů a to i proto, že jsme zahraniční politiku výše definovali jako vlastnost přisuzovanou zejména státům.

V Jugoslávii byli do roku 1991 u moci komunisté, v jejichž čele stál do roku 1980 charismatický vůdce Josip Broz-Tito. Zahraničně-politická orientace oscilovala od čistě prosovětské linie k prozápadní orientaci a nakonec i orientaci na země nacházející se mimo hlavní tábory dvou tehdy zneprátelených politických, ale i hospodářských a vojenských bloků v rámci tzv. Hnutí nezúčastněných. Jednalo se o tzv. houpačkovou politiku, kdy se Jugoslávie snažila upevnit si své suverénní postavení v mezinárodním systému příkláněním se na stranu států, které jí v dané situaci přinášely určité výhody (např. potravinová pomoc, výhodné úvěry, dodávky zbraní apod.).

Naproti tomu Československo o svou suverenitu v ZP částečně přišlo po roce 1948, kdy se k moci dostala komunistická strana a ZP tak do značné míry byla podřízena zájmům Sovětského svazu, což znamenalo jednostrannou politickou, bezpečnostní a z velké části také obchodní orientaci na Sovětský svaz a jeho satelity.

Oba státy měly po roce 1948 díky komunistickému vedení do jisté míry ideologicky podobné zaměření, což spolu s geografickou blízkostí a dalšími níže zmíněnými charakteristikami bylo předpokladem poměrně úzké spolupráce. Jakým způsobem a s jakou intenzitou oba státy spolupracovaly si proto ukážeme v následující podkapitole. Informace jsou uvedeny dle časové posloupnosti.

V rámci této kapitoly je věnován prostor i spolupráci Československa s Makedonií a náhledům československých diplomatů na Makedonii, jakožto jedné ze svazových republik Jugoslávie, což by nám také mělo pomoci odpovědět na první výzkumnou otázku formulovanou v úvodu - jak se vyvíjel postoj Československa k Jugoslávii a Makedonii a vztahy Československa s nimi před hlavním zkoumaným obdobím, tedy v období 1945-1991? V závěru pak informace z této kapitoly shrneme, zobecníme a propojíme s teoretickým zázemím uvedeným v první kapitole.

2.2 Přehled vzájemných vztahů

Jak jsme si uvedli, obě země prošly odlišným vývojem. Přesto jejich zahraničně-politická orientace byla v roce 1948 z ideologického pohledu shodná. Vztahy Československa a Jugoslávie byly v letech 1945 až 1948 velmi přátelské a intenzivní a to i přes neshody v některých společných otázkách, jako například kritika vnitřních poměrů v Jugoslávii v československém tisku, což na druhou stranu kritizovali představitelé Jugoslávie. Dobré vztahy pak spočívaly v sympatiích z minulosti, v pocitu slovanské sounáležitosti a také v obavách z obnovy německého nebezpečí.⁵¹

Na podzim 1945 byla podepsána obchodní dohoda mezi Jugoslávií a Československem, jež však neřešila sporné otázky ohledně navrácení československého majetku v Jugoslávii a jugoslávského majetku v Československu. Toto bylo vyřešeno až na základě jugoslávského znárodnovacího zákona. Došlo tak k poskytnutí náhrad, jež byly v případě československého majetku v Jugoslávii stanoveny po vzájemných jednáních.⁵² Naproti tomu dohoda o reemigraci velké části československého obyvatelstva (z celkového počtu cca 60 000 Čechů a 82 000 Slováků) v Jugoslávii zpět do vlasti byla uzavřena po dlouhých konzultacích až v roce 1948. Jugoslávie si kladla pro československou vládu nepřiměřené podmínky jako například propadnutí nemovitého majetku československých krajanů jugoslávskému státu bez náhrady. Nakonec bylo podáno do května 1947 téměř 3000 individuálních žádostí, kde došlo postupně k finančnímu vyrovnání. V roce 1948 pak odešlo do Československa okolo 10 000 osob, z nichž polovina nelegálně. Důvodem oddalování přijetí dohody z jugoslávské strany byl význam československých zemědělců pro Jugoslávii a jejich přínos pro tamější hospodářství.⁵³ V květnu 1946 byla podepsána Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a mírové spolupráci. Hlavní náplní smlouvy byla dohoda o vzájemné obraně proti útoku Německa nebo jeho spojenců. Svým obsahem navazovala na vzájemnou meziválečnou spolupráci.⁵⁴ V dubnu 1947 byla mezi Československem a Jugoslávií podepsána pětiletá investiční dohoda, která podpořila růst obchodu mezi těmito dvěma státy. Pokud se pak podíváme na vzájemný obchod v letech 1945-1948, zjistíme, že tento vykazoval vzrůstající tendenci,⁵⁵ což je dalším důkazem pozitivního rozvoje vzájemných vztahů obou

---

⁵¹ KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004, s.227.

⁵² Tamtéž, s. 232-233.

⁵³ Tamtéž, s. 236-239.

⁵⁴ ORT, Alexandr. *Česká zahraniční politika*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, s. 135.

⁵⁵ Československý vývoz do Jugoslávie v KČS: 1946 – 53 mil.; 1947 – 255 mil.; 1948 – 376 mil. Jugoslávský vývoz do Československa v KČS: 1946 – 94 mil.; 1947 – 198 mil.; 1948 – 376 mil. Viz. KAPLAN: *Československo v poválečné...*, s. 235.

zemí do roku 1948. I když vztahy obou zemí byly na dobré úrovni, nezdráhali se jugoslávští komunisté kritizovat československé komunisty za jejich laxní přístup při přebírání moci v Československu a jejich doporučení směřovala k násilnému převzetí vlády.⁵⁶

Pokud jde o vztah Československa k Makedonii, nepředstavovala tato část federace výrazný faktor, na nějž by se Československo cíleně zaměřovalo. Proto je třeba na tuto záležitost nahlížet v kontextu zahraničních vztahů Československa jak k Jugoslávii, tak k Bulharsku. Vztah k Bulharsku byl determinován jeho pozicí během 2. světové války, kdy stálo na straně nacistického Německa. Naproti tomu Jugoslávie byla považována za starého spojence Československa již z doby mezi oběma světovými válkami (v rámci Malé dohody), kdy byl na území Makedonie ve Skopje umístěn československý konzulát. I přes malý kontakt s Makedonií byl v roce 1947 ustaven lektorát českého jazyka na Univerzitě Cyrila a Metoděje ve Skopje,⁵⁷ jehož dlouholeté působení po celou dobu trvání jugoslávského státu jistě přispělo k pozitivnímu vnímání Čechů a Československa v Makedonii. V roce 1948 pak byla ve Skopje slavnostně otevřena společnost Makedonie-Československo, která však svou činnost nikdy nezačala díky roztržce mezi SSSR (Svaz sovětských socialistických republik) a Jugoslávii⁵⁸, jež započala v prvních měsících roku 1948 a měla za následek silné ochlazení vztahů mezi Jugoslávii a ostatními státy Sovětského bloku.

Její důsledky se projeví i při obsazování diplomatických funkcí na československém velvyslanectví v Bělehradě. Poté, co jej po komunistickém převratu v Československu opustil velvyslanec Korbel, řídil zastupitelský úřad až do roku 1954 pouze chargé d'affaires ad interim Puškár, což vzhledem k nepřítomnosti velvyslance dokládá nižší úroveň vzájemných vztahů. Roztržka měla v Jugoslávii za následek i pronásledování osob souhlasících s postojem SSSR. Tyto osoby se pak snažily emigrovat do „spřátelených“, Sovětskému svazu loajálních zemí, v nichž jim pronásledování nehrozilo, tedy i do Československa. Mezi emigranty byla i makedonská menšina, která v Československu začala vydávat časopis *Nova Borba*.⁵⁹ Mezi československými a jugoslávskými státem řízenými médii rovněž docházelo k vzájemné kritice. V roce 1949 pak byla Československem jednostranně vypovězena spojenecká dohoda s Jugoslávii a došlo k celkovému útlumu kontaktů na minimum a snížení obchodní výměny.

Ve stejný rok také díky prohrané válce v severním Řecku emigrovalo z této oblasti do Československa velké množství lidí, převážně Řeků, ale také Makedonci. Tito v Československu pak částečně zůstali a někteří z nich se zcela asimilovali a nebo odešli

---

⁵⁶ KAPLAN: *Československo v poválečné...*, s. 243.

⁵⁷ ROSŮLEK, Přemysl. *Stručná historie států: Makedonie*. 1. vydání. Praha: Libri, 2008. s. 110.

⁵⁸ RYCHLÍK, Jan, KOUBA, Miroslav. *Dějiny Makedonie*. Praha: Lidové noviny, s.r.o., 2003, s. 276-277.

⁵⁹ Tamtéž, s. 220.

převážně do Jugoslávie a její makedonské části.⁶⁰ Mnoho Makedonců v Československu pak studovalo střední a vysoké školy, zakládali různá zájmová a kulturní sdružení a provozovali své vlastní média.⁶¹ Postupem času s rostoucí asimilací a jejich odchodem zpět do vlasti nebo do zámoří jejich aktivity ustávaly.⁶²

Kontakty s nebo informace o Makedonii byly v době roztržky minimální. Důvodem je i omezení pohybu československých diplomatů po jugoslávském území ze strany jugoslávských úřadů, jež tak recipročně reagovaly na omezení stanovená pro jejich diplomaty v Československu. Za zmínku snad jen stojí hlášení československého chargé d'affaires ad interim o odmítnutí makedonských úřadů vpustit do země 3000 bulharských rolníků na jaře 1949 prchajících před občanskou válkou v severním Řecku (v oblasti egejské Makedonie), jež dle chargé d'affaires mělo být dalším důkazem jugoslávské necitlivosti a protibulharských nálad.⁶³ Následující hlášení z Jugoslávie tak v podstatě kopírovala stanovisko ať už Sovětského svazu nebo ostatních „bratrských“ socialistických zemí, které se v té době k Jugoslávii stavěly díky roztržce negativně.

Oteplení vzájemných vztahů mezi SSSR a Jugoslávií v roce 1954 znamenalo i postupné zlepšení ve vztazích Jugoslávie s Československem.⁶⁴ Dokladem toho byl i nástup československého velvyslance Viléma Pitharta do úřadu v Bělehradě.

Československo v roce 1949 vstoupilo do RVHP (Rady vzájemné hospodářské pomoci), Jugoslávie nikoliv ani po zlepšení vztahů se SSSR. Znamenalo to tedy, že mezi Československem a Jugoslávií nedocházelo ke koordinaci národohospodářských plánů, tak jak tomu bylo mezi státy RVHP od roku 1962 a základnu hospodářské spolupráce tedy tvořily bilaterální smlouvy a vzájemná obchodní výměna. Ještě z doby předválečné (rok 1928) platila Obchodní a platební smlouva mezi Republikou československou a Královstvím SHS a k tomu pak byla uzavřena dodatková dohoda v roce 1948. V roce 1955 byla mezi Československem a Jugoslávií podepsána nová pětiletá Obchodní dohoda specifikující vzájemný obchod na léta 1956-1960.⁶⁵ V jejím rámci pak byly podepisovány Protokoly o výměně zboží na každý rok.⁶⁶

---

⁶⁰ Přesná čísla nejsou známa, existují jen dohady, neboť příslušníci této menšiny původně emigrovali do Československa jako Řekové a postupně s rostoucí nespokojeností s jednáním Komunistické strany Řecka se snažili o emigraci do Jugoslávie, zejména pak do Makedonie, což jim z velké části československé úřady umožnily. Viz. Tamtéž, s. 279. Přemysl Rosůlek k počtům Makedonců, jež emigrovali do Československa uvádí číslo minimálně 4000 osob s velkým podílem dětí. ROSŮLEK: *Stručná historie států...*, s. 108

⁶¹ Přehled historického vývoje česko-makedonských vztahů. STEHLÍK, Petr, HLADKÝ, Ladislav. Přehled historického vývoje česko-makedonských vztahů. Viz. Slovanický přehled. *Slovanický přehled*, 2009, č. 3, s. 376.

⁶² Tamtéž.

⁶³ RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 277.

⁶⁴ Jedním ze záměrů Jugoslávie bylo i získání výhodných úvěrů z Československa. ŠESTÁK, Miroslav a kol. *Dějiny jihoslovanických zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 528.

⁶⁵ ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 160.

Na jejich základě byl objem vzájemného obchodu např. v roce 1958 48 milionů korun, o rok později o 2 milióny více⁶⁷. Oproti létům 1946-1948 se jedná o obrovský pokles způsobený zejména roztržkou FLRJ (Federativní lidová republika Jugoslávie) se SSSR a tím i utlumením vzájemných obchodních aktivit.

Po skončení první roztržky je také znatelný rozdílný přístup médií k informování o vývoji a postojích druhé země,⁶⁸ který až do roku 1956 nebyl veden v útočném stylu.. Jugoslávská média se tak snažila zaměřit na prvky, jež jsou blízké jugoslávskému samosprávnému modelu socialismu (a tím pádem rozdílné od postojů SSSR). Jedná se např. o kladné hodnocení decentralizace v Československu a zároveň kritiku nedostatečného přenesení rozhodovacích práv na podniky (článek J. Ževtiče „Co ukazuje decentralisace v ČSR?“ z ledna 1957) nebo naopak obranu před československými články kritizujícími či „mylně vykládajícími“ vývoj v Jugoslávii, jež byly počátkem přejímání názorů a postojů SSSR z počínající druhé roztržky mezi SSSR s FLRJ, která svůj vrchol zaznamenala v roce 1958 (např. příspěvek s názvem „Článek S. Švestky v Rudém právu o Jugoslávii má vyvolat nesprávnou představu o vývoji socialismu v Jugoslávii“, který byl vysílán taktéž v lednu 1957 v Bělehradském rozhlase).

Pozitivní hodnocení vzájemných československo-jugoslávských vztahů a vývoje v samotné Jugoslávii převládalo v československých médiích během roku 1956 (např. článek z Rudého práva z května 1956 „Z. Fierlinger o pobytu čs. Parlamentní delegace v Jugoslávii“), což se však na konci roku měnilo směrem ke kritice vývoje v Jugoslávii, jež byl opět vykládán v duchu sovětské rétoriky o revizionistických snahách Jugoslávie (např. článek R. Kotrče „Nesprávné tendence“ v Rudém právu z konce prosince 1956).

Jako důsledek druhé roztržky mezi SSSR a FLRJ došlo ke vzájemnému vypovězení po jednom diplomatovi z Jugoslávie a z Československa v roce 1959. Československo v té době kritizovalo jugoslávskou ZP a nazývalo jí rozkolnickou.⁶⁹ Kritizován byl i Balkánský pakt, který byl považován za nebezpečí pro mír. V době druhé roztržky byly kontakty na stranické i vládní úrovni omezené na minimum. Přesto se Jugoslávie snažila o zlepšení vzájemných

---

⁶⁶ Tento systém pětiletých dohod platil v podstatě až do pádu režimu v ČSSR v roce 1989.

⁶⁷ Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 21.

⁶⁸ Články a příspěvky převzaty z hlášení československé ambasády v Bělehradě týkající se tiskové dokumentace obou zemí z let 1954-1957. Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 3.

⁶⁹ Jednalo se zejména o kritiku pracovních cest Tita po Africe a Asii. Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 21. Tyto cesty umožnily navázat Jugoslávii dobré vztahy se zeměmi „3. světa“ a pomoci tak vytvořit Hnutí nezúčastněných v roce 1961.

vztahů, což se projevilo zvýšením vzájemné obchodní výměny v roce 1960 o 20 % oproti předchozímu roku. Československo v té době exportovalo do Jugoslávie zejména válený materiál, kuličková ložiska, elektromateriál a chemické a farmaceutické výrobky.⁷⁰

Styky s Makedonií byly ještě na konci 50. a počátku 60. let minimální a tudíž i informace o ní byly velice kusé. Zajímavá je však mimořádná politická zpráva velvyslance Pitharta z května 1959, který se v ní vyjadřoval k rozporům mezi bulharskou a makedonskou stranou k makedonské otázce. Dle zprávy⁷¹ se tehdejší předseda Ústředního výboru Svazu komunistů Makedonie (SKM) Lazar Koliševski stavěl proti tvrzení Bulharů, že makedonština neexistuje a že je pouze bulharským dialektem, který je násilně posrbšťován. Koliševski a jeho stoupenci byli v e zprávě nazváni nacionalistickými šovinisty a snaha jugoslávského státu byla vnímána nikoliv jako vedoucí ke spojení všech Makedonců, ale jako snaha o jejich rozkol a územní aspirace vůči Bulharsku.

V roce 1960 došlo v Bělehradě k vystřídání Pitharta velvyslancem novým a to Bedřichem Švestkou, který ve funkci působil do roku 1962, kdy jej vystřídal Antonín Kroužil. Za jejich éry došlo ke zlepšení vzájemných vztahů (opět také hrálo roli oteplení vztahů SSSR a FLRJ) a to zejména od roku 1963, kdy docházelo k rozšiřování vzájemné výměny zboží a vědecko technické spolupráce.⁷²

Dobré vztahy se promítaly i do zvýšeného zájmu o Makedonii, kde v červnu 1963 vykonali pracovní cestu dva zaměstnanci československé ambasády – rada Palouček a III. tajemník Michalík. Na základě této cesty byla vypracována podrobná zpráva⁷³, která jednak sumarizuje informace o Makedonii sdělené pracovníkům ambasády některými představiteli makedonské vlády a SKM a také navrhuje určitá doporučení ve vztahu Československa k tomuto regionu. Jedná se např. o možnost dodání československých strojů k těžbě surovin (Makedonie měla zásoby železné rudy, niklu, chrómu atd.), za něž by platba proběhla samotnými surovinami nebo modernizací či dodání strojů nových pro zpracování tabáku (staré stroje byly také původem z Československa), jež má v Makedonii dlouholetou tradici zejména v centrálních oblastech země. Bylo také doporučeno, aby Československo vyslalo své odborníky do chemických závodů a do železáren ve Skopje. Vzhledem k nedostatečné kulturní spolupráci jeden z návrhů směřoval k možnostem uspořádání kulturních akcí

---

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² ŠTEFAŇÁK, Michal. *Zahraniční politika ČSSR*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1983, s. 94.

⁷³ Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 32.

v Makedonii.⁷⁴ Zástupci ambasády rovněž makedonským představitelům doporučili, aby na centrální úrovni federace více lobovali za užší styky mezi Československem a Jugoslávií. V 60. letech také docházelo k většímu zájmu o českou literaturu v Makedonii a makedonskou literaturu v Československu. Tvorba byla v Československu směřována především do odborných periodik věnujících se literatuře a denního tisku, později v průběhu 70. a 80. let vycházela i knižní vydání.⁷⁵ Ve stejné době se také v hojnějším počtu začala v Makedonii vydávat česká literatura.⁷⁶

Vztahy s Jugoslávií se nadále zlepšovaly, čehož důkazem byly vzájemné návštěvy vrcholných politiků obou zemí.⁷⁷ Nejprve v roce 1964 navštívila československá delegace na nejvyšší úrovni Jugoslávii. Ve stejný rok byla také uzavřena Dohoda o platebním styku a Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních mezi ČSSR a SFRJ (Socialistická federativní republika Jugoslávie). O rok později jugoslávská delegace vedená Titem oplatila návštěvu v Československu. Stejný rok byla také uzavřena dohoda, jež upravovala spolupráci v oblasti černé a barevné metalurgie. V roce 1967 pak byla uzavřena Dohoda mezi vládami SFRJ a ČSSR o spolupráci a vzájemné pomoci v celních otázkách, která zjednodušovala vzájemný obchod.⁷⁸ V září stejného roku navíc Jugoslávii opět navštívil československý prezident Antonín Novotný. Alexandr Ort ve své knize *Česká zahraniční politika* tuto návštěvu hodnotí i jako přínos pro evropskou politiku mírového soužití.⁷⁹ Lze se domnívat, že zintenzivněním vzájemných návštěv na nejvyšší úrovni usilovala Jugoslávie o podporu proreformních sil v ČSSR, zejména když pak ještě v létě 1968 před sovětskou invazí Tito osobně navštívil Prahu a otevřeně zde vyjádřil podporu demokratickým reformám, čímž se i stavěl do opozice SSSR a oslaboval tak jeho vliv v Československu.

V roce 1966 nastoupil v Bělehradě nový velvyslanec Ladislav Šimovič. Ve vztahu k Makedonii byl důležitý také postoj Československa k jugoslávsko-bulharským vztahům. K nim přistupovali českoslovenští diplomaté pokud možno s co největší citlivostí a snažili se do sporů týkajících se zejména Makedonie nijak nezasahovat. Na tomto místě považujeme za nutné stručně osvětlit pozadí těchto sporů, které bývají označovány jako tzv. makedonská

---

⁷⁴ Pořádání kulturních akcí bylo viděno jako možnost, jak ideologicky působit na místní obyvatele a tudíž s postupem času jí byla přikládána stále větší důležitost.

⁷⁵ Například vydání básní Slavka Janovského s názvem *Tanečnice na dlani* v roce 1979 nebo dramatu Gorana Stefanovského *Divoké maso* v roce 1981. In STEHLÍK, HLADKÝ: *Přehled historického vývoje...*, s. 377.

⁷⁶ Přeloženy byly díla např. Jaroslava Seiferta, Jiřího Wolкера, Karla Čapka nebo Jaroslava Haška a dalších. Tamtéž.

⁷⁷ ŠTEFAŇÁK: *Zahraníční politika ČSSR...*, s. 94.

⁷⁸ O dohodách více: Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 133.

⁷⁹ ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 179.

otázka. Roztržka se SSSR měla i vliv na vztahy s Bulharskem, což bylo důležité zejména pro Makedonii, neboť se do těchto vztahů tato otázka vždy promítala. Ta spočívala v pohledu Bulharska na makedonský národ, jež více či méně považovala a považuje za národ bulharský či jeho odnož, makedonskou menšinu v západním Bulharsku a samotnou svazovou (později samostatnou) republiku Makedonii. Dle makedonských historiků a politiků se v západním Bulharsku nacházela početná makedonská menšina, bulharská strana však tvrdila a tvrdí, že obyvatelstvo se národnostně považuje za Bulhary. Český historik Jan Rychlík, který ve své knize *Dějiny Makedonie* vychází z historických údajů obou stran, uvádí, že obyvatelstvo se během 50. let v této oblasti považovalo, v drtivé většině za Bulhary, čímž v podstatě směřuje i k tomu, že původní makedonská menšina během komunistické vlády vymizela a dnes prakticky neexistuje.⁸⁰ Přesto i z iniciativy SSSR, jemuž záleželo na dobrých vzájemných vztazích Bulharska a SFRJ, byly na území Pirinské Makedonie zřizovány ještě do roku 1948 makedonské školy, kulturní instituce a zvaní makedonští učitelé a umělci. Po vypuknutí roztržky docházelo k vyostření vztahů s Bulharskem a tyto školy a instituce byly postupně uzavírány. Obyvatelstvo bylo prohlášeno za bulharské a docházelo i k soudním procesům s některými představiteli makedonské menšiny.⁸¹

K makedonské otázce byla dokonce vypracovaná zpráva⁸² československým velvyslanectvím v Sofii, která konstatovala, že v západním Bulharsku se makedonská

---

⁸⁰ RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 225-227. Částečně v rozporu s tímto tvrzením je sčítání lidu z roku 1956, kdy z celkového počtu 281000 obyvatel Pirinského kraje (západní Bulharsko) se za Makedonce považovalo 178000 obyvatel. Zde však není jisté zda geograficky či národnostně, neboť území západního Bulharska patřilo geograficky částečně do území historické (antické) Makedonie, jež zasahuje i do severního Řecka. Tamtéž, s. 237. Po roce 1990 jsou navíc veřejně známé aktivity místních zakázaných makedonských sdružení jako např. politická strana OMO „Illinden“ – Pirin a hlášení nevládních organizací (zejména bulharského Helsinského výboru) o protiprávních aktivitách bulharských úřadů vůči makedonské menšině. Viz. např. *HUMAN RIGHTS IN BULGARIA IN 2007 - Annual Report of the Bulgarian Helsinki Committee* [online]. Bulgarian Helsinki Committee, duben 2008 [cit. 10. února 2011]. Dostupné z <<http://www.bghelsinki.org/upload/resources/Human%20rights%20Bulgaria%202007.doc>>, s. 21-22. Přítomnost makedonské menšiny potvrzuje i např. nevládní sdružení U.S.ENGLISH Foundation, jež uvádí, že makedonská menšina měla v roce 1992 10 800 lidí (údaje jsou však převzaty ze zahraničních makedonských sdružení). Přítomnost makedonské menšiny na svém webu uvádí i americká CIA, i když její přítomnost geograficky nespecifikuje. Viz. *The World Factbook - Bulgaria* [online]. Central Intelligence Agency, 7. února 2011 [cit. 10. února 2011]. Dostupné z <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>>. Lze konstatovat, že i nyní se nachází v západním Bulharsku makedonská menšina (její počet lze jen odhadnout, neboť díky Bulharsku, které tuto menšinu neuznává, neexistuje žádná oficiální statistika). V minulosti se obyvatelstvo této oblasti stalo mnohokrát obětí politických tahanic a územních nároků jak ze strany Bulharska, tak ostatních států, jež zrovna měly v regionu převahu (zejména Turecko, Srbsko, Řecko). Ostatně podobně historicky se formovalo národní vědomí slovansky mluvícího obyvatelstva obývajícího území současné Republiky Makedonie, jež až do 2. světové války nemělo vzhledem k neustálému souboji a střídání různých vlád na tomto území a nízké vzdělanosti vytvořené silné národní vědomí ať už srbské, bulharské či makedonské. Toto národní uvědomění se do dnešní podoby zformovalo až v letech 1945-1991, kdy příslušnost k makedonskému národu byla posílena i přiznáním statusu republiky a vzájemnými bulharsko-jugoslávskými výpady, jejichž důsledkem bylo také omezení kontaktu mezi makedonským a bulharským obyvatelstvem.

⁸¹ RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 224-227.

⁸² Tamtéž, s. 280.

menšina nenachází a že na území svazové republiky Makedonie žije obyvatelstvo, které nelze považovat za Bulhary, ale za makedonský národ. Velvyslanec Šimovič pak v červnu 1968 navštívil Makedonii, kde jednal s tamějšími představiteli o hospodářské a kulturní spolupráci a také o možnostech turistiky, v nichž viděl velký potenciál pro vzájemnou spolupráci.⁸³

V srpnu 1968 došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Tato invaze byla odsouzena Titem jako „flagrantní porušení národní suverenity“.⁸⁴ Důvodem odsouzení však nebyly ani tak sympatie s obrodným procesem, jako spíš to, že reformní hnutí narušovalo dominanci SSSR a jugoslávští představitelé se zároveň obávali z podobného postupu vůči jejich vlastní zemi.⁸⁵ Pozitivní byly sympatie jugoslávského obyvatelstva s Československem vyjádřené i několika demonstracemi.⁸⁶ Měsíc po intervenci, kdy bylo jasné, že mezinárodní společenství do nastalé situace nebude zasahovat, už Jugoslávie svou kritiku zmírnila, když jugoslávský velvyslanec Trpe Jakovlevský na schůzce s československým náměstkem ministra zahraničí Jánem Pudlákem v září 1968 označil dohodu mezi SSSR a ČSSR (Československou socialistickou republikou) uzavřenou na nátlak SSSR v Moskvě jako věc československé vlády a československého lidu. Zároveň pozitivně zhodnotil vztahy ČSSR-SFRJ. Obojí bylo konstatováno i na schůzce s Dubečkem téhož měsíce.⁸⁷

Jako důsledek okupace ČSSR docházelo k emigraci československého obyvatelstva do zahraničí. K tomu bývala hojně využívána SFRJ, zejména pak její hranice s Itálií, odkud občané prchali na Západ. Během různých jednání se snažili českoslovenští představitelé na tento problém několikrát upozornit jugoslávskou stranu, která však povětšinou vinu na propustnosti hranic popírala.⁸⁸ To byl víceméně až do roku 1989 jediný nešvar (pokud pomineme občasnou vzájemnou kritiku v médiích) ve vzájemných jinak relativně dobrých vztazích.

---

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ MOULIS, Vladislav, VALENTA, Jaroslav, VYKOUKAL, Jiří. *Vznik, krize a rozpad sovětského bloku v Evropě 1944-1989*. 1.vydání. Ostrava: Amosium Servis 1991, s.165. Jugoslávie také prosadila projednat otázku invaze na Valném shromáždění OSN. Tamtéž.

⁸⁵ ŠOSTÁK a kol.: *Dějiny Jihoslovanských zem...*, s. 549.

⁸⁶ Veřejné mínění se snažil mobilizovat i velvyslanec Šimovič. Díky postojům proti invazi byl Šimovič nakonec odvolán. Byl tak vystřídán novým velvyslance Josefem Nálepkou. RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 281.

⁸⁷ Údaje o schůzkách převzaty z: Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 52.

⁸⁸ Tamtéž.

Dobré vztahy se odrážely i ve vzájemném obchodu⁸⁹ kdy se vzájemná výměna zboží za období 1964-1974 více než zčtyřnásobila. Dlouhodobá dohoda o výměně zboží na léta 1971 až 1975 předpokládala realizaci výměny zboží v celkové hodnotě 1 266 300 000 amerických dolarů s převahou dovozu z Jugoslávie. To bylo dosaženo již v roce 1974 a nakonec s převahou vývozu do Jugoslávie cca o 40 000 000 dolarů. Celkový objem obchodu pak byl skoro 2 mld. Oproti létům z doby roztržky SSSR a FLRJ je to obrovský nárůst a ČSSR tak patřila stabilně objemem vzájemného obchodu mezi čtyři největší obchodní partnery SFRJ. Dobré jméno měly v SFRJ také československé výrobky jako např. automobily Tatra, obráběcí stroje Kovosvitu Sezimovo Ústí či automobily Škoda. SFRJ se rovněž snažila získat od ČSSR úvěry a to zejména v době počínající hospodářské krize začátkem 70. let.

K navázání širších kulturních kontaktů mezi ČSSR a Socialistickou republikou Makedonií došlo v druhé polovině roku 1973, kdy byla nejprve uspořádána v Bratislavě akce s názvem Jugoslávská kultura – Dny makedonské kultury a poté recipročně ve Skopje akce Československá kultura – Dny slovenské kultury.⁹⁰ ČSSR nebyla moc ochotna tuto akci uspořádat, Jugoslávie však otázku postavila velmi kategoricky – zda ČSSR uznává jugoslávskou ústavu či nikoliv a tím pádem i právo Makedonie na vzájemné kulturní kontakty. Bulharští představitelé však byli předem o akci informováni a záležitost konzultována i se sovětskými diplomaty. Obě reprezentace s ní neměly problém a akce tak byly uspořádány. I když českoslovenští diplomaté navenek zachovávali zdrženlivý postoj vůči makedonské otázce, pečlivě situaci sledovali a podávali do Prahy zprávy o jejím vývoji.⁹¹

70. léta byla celkově ve znamení intenzivní spolupráce mezi ČSSR a SFRJ a to nejen v oblasti obchodní, jak jsme uvedli výše.⁹² Vrcholem intenzivních vztahů pak bylo setkání prezidentů obou zemí Gustáva Husáka s Titem v Bělehradě v roce 1975. Krom různých forem spolupráce se Jugoslávie také stala oblíbenou destinací československých turistů, kdy tuto

---

⁸⁹ Údaje o objemu obchodu a komoditách čerpány z: Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 85.

⁹⁰ Údaje o kulturních aktivitách čerpány z: Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 80.

⁹¹ Např. informace o sjezdu makedonských komunistů z roku 1974. Makedonská otázka byla také vznesena na setkání představitelů komunistických stran ČSSR a SFRJ Milouše Jakeše a Stane Dolance v Lublani téhož roku. Jugoslávie požadovala uznání makedonské menšiny v Bulharsku, vyčlenění škol pro ní a umožnění kulturního využití v kulturně osvětových spolcích. Tamtéž.

⁹² Dochází k výměně stranických studijních návštěv a delegací, které se např. učí, jak správně realizovat usnesení nebo jak bojovat proti novodobé emigraci a k vysílání lektorů, kteří vysvětlují teoretické fungování orgánů strany či vládních institucí. Dochází také k bilaterální spolupráci měst. V rámci kulturní spolupráce např. hostovala opera Národního divadla v Bělehradě a Záhřebu. V oblasti sportu je pak aktivita větší víceméně ze strany ČSSR – jedná se např. o vysílání hokejových a krasobruslařských trenérů, basketbalových a cyklistických odborníků apod. Tamtéž.

zem navštívilo v roce 1974 zhruba 400 000 Čechoslováků. Počet jugoslávských turistů v Československu byl naopak nízký.

V roce 1978 se konaly Dny československé techniky ve Skopje. Zároveň se ČSSR významně podílela na výrobě baliček cementu v cementárně ŠAR Skopje. Celková vědeckotechnická spolupráce se SFRJ v druhé polovině 70. let se pak orientovala na strojírenskou výrobu, paliva, energetiku, metalurgické základny a zemědělství. Dlouhodobá dohoda na léta 1976-1980 předpokládala obrat vzájemného obchodu 4 277 400 000 dolarů. Výsledek byl o víc jak 500 milionů dolarů vyšší, což však bylo dáno do značné míry i rostoucí inflací. Obchodní bilance z československé strany byla po toto pětileté období mírně záporná. Navíc se SFRJ snažila všemožnými administrativními opatřeními snížit objem dovozu a pomoci tak své vlastní ekonomice, což mělo i negativní dopady na export československých produktů. I přesto objem obchodu naplánovaný na léta 1981-1985 byl znatelně vyšší (opět i díky rychle rostoucí inflaci) a to 7 058 000 000 dolarů, jehož plnění pak bylo jako i u předchozích pětiletých určováno ročními prováděcími protokoly.⁹³ Obchodní spolupráce pak byla do konce 80. let uměle udržována a fungovala tak i díky jisté setrvačnosti z předchozích let navzdory postupnému ekonomickému úpadku Jugoslávie.

I po Titově smrti byly vzájemné, nejen výše zmíněné obchodní, vztahy obou států na dobré úrovni. Kontakty na federální úrovni byly poměrně intenzivní, avšak vzhledem k omezenému množství financí zastupitelského úřadu se snížila intenzita kontaktů s republikovými zástupci a tedy i zástupci Makedonie.⁹⁴ Přesto bylo povědomí o Makedonii v české části Československa stále šířeno. Přispělo k tomu např. zřízení lektorátu makedonského jazyka na Karlově univerzitě od roku 1978, v jehož rámci působili makedonští rodilí mluvčí nebo zavedení povinného studia makedonského jazyka v rámci oboru jugoslavistiky na Masarykově univerzitě v Brně od roku 1980.⁹⁵

Českoslovenští diplomati během 80. let kritizovali uvádění některých her na jugoslávských jevištích, jež byly z pera československých disidentů či emigrantů (např. Havel nebo Kundera) a které v měly v Jugoslávii stále větší ohlas. Přesto v rámci kulturní spolupráce byly uspořádány Dny kultury ČSSR v roce 1983 a o rok později recipročně Dny kultury SFRJ v ČSSR.⁹⁶ Ty to akce byly i ceněny československou menšinou žijící

---

⁹³ Podklady k údajům o obchodu čerpány z: Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 143.

⁹⁴ Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 133.

⁹⁵ STEHLÍK, HLADKÝ: *Přehled historického vývoje...*, s. 377-378.

⁹⁶ Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 133.

v Jugoslávii, která podle sčítání v roce 1981 měla 100 000 obyvatel (z toho asi 20 000 Čechů). Tato menšina si udržovala kulturní tradice, své školy, gymnázia, knihovny a další instituce, vydávala své noviny a udržovala družební styky s československými obcemi.⁹⁷

Československo-jugoslávské vztahy se začínaly výrazně měnit koncem 80. let, kdy docházelo k rychlému rozkladu ekonomiky v SFRJ, velkým stávkám a demonstracím a rapidnímu snižování životní úrovně některých oblastí. Systém samosprávného socialismu se vyčerpal a již neměl šanci dále existovat. V Československu docházelo rovněž ke změně nejen ve vnitřních poměrech, ale také v zahraničně-politické (obchodní) orientaci, jak si ukážeme v následující podkapitole.

2.3 Závěr

Pokud shrneme výše uvedené, můžeme konstatovat, že vzájemné vztahy obou států byly do roku 1948 přátelské, posléze zaznamenaly obrat o 180° a s oteplováním vztahů Jugoslávie a SSSR se opět vyvíjely pozitivním směrem. Rostl vzájemný obchod i intenzita kontaktů na politické, podnikové a kulturní úrovni. Obě země od 70. let, zejména pak Jugoslávii, vzájemně navštěvovalo velké množství turistů. V Jugoslávii žila také početná česká a slovenská menšina, jugoslávská menšina v ČSSR byla v porovnání s ní mnohem menší.

Ve světle teoretického zázemí z první kapitoly můžeme sledovat jisté tendence. Konkrétně zmíníme prostředky ZP,⁹⁸ jež byly patrné ve stycích obou států. Prvními byly diplomatické, v jejichž rámci bylo možné sledovat zmrazení či zintenzivnění vzájemných vztahů. V prvním případě to bylo odvolání velvyslanců a Československem jednostranné vypovězení spojenecké smlouvy během první roztržky mezi SSSR a Jugoslávií a vzájemné vypovězení po jednom diplomatovi při druhé roztržce. Druhý případ byly vzájemné návštěvy vrcholných představitelů obou států v průběhu 60. a 70. let. Prostředky ideové se promítaly např. do oblasti státem ovládaných médií, kdy se tato snažila o změnu postoje druhého státu či vlastních obyvatel v určité otázce. Za ideový prostředek lze označit i podporu Tita reformnímu hnutí v Československu v 60. letech, jež vyvrcholila jeho osobní návštěvou Československa v roce 1968 nebo větší důraz československých diplomatů na kulturní spolupráci a tím i ideové působení na jugoslávskou veřejnost. V Jugoslávii naopak v opozici

---

⁹⁷ Více o počtu a působení československé menšiny v Jugoslávii: Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 119.

⁹⁸ DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 33-39.

se stanoviskem oficiálních představitelů Československa byly uváděny divadelní hry československých disidentů a emigrantů. V rámci ekonomických prostředků se Československo snažilo o podporu Jugoslávie pomocí výhodných úvěrů. Tyto však nebyly poskytovány v době roztržky Jugoslávie se SSSR, kdy také došlo k výraznému utlumení obchodní spolupráce zejména na popud Sovětského svazu.

Pokud bychom měli vyvodit určité cíle, které obě země sledovaly ve vzájemných vztazích, mohli bychom zmínit následující. Československo se snažilo o to, aby Jugoslávie byla po roce 1948 ideologicky spřízněna se SSSR a ostatními státy sovětského bloku. Naproti tomu Jugoslávie podporovala reformní snahy v Československu, jež byly v opozici názorům a přáním Sovětského svazu a také usilovala o ekonomickou podporu v podobě výhodných československých úvěrů či vzájemného obchodu. Trochu jiná byla situace do roku 1948, kdy Jugoslávie naopak podporovala československé komunisty, aby tito mohli rychle převzít v zemi moc a země se tak dostala do sféry vlivu SSSR.

Cíle a prostředky se však měnily, zejména v závislosti na mezinárodní situaci. Československo po roce 1948 a ještě více po okupaci v roce 1968 nebylo plně suverénním státem a tím pádem i jeho ZP byla podřízena vnějším zájmům. Lze zde hovořit také o jisté diskontinuitě ZP ve vztahu k Jugoslávii, která nastala během obou roztržek, kdy se přátelský postoj vyplývající ze ZP vůči Jugoslávii změnil v nepřátelský právě na základě vnějších okolností.

Vztahy nebo spíše postoj k Makedonii se v Československu také vyvíjely v kontextu vztahu k Jugoslávii jako celku a v kontextu mezinárodní situace, kdy československá diplomacie krom sovětského postoje přihlížela i k postoji Bulharska. Vzájemné kontakty byly až do počátku 60. let na nízké úrovni a informace o Makedonii jsou tudíž kusé. Postupně však i díky práci československých diplomatů byly označeny možné oblasti spolupráce jako např. dovoz surového materiálu z Makedonie, pomoc Československa při výstavbě některých průmyslových objektů, dovoz československých strojů do Makedonie atd. Povědomí o Makedonii v Československu zvyšovala i její početná menšina, která se v něm (zejména v české části) usídlila po roce 1949 po válce v severním Řecku, naopak v Makedonii povědomí o Československu šířili příslušníci té samé menšiny navrátilí se zde po několika letech strávených v emigraci, často pak i po vystudování středních a vysokých škol v Československu. Zároveň byla navázána i kulturní spolupráce.

Vzájemné kontakty s touto republikou se však v průběhu 80. let zmenšují a to v důsledku rychle se zhoršující ekonomické situace v Jugoslávii a také díky omezenému pohybu československých diplomatů po Jugoslávii v důsledku snižování rozpočtu

zastupitelského úřadu. Přesto však můžeme konstatovat, že Československo si v Makedonii vybudovalo pozici a jméno vyspělého státu zajímajícího se o tamější vývoj, které se nezdráhá pomoci s výstavbou, předáním části know-how výroby nebo dovozem samotných výrobků. Postoj k tzv. makedonské otázce byl v Československu vnímán velice citlivě a po většinu období nestranně (pokud pomineme období roztržek se Jugoslávií se SSSR). Zároveň Československo uznávalo existenci makedonského národa a jazyka.

Ve světle první výzkumné otázky uvedené v úvodu můžeme tedy konstatovat, že vztahy mezi Československem a Jugoslávií se v období 1945-1991 celkově zintenzívnily, což platí i o vztazích s Makedonií a Československo a potažmo Česká republika tak celkově měla dobrou výchozí pozici pro budoucí rozvoj vzájemných vztahů s nově vzniklou samostatnou Republikou Makedonií. Jak se této role zhostila, si ukážeme v následující kapitole.

3 Česko (československo)-makedonské vztahy v letech 1991-2010

3.1 Úvod

V minulé kapitole jsme uvedli přehled vzájemných československo-jugoslávských vztahů po roce 1945. Spolupráce byla poměrně intenzivní a pozornost Československa byla věnována i Makedonii a naopak. ČR (Československo) i RM měly tedy ve vzájemných kontaktech a spolupráci na co navazovat.

Co se týče celkového směřování ZP, mohla ČR (do roku 1992 Československo) navázat i na demokratické tradice z období tzv. první republiky a dlouhodobou státnost. Naproti tomu RM byla státní útvar zcela nový, s národem, jehož příslušníci si své národní povědomí vybudovali teprve nedávno. Problematické se hned od počátku vzniku nového státu staly vztahy se sousedy, kteří zpochybňovali ať už existenci samotného makedonského národa (Bulharsko) nebo název státu (Řecko). Další soused (Srbsko) pak byl aktérem dvou válek, z nichž druhá citelně ovlivnila i vývoj v samotné RM. Poslední soused Albánie (pokud nepočítáme Kosovo po roce 2008) byla země značně nestabilní, což společně s hornatým špatně přístupným terénem na hranicích obou zemí znamenalo zvýšené riziko přeshraniční kriminality.

Tyto základní rozdíly logicky znamenaly i jiný vnitřní vývoj, jiné směřování ZP včetně priorit a jiné postavení v mezinárodním systému. V následující kapitole si proto vývoj, tvorbu ZP a vzájemné vztahy popíšeme. Vycházet budeme z teoretického zázemí a zároveň navážeme na druhou kapitolu. V první podkapitole se zaměříme na zahraničně-politický vývoj v Československu v letech 1989-1991. Takto bude koncipována i podkapitola druhá, věnovaná Jugoslávii a v jejím rámci i samotné Makedonii. Československo i Makedonie v té době procházely rozsáhlými změnami, z nichž některé, jako např. schválení ústavy RM, výrazně ovlivnily, a patrně budou nadále ovlivňovat, celkové směřování a tvorbu ZP daného státu po následujících 20 let. Proto je toto období zahrnuto až do této kapitoly a tvoří základ pro podkapitoly následující věnované detailnějšímu náhledu na zahraničně-politický a vnitřní vývoj v obou zemích v hlavním zkoumaném období 1991-2010. V jeho rámci se ve třetí podkapitole v případě České republiky zaměříme na statickou (ústavně právní rámec realizace ZP, některé rigidní cíle zahraniční politiky) a dynamickou (krátkodobé, střednědobé cíle ZP, samotný vývoj ZP, aktéry a jejich proměnlivost) část ZP a uvedeme i názory odborné

veřejnosti a politiků k vývoji a postojům české ZP s přihlédnutím k Balkánu a samotné RM. Podobným způsobem je koncipována i čtvrtá podkapitola věnovaná RM v letech 1991 až 2010, jejíž struktura však bude částečně změněna jednak kvůli již částečně popsané statické části ZP v podkapitole č. 3.3 a jednak s ohledem na omezenost zdrojů informací. Podle rozdělení do hladin analýzy vymezených v první kapitole se ve výše zmíněných podkapitolách budeme soustředit na všechny čtyři hladiny, mezi nimiž dominantní bude hladina státu. Poslední podkapitola pak bude věnována vzájemným vztahům v rovině politické, ekonomické, české rozvojové pomoci v RM, migrace, kulturní prezentaci obou zemí a vzdělání. Závěr bude patřit shrnutí, jež by mělo tvořit základ pro kapitolu poslední – Perspektivy budoucího vývoje. Shrnutí bude také odpovědí na druhou a třetí výzkumnou otázku - jak se vyvíjela ZP a její priority u RM a ČR (do roku 1992 Československa) v letech 1991-2010 a jak se vyvíjely vzájemné vztahy ČR a RM v letech 1991-2010?

3.2 Zahraničně-politický vývoj v Československu v letech 1989-1991

V roce 1989 došlo v Československu k několikerým demonstracím, které měly společně s mezinárodněpolitickými okolnostmi a tlakem opozice uvnitř země za následek pád komunistické vlády a jmenování tzv. vlády národního porozumění v prosinci téhož roku, jež byla tvořena převážně nekomunistickými ministry. Prezidentem byl zvolen Václav Havel a ministrem zahraničí Jiří Dienstbier, oba bývalí disidenti, čímž se ZP Československa vymanila z komunistického područí. Oba byli výrazné osobnosti uznávané západními mocnostmi a tím pádem jejich vliv na ZP Československa byl až do roku 1992 majoritní. Nová vláda pak začala realizovat svůj program, v němž byly ve vztahu k Jugoslávii zejména důležité teze o tom, že „vláda považuje za nutné zásadně změnit řízení zahraničního obchodu, jeho jednostrannou orientaci a zbožovou strukturu“⁹⁹ a „uskutečnit zásadní změny v politice poskytování úvěrů do zahraničí.“¹⁰⁰ To znamenalo, že do budoucna již neměly být Jugoslávii poskytovány výhodné úvěry, jejichž cílem byla v minulosti povětšinou snaha politicky si naklonit Jugoslávii a udržet jí dál od vlivu států Západu. Z hlediska budoucího osamostatnění jugoslávských republik a tedy i RM lze považovat za významnější formulaci, že se vláda „bude zasazovat o práva na sebeurčení národů.“¹⁰¹

---

⁹⁹ *Programové prohlášení vlády Mariána Čalfy*. Praha: Vláda ČR, 19. 12. 1989, 11 s.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

V roce 1990 byl za působení nové vlády vzešlé na základě demokratických parlamentních voleb¹⁰² oficiální název země změněn na Česká a Slovenská federativní republika (ČSFR) a otevřeně se začalo hovořit o rozdělení země, na němž mělo zájem především Slovensko. Přesto ZP byla stále v kompetenci federace i když došlo ke zřízení slovenského „Ministerstva mezinárodních vztahů“, které tak činnost federálního ministerstva lehce komplikovalo.¹⁰³ Prezidentem byl v roce 1990 Federálním shromážděním opět zvolen Václav Havel, čímž se do jisté míry zachovala nová linie směřování ZP.

Nová vláda byla v ZP poměrně aktivní,¹⁰⁴ čemuž zajisté přispívala i obměna zaměstnanců diplomatické služby nikoliv podle politických kritérií, ale podle úrovně kvalifikace jednotlivců.¹⁰⁵ Bohužel však neexistovala jednotnější koncepce k zemím Balkánu, její hrubé obrysy se začaly objevovat později a to víceméně jen ve vztahu k bezpečnostní situaci v regionu.

3.3 Zahraničně-politický vývoj v Jugoslávii (Republice Makedonii) v letech 1989-1991

Odlíšným vývojem ve stejné době procházela Jugoslávie, což platí dvojnásob o Makedonii. V Jugoslávii se na konci 80. let začaly silně projevat nacionalistické tendence a to zejména v Srbsku. K moci se zde dostal Slobodan Milošević, který si kombinací frází o nutnosti reform (bohužel nerealizovaných) a o posílení postavení srbského národa získal sympatie většiny Srbů včetně intelektuálů.¹⁰⁶ To vedlo až k faktickému odstranění autonomie Vojvodiny a Kosova a rozsáhlým protestům albánského obyvatelstva. Zároveň vzrůstající nacionalistické tendence ve Slovinsku a Chorvatsku, jež byly i reakcí na srbský šovinismus a

---

¹⁰² Volby vyhrály v roce 1989 nově zformované Občanské fórum a Verejnost' proti násilí. Komunisté v rámci Levého bloku nezaznamenali výrazný úspěch a zůstala jim tak role opozice. BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny zemí koruny české II*. 1. vydání. Praha: Paseka, 1992, s. 311.

¹⁰³ ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 242.

¹⁰⁴ Její prioritou pod heslem „návrat do Evropy“ byl vstup, případně prohlubování a rozšiřování vztahů s mezinárodními organizacemi, zejména pak Radou Evropy (Československo členem od ledna 1991), Evropským společenstvím, Evropským sdružením volného obchodu a v bezpečnostní oblasti pak NATO a Západoevropskou unií. Československo také přistoupilo k Adriatické iniciativě (Členy byli Rakousko, Jugoslávie, Maďarsko, Itálie a po Československu také Polsko, čímž vznikla tzv. Hexagonála), která se postupně přetvořila až na Středoevropskou iniciativu. Zároveň z iniciativy Československa byla prohloubena spolupráce států střední Evropy, když byla v únoru 1991 podepsána Deklarace o spolupráci ČSFR, Polska a Maďarska, čímž vznikla tzv. Visegrádská trojka podle města podpisu smlouvy - Visegrád.

¹⁰⁵ 1989: *Sametová revoluce na Ministerstvu zahraničních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 11. listopadu 2004 [cit. 8. února 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/ministr/ministri_a_ministerstvo_v_historii/list_opad_1989_sametova_revoluce_na.html>.

¹⁰⁶ ŠOSTÁK a kol. *Dějiny Jihoslovanských zemí...*, s. 560-564.

k tomu protikomunistické nálady vedly až k vyhlášení samostatnosti těchto republik v roce 1991. V té době se i rozpadl Svaz komunistů Jugoslávie na jednotlivá komunistická uskupení v republikách federace. I tam však tyto strany buďto zanikly nebo se transformovaly.¹⁰⁷

Podobný osud potkal makedonské komunisty, kteří se přejmenovali na Svaz komunistů Makedonie-Strana demokratických změn a později zcela transformovali na Sociálnědemokratickou unii Makedonie (SDSM). Stále větší vliv však získávala obnovená nacionalisticky laděná strana VMRO (Vnitřní makedonská revoluční organizace) tentokrát i s přídomkem DPMNE (Demokratická strana makedonské národní jednoty).¹⁰⁸ Nejsilnější nově vzniklou stranou zastupující téměř 25% albánskou menšinu se stala Strana demokratické prosperity. Tyto tři strany zaznamenaly ve volbách v prosinci 1990 největší úspěch.¹⁰⁹ Díky vzájemným neshodám však byl vytvořen přechodný úřednický kabinet, který vedl zemi jen do roku 1992, kdy byl vystřídán vládou novou pod vedením sociálního demokrata Branka Crvenkovského. Prezidentem byl celkem jednoznačně v roce 1991 zvolen bývalý komunistický předák a Titův blízký spolupracovník Kiro Gligorov, který tak v nové funkci mohl zúročit dlouholeté politické zkušenosti.¹¹⁰ Ostatní nově vzniklé strany totiž logicky buď vůbec anebo jen v omezené míře disponovaly zkušenými politiky, kteří by navíc měli i zkušenosti z vrcholové (jugoslávské) či mezinárodní politiky.

120členný parlament pak ke konci roku 1991 vyhlásil Deklaraci o svrchovanosti Republiky Makedonie a schválil novou ústavu, která svým obsahem byla podobná standardním ústavám západních zemí.¹¹¹ Na jejím základě¹¹² v oblasti ZP Shromáždění Republiky Makedonie ratifikuje mezinárodní smlouvy, rozhoduje o vstupu či výstupu z mezinárodních organizací (čl. 68), prezident nebo vláda uzavírá mezinárodní smlouvy (čl. 119), prezident reprezentuje zemi navenek (čl. 79) a přijímá a jmenuje velvyslance (čl. 84), vláda rozhoduje o uznání jiných států a navazuje diplomatické a konzulární styky (čl. 91).

Problematické se stalo ustanovení článku 49,¹¹³ který napadlo Řecko s obavami o iredentistické snahy Makedonců a Řeky neuznané makedonské menšiny v severním Řecku.¹¹⁴

---

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 568.

¹⁰⁸ Informace o politických stranách čerpány z: ROSŮLEK: *Stručná historie států...*, s. 54.

¹⁰⁹ CABADA, Ladislav. *Makedonie*. In KUBÁT, Michal a kol. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 237.

¹¹⁰ ROSŮLEK: *Stručná historie států...*, s. 54-55.

¹¹¹ Ústavu však nepodpořily albánské strany s odůvodněním, že se v nich nezmiňuje albánské etnikum jako jeden z konstitutivních národů. RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 252-255.

¹¹² Ustav na Republika Makedonija so amandmanite na ustavot I – XVIII.

¹¹³ Čl. 49: 1) Republika pečuje o postavení a práva těch osob, jež náleží k makedonskému lidu v sousedních zemích, stejně tak k makedonským krajanům, asistuje jejich kulturnímu rozvoji a podporuje vazby s nimi. Při výkonu těchto záležitostí nebude Republika zasahovat do suverénních práv dalších států ani do jejich vnitřních záležitostí.

Spory vyvolal i samotný název země RM, který Řecko považuje za odcizování řecké historie a snahu současných Makedonců rovněž o územní aspirace na celé historické území Makedonie geograficky zahrnující současnou RM, část západního Bulharska a část severního Řecka¹¹⁵ - tzv. egejskou Makedonii. V reakci na tyto řecké výtky byly k ústavě přijaty dodatky, které říkají, že RM „nemá žádné teritoriální nároky vůči kterémukoliv sousednímu státu“ (dodatek 1, odst. 1) a že „Republika nebude zasahovat do suverénních práv jiných států nebo jejich vnitřních záležitostí“ (dodatek 2, odst. 1). I přes tyto proklamace Řecko i nadále pokračovalo v úsilí o změnu názvu Republiky Makedonie a to za pomoci prostředků, jež pro Makedonii měly mnohdy velmi negativní následky. Snaha nově vznikající republiky o mezinárodní uznání pod jejím ústavním názvem tak dominovala v její ZP po následující léta.

3.4 Zahraniční politika České republiky v letech 1991-2010

3.4.1 Aktéři zahraniční politiky

Česká republika prošla od roku 1991 do roku 2010 ve své ZP různorodým, leč kontinuálním vývojem. Základem pro rozbor ZP je definování její poměrně statické a stabilní části, tedy hlavních aktérů na úrovni státu, kteří jsou vymezeni v Ústavě České republiky (ÚČR), jež byla schválena Českou národní radou v prosinci 1992, tedy ještě v době společného státu se Slovenskem.¹¹⁶

Prezident je „primárním nositelem mezinárodní suverenity České republiky.“¹¹⁷ Z ustanovení ÚČR se může na první pohled zdát, že je také nejdůležitějším aktérem české ZP, protože „zastupuje stát navenek“ a „sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy“ (čl. 63, odst. 1 ÚČR). Zároveň stejný článek definuje, že prezident republiky „přijímá vedoucí zastupitelských misí“ a „pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí.“ K těmto a některým dalším rozhodnutím však potřebuje spolupodpis „předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády“ a ta „za tato rozhodnutí nese zodpovědnost“ (tamtéž). To je také

---

2) Republika pečuje o kulturní, ekonomická a sociální práva občanů Republiky v zahraničí.

¹¹⁴ FLOUDAS, Demetrius. *FYROM's Dispute with Greece Revisited* [online]. Interstice, 21. dubna 2004 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <<http://www.intersticeconsulting.com/documents/FYROM.pdf>>, s. 5.

¹¹⁵ *The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue* [online]. Ministry of Foreign Affairs of Greece. 2011 [cit. 19. března 2011]. Dostupné z <<http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+-+THE+NAME+ISSUE.htm>>.

¹¹⁶ Vymezení aktérů zahraniční politiky ČSFR bylo definováno poslední ústavou platnou od roku 1960.

¹¹⁷ MÜLLER, David. *Legislativní rámec tvorby české zahraniční politiky*. In KOŘAN, HRABÁLEK: *Česká zahraniční politika...*, S 26.

jedním z důvodů proč nejvýznamnějším aktérem české ZP je vláda. Navíc prezident svým rozhodnutím ve shodě s ÚČR (čl. 63 ÚČR) přenesl pravomoc sjednávat mezinárodní smlouvy na vládu.¹¹⁸

Vláda formuluje cíle a priority ZP, k čemuž využívá zejména programové prohlášení, jež je publikováno na začátku jejího volebního období. Její nejdůležitější složkou ve vztahu k ZP je pak Ministerstvo zahraničních věcí (MZV) a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Prvně jmenované má zejména funkci plánovací (plánování aktivit ZP), koncepční (vytváří koncepcie ZP), realizační (realizuje ZP) a koordinační (koordinace aktivit v rámci ZP a zastupitelských úřadů). V rámci MZV pak ZP formulují a po technické stránce zajišťují jednotlivé odbory v rámci teritoriálních sekcí.¹¹⁹ Makedonii se věnuje Odbor států jihovýchodní Evropy v rámci Teritoriální sekce I (evropské státy). V gesci MZV je také Velvyslanectví České republiky v Makedonii/FYROM. Toto velvyslanectví bylo otevřeno ve Skopje v září 2006 a v březnu 2008 byl do funkce rezidentního velvyslance jmenován Josef Braun. Struktura velvyslanectví se jinak v průběhu své existence neměnila, čili v jeho rámci od založení působili krom velvyslance ještě tři další zaměstnanci.¹²⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu má pak význam pro obchodní spolupráci v mezinárodním měřítku a podporu českého exportu.

Parlament hraje klíčovou roli zejména při schvalování mezinárodních smluv, kdy u těchto je třeba jeho souhlasu (čl. 10a, čl. 39 a čl. 49 ÚČR), dále schvaluje vysílání vojsk do zahraničí, pobyt cizích vojsk na území České republiky a rozhoduje o vyhlášení válečného stavu (čl. 43 a čl. 39 ÚČR) a v neposlední řadě ratifikuje smlouvy, z nichž „vzniká členství České republiky v mezinárodní organizaci“ (čl. 49 písmeno c ÚČR), pokud se o tomto nerozhoduje v referendu (čl. 10a ÚČR). Parlament tak má mnoho pravomocí, jak vládní politiku zhatit nebo naopak podpořit.¹²¹

---

¹¹⁸ Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 28. dubna 1993 o sjednávání mezinárodních smluv č. 144/1993 Sb.

¹¹⁹ BELKO, Marián. Ministerstvo zahraničních věcí jako aktér české zahraniční politiky. In KOŘAN, HRABÁLEK: *Česká zahraniční politika...*, s. 74.

¹²⁰ V dubnu 2011 to byli 1. tajemník a zástupce velvyslance Milan Fischer, konzul Vladimír Lukaščík a attaché Marie Nováková. In *Diplomatic List* [online]. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Macedonia, leden 2011 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <<http://www.mfa.gov.mk/Upload%5CContentManagement%5CFiles%5CMFA-DiplomaticList.doc>>, s. 17-18.

¹²¹ V praxi při schvalování mezinárodních smluv sjednaných vládou dochází většinou k podpoře vládní politiky parlamentem, kdy tyto smlouvy většinou schválí. ZELINKA, Petr. *Parlament jako aktér české zahraniční politiky*. In KOŘAN, HRABÁLEK: *Česká zahraniční politika...*, s. 129-130. Naopak u důležitých mezinárodně politických otázek týkajících se zejména vysílání vojsk do zahraničí nebo povolení působení cizích vojsk na území České republiky, v nichž se angažují i názory široké veřejnosti (lze hovořit o modelu, který nastínil James Fearon ve své studii o možnosti vlivu domácí politiky na zahraniční, viz. kapitola 1.5) se projevuje více první tendence, tedy ať už nesouhlasný postoj parlamentu vůči vládní politice nebo přinejmenším kladení si různých dodatečných podmínek. Příkladem budiž neshody při vysílání českých vojáků do Afghánistánu: In *Mise do Afghánistánu ohrožena. Vláda nemá hlasy* [online]. Aktuálně.cz, 30. dubna 2008 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=603875>> nebo opoziční výhrůžky obstrukcemi při možném hlasování o umístění americké radarové základny v České republice. In HUSÁROVA, Lucie. *Verdikt o*

Toliko základní ústavně-právní vymezení české zahraniční politiky. Co se týče vztahů mezi jednotlivými aktéry a tím pádem vlivu na výslednou formulaci ZP můžeme konstatovat, že tyto nebyly vždy v souladu a měly mnohdy silný dopad na českou ZP a to i ve vztahu k Balkánu. Nejviditelnějším a nejčastěji zmiňovaným jevem byly rozdílné postoje prezidenta a vlády respektive jejich premiérů. Nejintenzivnější rozdílnost postojů byla v případech Václav Havel vs. Václav Klaus do roku 1998 a Václav Klaus vs. sociálně-demokratičtí premiéři Vladimír Špidla, Stanislav Gross, Jiří Paroubek v období 2002-2006. Jistý nesoulad je i v posledních třech letech také mezi prezidentem Klausem a ministrem zahraničních věcí Karlem Schwarzenbergem. Zásadní rozpor u první dvojice spočíval v tom, že Václav Havel byl proevropsky orientovaný, kladl důraz na lidská práva a multilateralismus,¹²² naproti tomu Václav Klaus vynikal (a vyniká) svými euroskeptickými postoji a akcentem na ekonomické hodnoty ZP.¹²³ Oba byli výrazné osobnosti a především Havel se těšil velkému mezinárodnímu uznání, tudíž jeho názory byly často brány jako oficiální postoj České republiky.¹²⁴ Za zmínku stojí také názor, že tyto rozdíly v podstatě neutralizovaly jednoznačné vymezení české ZP (a to i v období vlády Miloše Zemana 1998-2002, kdy existovala politická rovnováha Havel-Zeman-Klaus), čímž pádem se otvíral prostor pro jednání osobnostem méně známým, ale o to více odborněji (nikoliv politicky) zaměřeným jako byl např. Pavel Telička a česká ZP tak dostávala novou dimenzi.¹²⁵

Rozdílný pohled Klause a sociálně-demokratických premiérů na ZP České republiky vycházel zejména z rozdílné ideologické orientace. Ta se také projevovala ve vztahu k evropské integraci, jejíž prohlubování ČSSD podporovala a podporuje, naproti tomu Václav

---

radaru se odsouvá. Komunisti hrozí obstrukcí [online]. Týden.cz, 30. listopadu 2008 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/verdikt-o-radaru-se-odsouva-komunisti-hrozi-obstrukci_87897.html>.

¹²² *Prezident republiky Václav Havel: zahraniční politika* [online]. Pražský hrad, 28. března 2011 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://old.hrad.cz/president/Havel/index.html>>.

¹²³ ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 255. Příkladem může být např. postoj k Visegrádské čtyřce, která vznikla převážně z Havlovy iniciativy a ve které se snažil prosazovat i politickou spolupráci. Klaus Visegrádskou čtyřku naopak nepodporoval, jeho vláda odmítala institucionalizaci Visegrádské čtyřky a dávala přednost ekonomické spolupráci v rámci Central European Free Trade Area (CEFTA), rovněž regionálnímu uskupení států. In FAJMON, Hynek. *Česká zahraniční politika po roce 1989* [online]. Hynekfajmon.cz, 31. listopadu 2000 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://www.fajmon.eu/cze/stranka.php?ID=1>>. Důkazem toho jsou i vládní prohlášení Klausových vlád z let 1992 a 1996, v nichž se Visegrádská spolupráce vůbec nezmiňuje, naproti tomu CEFTA ano.

¹²⁴ Jako příklad můžeme uvést pozdější rozpor v postoji Havla a sociálně-demokratické vlády na válku v Iráku, kdy Havel podepsal společně s představiteli dalších sedmi zemí tzv. Dopis osmi vyjadřující podporu USA v jejich postoji vůči Iráku. Vláda jeho stanovisko nesdílela, nicméně zvenčí tento postoj byl vnímán jako stanovisko České republiky. In *Leaders' statement on Iraq: Full text* [online]. BBC, 30. ledna 2003 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2708877.stm>>.

¹²⁵ PEHE, Jiří. *Otazníky nad českou zahraniční politikou* [online]. www.pehe.cz, 2011 [cit. 29. března 2011]. Dostupné z <<http://www.pehe.cz/Members/redaktor/otazniky-nad-ceskou-zahranicni-politikou>>.

Klaus byl proti.¹²⁶ V posledním případě neshod mezi Klausem a Schwarzenbergem se tyto vyostřily až do osobní roviny,¹²⁷ i když jim předcházely spory v čistě praktické rovině formování ZP.¹²⁸

Tyto neshody určitě nepřispívají k čitelnosti a tím pádem zvyšování důvěryhodnosti ZP České republiky a země samotné. I přesto však ZP ČR (ČSFR) vykazovala v letech 1991-2010 jistou kontinuitu, kterou lze nejlépe dokumentovat na programových prohlášeních či koncepcích ZP jednotlivých vlád a také v krocích, které Česká republika v mezinárodních vztazích činila.

3.4.2 Priority zahraniční politiky

Pokud se tedy podíváme na jednotlivá vládní prohlášení (celkem 11 dokumentů) a koncepce ZP (dva dokumenty a projev někdejšího ministra zahraničních věcí Josefa Zieleniece v Poslanecké sněmovně parlamentu (PSP) ČR v dubnu 1993, ve kterém přednesl Vládní koncepci v oblasti mezinárodní politiky České republiky) ať už levicově či pravicově orientovaných vlád, vždy se v nich objevil akcent na kroky, jež Česká republika prosazovala jako jádro své ZP a lze je tedy považovat za střednědobé a dlouhodobé cíle. Sem patří¹²⁹ zejména do roku 1999 integrace do NATO a před i po vstupu definování NATO jako záruky bezpečnosti České republiky, dále do roku 2004 integrace do Evropské unie a posléze deklarace aktivního zapojení ať už při reformách EU nebo využití trhů a podpory jejího rozšíření. Mezi dlouhodobé cíle lze zařadit i důraz na dobré sousedské vztahy se všemi

---

¹²⁶ Tento rozdíl byl velmi zjevný např. při schvalování Smlouvy o Ústavě pro Evropu, kdy tehdejší premiér Paroubek podporoval její ratifikaci i po jejím odmítnutí v referendech ve Francii a Nizozemí, prezident Klaus byl proti. In *Česká vláda chce o přijetí evropské ústavy dál usilovat* [online]. ČTK, 30. května 2005 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/zprava/172316>>.

¹²⁷ *Schwarzenbergovi nedůvěřuji, řekl Klaus. Předsudek z 50. let, opáčil kníže* [online]. Iden.cz, 29. září 2010 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/schwarzenbergovi-neduveruji-rekl-klaus-predsudek-z-50-let-opacil-knize-lzu-/domaci.asp?c=A100929_100542_domaci_jw>.

¹²⁸ *Schwarzenberg: Klaus má na jiný názor právo, ale uvítal bych častější schůzky* [online]. Iden.cz, 24. srpna 2008 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/schwarzenberg-klaus-ma-na-jiny-nazor-pravo-ale-uvital-bych-castejsi-schuzky-174-/domaci.asp?c=A080824_130939_domaci_adb>.

¹²⁹ U jednotlivých bodů nejsou uváděny citace z důvodu jejich velkého množství, uvedené body byly totiž zdůrazněny ve většině vládních prohlášení. Všechna prohlášení lze nalézt online na webu Vlády České republiky: *Přehled vlád ČR: 1993-2010* [online]. Vláda České republiky, 2010 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/default.htm>>. Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 1999-2002 lze nalézt v publikaci ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 339-347, následující koncepce ZP: In *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003-2006* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 30. dubna 2010 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://www.mzv.cz/old/servis/soubor.asp?id=4191>>. a projev Josefa Zieleniece na webu PSP ČR: *PSP ČR 1993-1996 – stenoprotokoly (8. schůze)* [online]. Praha: Společná Česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, 21. dubna 1993 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.htm>>.

sousedy, kdy se Slovenskem jsou povětšinou zmiňovány nadstandardní vztahy, do roku 2006 také regionální spolupráci v rámci regionálních uskupení CEFTA, Středoevropské iniciativy a po roce 1998 také Visegrádské čtyřky a obchodní dimenzi bilaterálních vztahů, kde prostředkem k jejich zajištění má být ekonomická diplomacie, tedy se v podstatě jedná o cíle ekonomické.¹³⁰ Prohlášení kladou také důraz na kvalitní prezentaci České republiky v zahraničí (signál spíše dovnitř) a podporu krajanů. Nejčastěji zmiňovanými hodnotami, které by měla Česká republika v mezinárodních vztazích prosazovat, jsou ochrana lidských práv a základních svobod a rozvoj demokracie, tedy cíle ideové.¹³¹ I přes všeobecné deklarování výše zmíněných kroků a hodnot při formování ZP však můžeme říci, že důraz na tyto měl různou intenzitu podle toho, která politická reprezentace byla zrovna u moci.¹³²

Některá programová prohlášení či koncepce ZP také věnují ať už přímo či nepřímo pozornost regionu Balkánu a lze tedy z nich částečně odvodit postoje k Makedonii. Za nepřímé signály lze považovat otevřenost českých vlád k rozšiřování Evropské unie a NATO¹³³, do nichž RM usiluje vstoupit. ČR také deklarovala své aktivní zapojení do společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU,¹³⁴ v jejímž rámci proběhla v Makedonii mise Concordia s českou účastí (podrobněji níže). Rovněž byla uvedena vůle aktivní účasti v OSN¹³⁵ (ČR se podílela např. na misi OSN v Makedonii s názvem UNPREDEP, viz níže) a v Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě¹³⁶ (OBSE), která je v balkánském regionu velmi aktivní a má své zastoupení i v Republice Makedonii. Nepřímá je také deklarace české rozvojové pomoci¹³⁷, jejímž příjemcem byla a je i RM.

---

¹³⁰ DRULÁKOVÁ, DRULÁK: *Tvorba a analýza...*, s. 22-26.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Např. větší důraz na OSN u vládního prohlášení vlády Miloše Zemana z roku 1998 a menší u vládního prohlášení Václava Klause z roku 1996, které také nezmiňovalo Visegrádskou čtyřku, naproti tomu vládní prohlášení vlády Vladimíra Špidly v roce 2002 jí přikládá „velký význam“, stejně tak za důležitou jí ve svém prohlášení považovala vláda Stanislava Grosse v roce 2004. Vlády vedené ODS (Občanskou demokratickou stranou) jí po roce 2006 už nezmiňují. Celkově lze říci, že s postupujícím časem se do popředí dostávala agenda Evropské unie, jež vyvrcholila českým předsednictvím v EU, které bylo popsáno v samostatné podkapitole vládního prohlášení (In *Programové prohlášení vlády Mirka Topolánka*. Praha: Vláda ČR, 2007, 21 s.) a také agenda NATO a OSN, naopak postupně upozadňovány byly regionální uskupení a bilaterální vztahy se sousedními zeměmi. Postupně se také více zdůrazňovala ekonomická diplomacie a více prostoru je věnováno také ochraně lidských práv a základních svobod a v souvislosti s tím rozvojové pomoci.

¹³³ Údaje z Koncepce zahraniční politiky České republiky 1999-2002. In ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 339-347, a programového prohlášení vlády: In *Programové prohlášení vlády Jiřího Fischera*. Praha: Vláda ČR, 2009, 7 s.

¹³⁴ Např. Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003-2006.

¹³⁵ Prakticky všechna programová prohlášení od roku 1992 včetně koncepcí zahraniční politiky z nich vycházející, vyjma Programového prohlášení vlády Jiřího Fischera.

¹³⁶ Tu zmiňují prohlášení až do roku 2006, kdy už se o ní následující Topolánkovy vlády, Fischerova a Nečasova vláda ve svých programových prohlášeních nezmiňují.

¹³⁷ *Programové prohlášení vlády Vladimíra Špidly*. Praha: Vláda ČR, 2002, 32 s., nebo také Programové prohlášení vlády Mirka Topolánka v roce 2007 či *Programové prohlášení vlády Petra Nečase*. Praha: Vláda ČR, 2010, 42 s.

Přímá pozornost je Balkánu věnována především ve světle tamějších válečných konfliktů a obnovy hospodářství, případně demokratizačních procesů. Programová prohlášení vlád Václava Klause se regionu Balkánu nevěnují, naproti tomu Josef Zienec ve své koncepci ZP z roku 1993 zmíněné výše již k balkánskému regionu uvedl, že je nutné „sledovat vývoj ve východní a jihovýchodní Evropě, udržovat styky se zeměmi postkomunistického světa, vyhledávat v nich možnosti k obchodní a ekonomické spolupráci a přispívat k jejich celkové stabilizaci. Je totiž i v našem zájmu, aby se situace...na Balkáně vyvíjela spořádaným a pokojným způsobem směrem k politické demokracii a tržně založené prosperitě“ a že důležitost vztahů se zeměmi jihovýchodní Evropy je dána „zejména hospodářskými a obchodními zájmy, ale i historickou tradicí.“¹³⁸ Na tyto teze navazuje i Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 1999 – 2002, kde je ve vztahu k jihovýchodní Evropě uvedeno, že „Československo mělo v minulosti rozvinuté vztahy k národům tohoto regionu a Česká republika na ně zamýšlí v nové situaci navazovat.“¹³⁹ V Programovém prohlášení vlády Vladimíra Špidly (2002) je pozornost Balkánu věnována ve světle „politické a hospodářské stabilizace a obnovy jihovýchodní Evropy.“¹⁴⁰ V podobném duchu je koncipováno i prohlášení vlád následujících - vlády Stanislava Grosse (2004) a Jiřího Paroubka (2005). Posledně jmenované také zmiňuje, že vláda „považuje za důležité další rozšiřování Evropské unie, zejména na západní Balkán.“¹⁴¹ Poslední Programové prohlášení vlády Petra Nečase (2010) zmiňuje, že vláda chce v rámci společné zahraniční politiky v EU prosazovat vztahy se zeměmi západního Balkánu s důrazem na jejich integraci do EU.

Ač zmínky o Balkánu jsou poměrně časté (většinou stejně časté jako o státech a regionu východní Evropy) a ZP vůči nim je přikládána kontinuita,¹⁴² dosud neexistuje ucelená koncepce, která by tento region (nebo alespoň jeho část) pojímala jako celek. Situace se možná bude v blízké budoucnosti měnit, neboť MZV ČR vytvořilo koncem roku 2010 zadání projektu s názvem „Jak rozvíjet vztahy ČR se zeměmi západního Balkánu?“, jehož řešitelem má být Ústav mezinárodních vztahů.¹⁴³

---

¹³⁸ PSP ČR 1993-1996 – stenoprotokoly (8. schůze) [online]. Praha: Společná Česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, 21. dubna 1993 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.htm>.

¹³⁹ Hlavní zásady koncepce zahraniční politiky České republiky. In ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 339-347.

¹⁴⁰ Programové prohlášení vlády Vladimíra Špidly. Praha: Vláda ČR, 2002, 32 s.

¹⁴¹ Programové prohlášení vlády Jiřího Paroubka. Praha: Vláda ČR, 2005, 30 s.

¹⁴² *Česká zahraniční politika – perspektivy změn po volbách 2010*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, červen 2010, s. 4.

¹⁴³ *Seznam přijatých vědeckých projektů MZV v oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2011* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 17. prosince 2010 [cit. 28. března 2011]. Dostupné z

3.4.3 Zahraničně-politický vývoj

Výše jsme popsali a také stručně zhodnotili statickou část české ZP a základní dokumenty věnující se tvorbě ZP České republiky. Nyní stručně nastíníme vývoj od roku 1991, kdy navážeme na informace z poslední kapitoly s přihlédnutím k Balkánu.

V posledních dvou letech existence česko-slovenské federace se domácí politická scéna víceméně soustředila jednak na přibližování ČSFR některým mezinárodním organizacím (Evropské společenství, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), ale také na vyřešení některých otázek z minulosti, především pak odchod sovětských vojáků v roce 1991 a následné vyjednávání o umoření sovětského dluhu vůči ČSFR. Rok 1992 pak byl rokem parlamentních voleb a příprav na rozdělení federace. Výsledek voleb nastínil vývoj na příští čtyři roky, kdy se vlády ujala středopravá koalice vedená ODS v čele s premiérem Václavem Klausem. V roce 1992 bylo Československo jedním ze zakládajících členů CEFTA¹⁴⁴ a již 1.1.1993 se na mapě Evropy objevila nová země – Česká republika.

Úkolem nově zformované české ZP bylo především znovu vstoupit do mezinárodních organizací, jichž bylo členem ČSFR a rychlá integrace do NATO a EU.¹⁴⁵ Za výrazné úspěchy české diplomacie pak lze považovat členství ČR v Radě bezpečnosti OSN v letech 1994 až 1995 jako nestálý člen a vstup do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, kam ČR v roce 1996 vstoupila jako první stát bývalého sovětského bloku.¹⁴⁶ ČR se také úspěšně přibližovala Evropské unii, když v roce 1996 podala žádost o vstup do EU.

Ve stejném roce vznikla na základě řádných voleb nová středopravá vláda vedená opět Václavem Klausem, čímž byla zachována kontinuita české ZP. Dalším významným krokem české diplomacie bylo podepsání Česko-německé deklarace v lednu 1997, která byla „tečkou za minulostí“¹⁴⁷ a příslibem zlepšení budoucích vztahu s Německem. O rok později pak již v ČR vládla nová přechodná vláda Josefa Tošovského, jejímž prioritním úkolem v ZP bylo dokončení příprav na vstup do NATO a vyjednávání o vstupu do EU.

Stejný rok také začaly nepokoje v Kosovu, které v roce 1999 přerostly až v občanskou válku, jež měla za následek bombardování Jugoslávie ze strany NATO. Jelikož ČR vstoupila

---

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/vedecke_projekty/seznam_prijatych_vedeckych_projektu_mzv.html>.

¹⁴⁴ Členy byli po rozdělení česko-slovenské federace Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Polsko. CEFTA byla jakousi náhražkou za zaniknuvší RVHP. ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 251.

¹⁴⁵ ČERNOCH, Pavel, Česká integrační politika. In Kol. autorů: *Zahraniční politika ČR...*, s. 15.

¹⁴⁶ ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 256-260.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 263.

do NATO v březnu 1999¹⁴⁸ již pod vedením nové sociálně-demokratické vlády Miloše Zemana, podílela se také nepřímo na útoku umožněním přeletů spojeneckých letadel nad českým územím a poskytnutím leteckých základů. Útok jednoznačně podpořil prezident Havel, vláda ve svém postoji váhala a nakonec jako slabou náplast svého nejednoznačného postoje připravila společně s Řeckem návrh na budoucí mírové uspořádání na Balkáně a řešení tehdejšího konfliktu, který však NATO odmítlo.¹⁴⁹ Česká diplomacie pak ústy ministra zahraničních věcí Jana Kavana při projevu na Valném shromáždění OSN kritizovala ekonomické sankce vůči Jugoslávii, které dle něj nepřinášely kýžený efekt a měly negativní vliv na nevinné obyvatelstvo.¹⁵⁰ Po ukončení bombardování začaly na území Kosova působit jednotky NATO pod hlavičkou KFOR (Kosovo Force), které měly region stabilizovat a předejít ozbrojeným střetům mezi etnickými Albánci a Srby. V KFOR se hned od samého počátku výrazně angažovala také ČR.¹⁵¹

V návaznosti na konflikt v Kosovu se pak ČR v roce 2002 stala členem Paktu stability pro jihovýchodní Evropu, jež byl strategií pro předcházení konfliktů v dané oblasti a posílení demokracie, míru, respektu k lidským právům a ekonomické prosperity.¹⁵²

V roce 2002 se v ČR ujala vlády středolevá koalice pod vedením ČSSD a premiéra Špidly, kterého později vystřídal Stanislav Gross (2004) a Grosse Jiří Paroubek (2005). I když

---

¹⁴⁸ Bývalý americký ministr zahraniční Henry Kissinger vidí důvod přijetí ČR, Polska a Maďarska do NATO ve snaze „vyloučit jednou provždy strategické vakuum ve střední Evropě, které ve 20. století představovalo pokušení pro německou i ruskou rozpínavost.“ In KISSINGER, Henri. *Potřebuje Amerika zahraniční politiku?* 1. vydání. Praha: Jiří Buchal – BB art, 2002, s. 34. Alexandr Ort pak vstup ČR do NATO hodnotí jako „posílení bezpečnosti republiky jak ve střední Evropě tak mezinárodní politice.“ In ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 280. S druhým názorem ve světle konfliktu v Kosovu a zapojení do něj lze souhlasit jen do jisté míry zvláště pokud přihlídneme k faktu, že útoky byly vedeny v rozporu s mezinárodním právem (OSN k nim nedala souhlas, tudíž se jednalo o agresí) a v konečném důsledku znamenaly přelití konfliktu do sousední Makedonie a tím pádem další zvýšení nestability v regionu bezprostředně sousedícím se střední Evropou. Podobný názor opakovaně vyslovil i zvláštní zmocněnec OSN pro bývalou Jugoslávii Jiří Dienstbier, který doslova uvedl, že „bombardování žádný lidský problém nevyřešilo, existující znásobilo a nové vytvořilo“ a že „mise mezinárodního společenství je zatím neúspěšná, potvrzují dnes už i americké, britské či jiné noviny.“ In *Zahraníční politika České republiky: dokumenty* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, březen 2000 [cit. 28. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/69/ca/74/441448_307874_dokumenty_2000_03.doc>.

¹⁴⁹ *Solana prakticky odmítl česko-řecký plán* [online]. Idnes.cz, 26. května 1999 [cit. 1. dubna 2011]. <http://zpravy.idnes.cz/solana-prakticky-odmitl-cesko-recky-plan-fp1-/zahranicni.asp?c=990525_102334_zahranicni_jkl>. Návrh také tvrdě kritizovala česká opozice: In FAJMON: *Česká zahraniční politika po roce 1989*.

¹⁵⁰ ORT: *Česká zahraniční politika...*, s. 295.

¹⁵¹ Ke konci roku působilo v rámci KFOR 196 českých vojáků, v roce 2001 bylo rozhodnuto o navýšení počtu vojáků na 400 a od února 2002 v oblasti působil společný česko-slovenský prapor o síle 500 vojáků. In *KFOR - mírová operace, 1999 - 2/2002Kosovo, 980 příslušníků* [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3709>>. Česko-slovenské prapory (vystřídalo se jich celkem 7) působil v oblasti až do července 2005. In *KFOR II - Česko-slovenský prapor, od 2/2002, Kosovo, 2 400 příslušníků* [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3711>>.

¹⁵² *About the Stability Pact* [online]. Stability Pact for South Eastern Europe, 2005 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.stabilitypact.org/>>.

se ve funkci za čtyři roky vystřídali tři premiéři, ZP ČR byla po vládní linii kontinuální. Rozdíl nastal v případě funkce prezidenta, ve které roku 2003 vystřídal Havla Václav Klaus a docházelo tak k menším sporům mezi vládou a prezidentem ohledně některých zahraničně-politických otázek.¹⁵³ I přes menší či větší rozpory mezi vládou a novým prezidentem se Česká republika v květnu 2004 stala členem EU a její ZP tak měla být více koordinovaná s ostatními členy Unie.¹⁵⁴

Roku 2006 byla vytvořena nová středoprává vláda pod vedením premiéra Mirka Topolánka, která však nedostala důvěru PSP ČR a musela tak být sestavena vláda nová pod stejným vedením. Tato vláda se v ZP soustředila především na úspěšné zvládnutí předsednictví ČR v Radě EU, které však nakonec přineslo v jeho polovině pád Topolánkovy vlády a ustavení vlády přechodné pod vedením nestraníka Jiřího Fischera v první polovině roku 2009. Česká republika tak v ZP ve vztahu k EU musela obnovit svou kredibilitu ztracenou právě díky pádu předchozí vlády uprostřed předsednictví.¹⁵⁵

Situaci v nejen v České republice pak výrazně ovlivnila celosvětová finanční krize a finanční problémy některých členů EU, zejména Řecka. Jeho problémy se staly jedním z hlavních motivů kampaně ODS ve volbách do PSP ČR v roce 2010.¹⁵⁶ Zahraničně-politické téma tak mělo velký podíl na tom, že v ČR nakonec po volbách vznikla středoprává vláda pod vedením premiéra Petra Nečase.

Pokud jde o obecný postoj ČR k Balkánu (RM) ve sledovaném období lze do jisté míry souhlasit s názorem Matyáše Zrna, který uvádí, že se k zemím regionu přistupovalo jednotlivě a problémem tak byla chybějící strategie přístupu.¹⁵⁷ V podobném duchu se vyjadřuje i Filip Tesař, autor mnoha odborných článků o Balkánu, který tvrdí, že „vztahy s Balkánem fungují na základě vlastní setrvačnosti nebo díky aktivitě jednotlivých velvyslanců.“¹⁵⁸ Tato tvrzení však na druhou stranu částečně negují vládní prohlášení či

---

¹⁵³ Některá odlišná stanoviska prezidenta v otázkách ZP ČR byly trnem oku zejména Jiřímu Paroubkovi, který dokonce chtěl omezit prezidentovy cesty do zahraničí, aby nemohl prezentovat stanovisko odlišné od vládního postoje. In *Paroubek pohrozil Klausovi omezením zahraničních cest* [online]. Žďár nad Sázavou: Novinky.cz, 26. května 2005 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/domaci/57246-paroubek-pohrozil-klausovi-omezenim-zahranicnich-cest.html>>.

¹⁵⁴ Děje se tak v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. In *Zahraniční a bezpečnostní politika* [online]. Evropa – Portál Evropské unie, 25. března 2011 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm>.

¹⁵⁵ *Česká zahraniční politika – perspektivy změn po volbách 2010*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, červen 2010, s. 4.

¹⁵⁶ *Řekům se nelíbí kampaň ODS. Stěžují si u Langeru* [online]. Parlamentní listy, 17. května 2010 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/165570.aspx>>.

¹⁵⁷ ZRNO, Matyáš. Český díl odpovědnosti vůči Balkánu. *Mezinárodní politika*, listopad 2006, roč. 30 s. 15.

¹⁵⁸ TESAŘ, Filip. *Česká zahraniční politika před vstupem do EU a Balkán*. In PICK, Otto, HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004* (eds). Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004, s. 117. To dokládá i snížený zájem českých politiků o tento region a jeho země. Např. bývalý premiér Paroubek, kterého

koncepce české ZP zmíněné výše, jež hovoří o přístupu k Balkánu nebo státům jihovýchodní Evropy jako celku. Je zde tedy deklarace přístupu k regionu jako takovému. Nicméně v praktické rovině systematické kroky týkající se Balkánu jako celku činěny nebyly a nejsou. Posunem v tomto může být výše zmíněné zadání MZV ČR pro projekt „Jak rozvíjet vztahy mezi ČR a zeměmi západního Balkánu,“ z něhož vzniklý dokument by mohl napomoci ujednotit českou pozici vůči těmto zemím a regionu jako celku (minimálně regionu západního Balkánu). Na druhou stranu je nutná vůle především ze strany politiků, kteří většinou ani sami neví, jaký postoj k tomuto regionu nebo jednotlivým zemím zaujmout a nedokáží tak v tomto prostoru důsledně hájit české národní zájmy.¹⁵⁹

3.5 Zahraniční politika Republiky Makedonie v letech 1991-2010

3.5.1 Aktéři zahraniční politiky

V podkapitole 3.3 jsme ke konci zmínili rozdělení pravomocí v rámci makedonské ZP. Pravomoci v ní vymezené jsou podobně upraveny i v ÚČR. Přesto však politický systém je od toho českého odlišný. Jedná se totiž o poloprezidentský systém,¹⁶⁰ jež se svým uspořádáním blíží francouzskému modelu,¹⁶¹ kdy prezident je volen přímo na období pěti let. Z toho vyplývá i fakt, že prezident má v Makedonii poměrně silné postavení. Tím se dostáváme také k jednotlivým aktérům ZP RM a vztahům mezi nimi.

Silné postavení prezidenta Kiro Gligorova, který byl ve funkci v letech 1991 až 1999, bylo kromě formálních pravomocí vyměřených v ústavě podpořeno i jinými faktory. Prvním z nich bylo to, že Gligorov byl na makedonské poměry velezkušený politik a mohl tak své kontakty a zkušenosti plně využít v praxi i při zahraničních jednáních.¹⁶² Dalším faktorem

---

mimoходом Matyáš Zrno ve svém výše zmíněném článku označuje mezi českou politickou špičkou do roku 2005 za největšího propagátora vstupu balkánských států do EU (ZRNO: *Český díl odpovědnosti...*, s. 15) a zastávce celkového angažování se na Balkáně (tamtéž, s. 16), na dotaz, „na co by se měla ČR zaměřit ve své zahraniční politice ve vztahu k balkánským zemím, zejména pak k Makedonii“ odpověděl: „na FYROM nemám názor.“ Email od poslance PSP ČR Jiřího Paroubka ze dne 29. března [online].

¹⁵⁹ Např. nepovedená Česko-řecká mírová iniciativa, jež měla ukončit válku v Kosovu a bombardování Jugoslávie.

¹⁶⁰ CABADA, Ladislav. *Makedonie*. In KUBÁT: *Politické ústavní systémy...*, s.242.

¹⁶¹ *Introduction to Macedonia - basic information on the modern republic* [online]. Skopje: Center for Research and Policy Making, 10. září 2005 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.crpm.org.mk/Papers/Occasional/Occasional%20paper%201.pdf>>, s. 7.

¹⁶² Bylo tomu tak např. při vyjednávání s jugoslávským ministrem obrany o odchodu jugoslávských vojsk z Makedonie v první polovině 90. let, kdy hrozilo, že Makedonie bude zatažena do válečného konfliktu. Odsun však proběhl poklidně. In ŽENÍŠEK, Marek. Příběh zvaný Makedonie. *Mezinárodní politika*, leden 2002, roč. 26, s. 36.

bylo slabé postavení první makedonské vlády (do roku 1992), která byla nejednotná a v podstatě existovala jen proto, aby vůbec nějaká vláda byla. Sice schválila důležité kroky zajišťující suverenitu země, ale už se nezmohla na rozsáhlejší ekonomické reformy, které pak byly úkolem vlády následující. Jako faktor posilující postavení prezidenta Gligorova lze považovat i pokus o atentát na jeho osobu v roce 1995, který prezident přežil a po němž víceméně ustala kritika Gligorova ze strany opozice.¹⁶³ Nicméně poslední faktor měl vliv i na to, že se Gligorov na čas z vrcholové politiky stáhl a v praxi tak více reálné moci přešlo na vládu. V ZP se snažil vystupovat konzistentně s ohledem na makedonské národní zájmy.¹⁶⁴ Tomu lze přičíst i to, že ke konfliktu v bývalé Jugoslávii zaujímal neutrální stanoviska, kdy si uvědomoval možná rizika kritiky největšího obchodního partnera - Svazové republiky Jugoslávie. Zároveň se však pozitivně stavěl k mezinárodním organizacím jako byly NATO, EU, OBSE a další. Integraci RM do jejich struktur viděl jako elementární základ makedonské ZP.¹⁶⁵ Během jeho mandátu nedocházelo do roku 1998 v oblasti ZP, na rozdíl od České republiky ve stejném období, k výraznějším rozporům prezidenta s vládou.¹⁶⁶ Zásadní rozpor však nastal o rok později s novou středopravou vládou, která vznikla po volbách v roce 1998. Podstatu rozporu popíšeme níže.

Nástupcem Gligorova ve funkci prezidenta se v roce 1999 stal kandidát tehdy vládní pravicové VMRO-DPMNE Boris Trajkovski. Byl to mladý politik, kterému ke zvolení paradoxně¹⁶⁷ pomohly i hlasy albánské menšiny. Jeho největším úkolem se pak vzhledem ke konfliktu mezi etnickými Albánci a Makedonci v roce 2001 stala konsolidace země a zachování její prointegrační linie. Lze konstatovat, že se těchto úkolů zhostil dobře, neboť si vysloužil uznání jak v rámci široké i odborné veřejnosti v Makedonii,¹⁶⁸ tak i mezi zahraničními diplomaty.¹⁶⁹ Během jeho mandátu RM také učinila důležité kroky ve

---

¹⁶³ RYCHLÍK: *Dějiny Makedonie...*, s. 262.

¹⁶⁴ I v tomto směru však zazněla domácí kritika a to např. při jednáních s Bulharskem, kdy Bulharsko odmítalo vyhotovit dvojazyčné bilaterální smlouvy, což se Gligorova patrně velmi dotklo, neboť i po urovnání sporu stále odmítal smlouvy podepsat a jejich účinnost tak byla oddálena. FRCKOVSKI, Ljubomir. *Emphasis on European and Regional Affairs*. In MIRČEV, Dimitar. *The Macedonian Foreign Policy 1991-2006*. Skopje: AZ-Buki, 2006, s. 35-37.

¹⁶⁵ GLIGOROV, Kiro. 15 Years of Independent Republic of Macedonia – reflections and prospects. *Crossroads*, 2006, č.1, s. 9.

¹⁶⁶ Tomu lze přičíst fakt, že prezident byl až do roku 1998 stejného politického zaměření, jako hlavní politická strana vlády SDSM.

¹⁶⁷ Paradoxně proto, že VMRO-DPMNE se v 90. letech vyznačovala silnou nacionalistickou rétorikou a výpady proti albánské menšině. ROSŮLEK: *Stručná historie států...*, s. 55. Tamtéž, s. 75. Trajkovski však nebyl takto orientovaný a spíš preferoval multikulturní společnost a mírové řešení sporů. In *Obituary: Boris Trajkovski* [online]. BBC, 28. února 2004 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3488984.stm>>.

¹⁶⁸ ROSŮLEK: *Makedonie...*, s. 95.

¹⁶⁹ Tamtéž. Také: BBS: *Obituary: Boris Trajkovski...* [online]. Např. dřívější velvyslanec NATO v Makedonii Hansjorg Eiff, který v zemi působil v letech 1999-2001 k osobě Trajkovského uvedl: „In my memory the late

vztahu k EU, když byla nejdřív v dubnu 2001 podepsána Stabilizační a asociační dohoda a později podána přihláška do EU.¹⁷⁰ Trajkovského postavení, které už tak bylo dost silné, se ještě více zvýraznilo během a po konfliktu v Makedonii v roce 2001.¹⁷¹ Důvodem bylo vytvoření tzv. duhové vlády v roce 2001, která měla v sobě spojit všechny významné makedonské a albánské strany a ukončit násilí v zemi. Tato vláda však již ze své různorodé podstaty byla velmi nestabilní a rozhádaná a její možnosti tímto prosazovat vládní politiku byly oslabeny. Tím se otevřel širší manévrovací prostor pro Trajkovského a prosazení jeho vlastní politiky, jež se tak stal dominantním aktérem ZP RM až do roku 2004, tedy i po jmenování vlády nové v roce 2002 vzešlé na základě nových voleb.

Vzhledem k jeho umírněnosti při řešení interetnických konfliktů se Trajkovski občas dostával do sporu se svou mateřskou, do roku 2002 vládnoucí stranou. V ZP pak vznikl rozpor s vládou při jmenování a oficiálním navázání diplomatických styků s Taiwanem, který byl v podstatě pokračováním rozporu jeho předchůdce Gligorova se stejnou vládou. Tento rozpor zmíníme níže při analýze makedonských vlád. Trajkovského mandát však skončil tragicky, když počátkem roku 2004 při letecké havárii v Bosně zahynul.

Po něm byl v předčasných volbách prezidentem zvolen opět velmi zkušený politik sociální demokrat Branko Crvenkovski, jenž působil předtím jako premiér. Ten v podstatě také pokračoval v Trajkovského zahraniční linii a navíc se mohl opírat o koaliční vládu vedenou SDSM. Jednalo se o silnou osobnost, jež by se délkou působení v makedonské vrcholové politice dala přirovnat k Václavu Klausovi.¹⁷² Jeho priority se v podstatě shodovaly s těmi vládními (zmíníme níže), a tudíž k nějakým výraznějším rozporům nedošlo.

Nástupce Crvenkovského pak byl v roce 2009 Gjorge Ivanov, nestraník nominovaný vládní VMRO-DPMNE. Ten si jako svou hlavní prioritu ve funkci vytýčil obecně ZP a v

---

President Boris Trajkovski stands out as a man of great courage and personal modesty.“ In EIFF, Hansjorg. On NATO and Macedonia – A Mission in Skopje 1999-2001. *Crossroads*, 2007, č. 3, s. 88.

¹⁷⁰ Přihláška byla oficiálně podána až po jeho smrti v březnu 2004. Nicméně lze se domnívat, že i důvěra v jeho osobu ze strany západních politiků jako jedné ze záruk mírového a stabilizačního procesu Makedonie podložená hladkou spoluprací se západními diplomaty přispěla k rychlejšímu sblížení Makedonie s EU. Osobního ocenění za jeho přínos k urovnání krize se dostalo Trajkovskému i při projevu v Evropském parlamentu v dubnu 2003. In *Address by Mr. Boris Trajkovski, President of the Former Yugoslav Republic of Macedonia* [online]. Evropský parlament, 8. dubna 2003 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20030408+ITEM-012+DOC+XML+V0//EN&language=CS>>.

¹⁷¹ NECEV, Zoran. Measuring success of the common foreign and security policy of the European Union in the case of Macedonia. *Crossroads*, 2007, č. 2, s. 99.

¹⁷² Crvenkovski před zvolením prezidentem působil 12 let jako předseda nejsilnější ať už vládní (1992-1998, 2002-2004) nebo opoziční strany (1998-2002). In *Profile: Branko Crvenkovski* [online]. BBC, 4. května 2004 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3682251.stm>>. Nyní po skončení prezidentského mandátu je opět připraven bojovat o premiéřské křeslo z pozice nejsilnější opoziční strany v předčasných volbách v roce 2011.

její oblasti pak jako nejdůležitější stanovil konečné vyřešení sporu s Řeckem o název země¹⁷³ Do svých priorit zahrnul také další tradiční témata – vstup země do NATO a integraci do EU, čemuž odpovídala i jeho první zahraniční cesta ve funkci prezidenta do Bruselu.¹⁷⁴

Ač jsme tento bod zde zmínili až u Ivanova, bylo narovnání sporu s Řeckem o název země prioritou všech makedonských prezidentů i vlád. Vláda má v praxi při realizaci pravomocí makedonské ZP méně kompetencí než prezident.¹⁷⁵ Přesto její jednání významným způsobem ovlivňovalo makedonskou ZP. Její pravomoci ve vztahu k ZP jsme si již vymezili dříve v rámci makedonské ústavy. Tyto pravomoci jsou však dále ještě upřesněny a to zákonem o zahraničních věcech z roku 2006,¹⁷⁶ v němž jsou v článku 7 definovány pravomoci vlády ve vztahu k ZP. Na jeho základě se vláda podílí na tvorbě ZP společně s prezidentem stanovením obecných zásad ZP. Vláda také prezidentovi předkládá návrhy a názory týkající se mezinárodních otázek, dále sleduje provádění ZP a v jejím rámci „vytváří, rozvíjí a podporuje politické, hospodářské nebo finanční vztahy s jedním nebo více státy či mezinárodními organizacemi.“¹⁷⁷

Vláda také odráží multietnické zastoupení v parlamentu a jejími členy pokaždé byli zástupci albánské menšiny.¹⁷⁸ Nově po konfliktu v roce 2001 jsou křesla obsazovány i některými dalšími menšinami. Post ministra zahraničních věcí a premiéra, tedy těch pro ZP nejdůležitějších, jsou však vždy v rukou makedonských politiků. Toto je částečně vyvažováno zastoupením etnických menšin u funkcí nižších (např. náměstci) nebo vedoucích funkcí v parlamentním Výboru pro zahraniční politiku.¹⁷⁹

V rámci vlády je pro ZP důležité zejména Ministerstvo zahraničních věcí,¹⁸⁰ které po dobu své existence procházelo menšími či většími reformami. Jeho problém, stejně jako u

---

¹⁷³ *Makedonija e del od Evropa* [online]. Večer, 2009 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.vecer.com.mk/?ItemID=9DDC6E6F7421C1439A59FB48D354853F>>.

¹⁷⁴ *President Ivanov, PM Gruevski visit Brussels* [online]. Macedonian Information Agency, 13. května 2009 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.mia.com.mk/default.aspx?mId=30&vId=64562771&lId=2&title=MACEDONIA+-+FOREIGN+AFFAIRS+>>>.

¹⁷⁵ MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 20.

¹⁷⁶ *Zakonot na nadvorešni raboti*. Br. 07-1439/1, 31 Mart 2006 Godina, Skopje.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ ROSŮLEK: *Stručná historie států...*, s. 60.

¹⁷⁹ Např. funkce předsedy i místopředsedy tohoto parlamentního výboru vykonávají zástupci vládních albánských stran nepřetržitě od roku 2002. In *Foreign Policy Committee* [online]. Assembly of the Republic of Macedonia, 2002-2011 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.sobranie.mk/en/default-EN.asp?ItemID=3EB7F97C7C5E7047919920248C24CE77>>.

¹⁸⁰ Agenda ČR spadá pod Ředitelství pro bilaterální vztahy s evropskými zeměmi, v jehož rámci působí Jednotka pro bilaterální vztahy se zeměmi střední Evropy. Více *Organizational structure* [online]. Ministry of Foreign Affairs, 2011, [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.mfa.gov.mk/Upload%5CContentManagement%5CFiles%5COrganogram_2010_eng.pdf>.

většiny státních úřadů v Makedonii, spočívá především v politizaci úřednických míst,¹⁸¹ která jsou obsazována většinou podle klíče stranické příslušnosti, nikoliv dle kvalifikačních předpokladů.¹⁸² Tomu pak odpovídá i zastoupení v diplomatické službě, které tak omezuje reálné možnosti již tak slabé makedonské ZP. Ministerstvu zahraničních věcí se také věnuje výše zmíněný zákon v článku 8. V něm jsou uvedeny záležitosti týkající se zejména vizové politiky a komunikace ministerstva se zastupitelskými úřady, ale také pravomoci a povinnosti vůči ostatním institucím RM (např. ministerstvo informuje prezidenta republiky o hlavních otázkách týkajících se ZP země a předkládá stanoviska a návrhy týkající se ZP v rámci pravomocí prezidenta včetně bezpečnostních a obranných aspektů). Ministerstvo zahraničních věcí stejně jako v případě České republiky řídí zastupitelské úřady. V jeho gesci je tedy i Velvyslanectví Republiky Makedonie v České republice, které bylo založeno v lednu roku 2008 v Praze a v prosinci téhož roku zde byl jmenován rezidentní velvyslanec Igor Ilievski.¹⁸³

Z výše uvedeného je tedy patrné, že předpokladem pro úspěšnou realizaci ZP RM je nutná hladká spolupráce mezi vládou a prezidentem republiky. Bohužel ne vždy tato spolupráce byla úspěšná, jak už jsme naznačili v případě analýzy prezidentů. Nejvýraznější rozpor nastal v roce 1999, kdy nová vláda Ljubča Georgievského uznala Taiwan.¹⁸⁴ Hned nato Čína přerušila s RM diplomatické styky a jako odvetu za uznání Taiwanu vetovala v Radě bezpečnosti OSN prodloužení mandátu vojsk OSN v rámci mise UNPREDEP v Makedonii. Prezident Gligorov s uznáním zásadně nesouhlasil a využil tak svého práva nepřijmout akreditační listiny taiwanského velvyslance, který tak v Makedonii působil jako persona non grata. Stejný postoj zaujal i Gligorovův nástupce Trajkovski. Když byla v roce 2002 vytvořena vláda nová, tato ve snaze vylepšit vztahy s Čínou a zajistit si tak možnost

---

¹⁸¹ Depolitizaci státní správy si za cíl vytyčila např. vláda Nikoly Gruevskeho sestavená v roce 2006. In *Macedonia: New Government* [online]. Observatorio, 31. srpna 2006 [cit 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.balcanicaucaso.org/eng/Regions-and-countries/Macedonia/Macedonia-New-Government>>.

¹⁸² Kritika politizace ministerstva a tím pádem jeho nízké kompetentnosti zazněla např. od ministra zahraničních věcí RM z roku 2001 a bývalého předsedy Valného shromáždění OSN z roku 2007 Srgjana Keřina. In KERIM, Srgjan. *The Foreign Policy in the Period of the 2001 Crisis*. In MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 53-54.

¹⁸³ Krom velvyslance na velvyslanectví působí ještě další dva pracovníci, kterými v dubnu 2011 byli attaché Nikolcho Nikolovski a attaché Aneta Nakevska. In *Embassy Staff* [online]. Embassy of the Republic of Macedonia in Prague, 2009 [cit 3. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.missions.gov.mk/prague/92/Embassy_Staff.html>.

¹⁸⁴ Důvodem byly ekonomické výhody, jež z toho plynuly pro Makedonii. Bývalý makedonský ministr zahraničních věcí Alexandar Dimitrov, který v té době byl ve funkci, uvádí konkrétně finanční pomoc, investice, volnou obchodní zónu apod. In DIMITROV, Alexandar. *Further strengthening of the international position and role of Macedonia*. In MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 50. Dalším důvodem vedoucím k uznání, o kterém se spekuluje, je finanční podpora vládní strany (1998-2002) Demokratické alternativy při předvolební kampani v roce 1998, kterou měl údajně Taiwan poskytnout. Důvody Taiwanu pro tyto kroky známy nejsou. In *Macedonia: Taiwan's lost gambit* [online]. Asia Times Online, 11 července 2001 [cit 3. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.atimes.com/china/CG11Ad02.html>

dalších misí OSN na území RM (zejména ve světle proběhnuvšího interetnického konfliktu) přerušila s Taiwanem diplomatické styky a navázala diplomatické styky opět s Čínou. Další výraznější rozpory již nenastaly, což bylo do roku 2002 do značné míry dáno buďto ideologickou shodou prezidenta a hlavní vládnoucí strany nebo jeho dominantním postavením v ZP zejména v období vládní krize během vlády duhové koalice. Po roce 2002, kdy vládu vedla ideologicky odlišná SDSM to lze přičítat i vnímání osoby Trajkosvkého jako autority, jež se těšila všeobecné podpoře doma i v zahraničí.

Dle makedonské ústavy zmíněné v předchozím textu má parlament v ZP poměrně silné postavení, v praxi jsou však jeho postavení a reálné pravomoci menší než-li u prezidenta a vlády.¹⁸⁵ Zákon o zahraniční politice¹⁸⁶ také definuje pravomoci parlamentu v ZP RM a to zejména v oblasti kontrolní vůči vládě a v oblasti meziparlamentní spolupráce.

3.5.2 Priority zahraniční politiky

Výše zmíněné instituce tedy nejvíce zodpovídají za makedonskou ZP. Pokud bychom měli definovat konkrétní cíle makedonské ZP,¹⁸⁷ mohli bychom je rozdělit do dvou základních skupin, které spolu úzce souvisí. První skupinou je boj či snaha RM o mezinárodní uznání pod svým ústavním názvem – Republika Makedonie a tím pádem také vyvážené vztahy se svým jižním sousedem - Řeckem. Druhou skupinu by mohly tvořit cíle směřující k integraci do mezinárodních organizací, zejména pak NATO a EU, jež mají zajistit bezpečnostní a hospodářskou stabilitu země. Tyto základní cíle ZP byly prioritou prakticky každé makedonské vlády, které již od vzniku nového státu sledovaly prozápadní linii.¹⁸⁸

Zpočátku však převládala snaha především o mezinárodní uznání a úsilí o vstup do OSN, Rady Evropy a OBSE, později zejména s nástupem VMRO-DPMNE do vlády (od roku

---

¹⁸⁵ MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 20.

¹⁸⁶ Člen 7. Zakonot na nadvorešni raboti. Br. 07-1439/1, 31 Mart 2006 Godina, Skopje.

¹⁸⁷ U tohoto bodu je těžké definovat cíle ZP Makedonie stejným způsobem, jako jsme učinili na základě vládních prohlášení a koncepcí ZP u ČR, neboť potřebné dokumenty jsou k dispozici až od roku 2006. Proto zde budeme vycházet především z postojů jednotlivých ministrů zahraničních věcí a premiérů a údajů ostatních autorů.

¹⁸⁸ EMMERT, František. Makedonie nad propastí. *Mezinárodní politika* 2001, č. 4., s. 24. Také GLIGOROV: *15 Years of Independent...*, s. 9. Tuto orientaci také potvrdil v roce 2002 premiér Crvenkovski při projevu v parlamentu, kde také zmínil zájem na dobrých vztazích s USA, Ruskem a Čínou. In *Stenografski beleški od vtorata sednica na Sobranieto na Republika Makedonija* [online]. Sobranie na Republika Makedonija, 31. října 2002, [cit 4. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.sobranie.mk/WBStorage/Files/002%20sednica%2031-10-2002.pdf>>, s. 20-21. Orientace na NATO byla zmíněna také ve vládním prohlášení vlády Nikoly Gruevského, která se úřadu ujala v roce 2006. In *Program of the Government of the Republic of Macedonia (2006-2010)* [online]. Skopje: Government of the Republic of Macedonia, 2006 [cit 4. dubna 2011]. Dostupné z <http://vlada.mk/files/doc/eng/strategic_documents/economic_pr.pdf>, s.2. I po volbách v roce 2008, které opět vyhrála VMRO-DPMNE v čele s premiérem Gruevskim, tato linie zůstává. Zárukou zachování prointegrační linie je i výše zmíněný proevropský postoj prezidenta Ivanova.

1998) větší orientace na NATO a EU.¹⁸⁹ Toto směřování bylo i potvrzeno např. při útocích NATO na Jugoslávii v roce 1999, kdy RM poskytla jednotkám NATO své základny a území a kdy také na svém území akceptovala velké množství kosovských uprchlíků. Stejně tak se RM, respektive její vláda v roce 2001 podvolila vůli EU a NATO při řešení konfliktu s albánskými rebely, jež vyústil ve vytvoření Evropskou unií a USA podporované vlády všech významných makedonských a albánských stran a podepsání tzv. Ochridské rámcové smlouvy, jež byla základem pro budoucí prevenci opakování konfliktu. Všechny tyto kroky byly učiněny i vzdor silnému odporu makedonské široké veřejnosti, přesněji řečeno etnických Makedonců.¹⁹⁰ I přes oddalování započetí přístupových rozhovorů ze strany EU a to i přes doporučení Evropské komise a Evropského parlamentu tyto rozhovory zahájit¹⁹¹ a přes odmítnutí NATO v roce 2008 na summitu v Bukurešti přizvat Makedonii do aliance,¹⁹² obojí zásluhou řeckého odporu, je integrace do těchto uskupení stále prioritami číslo jedna makedonské ZP. I přesto však (nebo právě proto) z úst makedonských představitelů zaznívá stále silnější kritika na adresu EU za vágní a zdrženlivý přístup k integraci RM do svých struktur.¹⁹³

Mezi další důležité priority ZP RM patří zejména dobré sousedské vztahy. Tyto byly zejména v první polovině 90. let na špatné úrovni. Se severním sousedem – Jugoslávií byly diplomatické styky navázány až v roce 1996, přičemž panovala obava ze zavlečení do válečného konfliktu. Později bylo nutné navázat nové diplomatické styky a to s Kosovem, což i přes nelibost Srbska v roce 2008 RM učinila. S Bulharskem se RM snažila o vyřešení tzv. „jazykového problému“, který spočíval v odmítání Bulharska podepisovat bilaterální smlouvy s RM v dvoujazyčném vyhotovení, neboť makedonský jazyk byl Bulharskem považován za odnož bulharského.¹⁹⁴ RM se rovněž snažila o vyřešení statutu makedonské menšiny v západním Bulharsku. U obou sousedních zemí, tedy Jugoslávie (později Srbska) a

¹⁸⁹ MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 38-62.

¹⁹⁰ EIFF: *On NATO and Macedonia...*, s. 85. Také RYCHLÍK: *Dějiny Makedonie...*, s. 265. EMMERT: *Makedonie nad propastí...*, s. 25.

¹⁹¹ *History of Relations* [online]. Delegation of the European Union to the Former Yugoslav Republic of Macedonia, 2009-2011 [cit 4. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.delmkd.ec.europa.eu/en/bilateral-relations/history-of-relations.htm>. Také: *European Parliament Adopts Resolution on 2010 Progress Report on Macedonia* [online]. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Macedonia, 7. dubna 2011 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=318&id=1202>.

¹⁹² *Summit NATO je pro Makedonii čarou přes rozpočet* [online]. EurActiv.cz, 4. dubna 2008 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/summit-nato-je-pro-makedonii-carou-pres-rozpocet>.

¹⁹³ Naposledy se takto vyjádřil současný makedonský ministr zahraničních věcí Antonio Milošovski, který přístup EU nazval politickým pokrytectvím, kdy dle něj EU na jedné straně deklaruje zájem rozšířit EU o země Balkánu, ale na druhé straně brání nejpřípravenějšímu kandidátovi, aby mohl do EU vstoupit. In *Tribina na nadvorešna politika na Makedonija vo 2011 godina* [online]. Time.mk, 30. ledna 2011. [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.time.mk/read/b273b614cd/b5b12e26b4/index.html>.

¹⁹⁴ EMMERT: *Makedonie nad propastí...*, s. 24.

Bulharska a postojú k nim, pak důležitou roli hrál fakt, která makedonská strana vedla vládu. VMRO-DPMNE byla nakloněna větší probulharské orientaci, naproti tomu SDSM preferovala větší orientaci na Jugoslávii (Srbsko).¹⁹⁵ S Albánií byly vzájemné kontakty a obchod v 90. letech na malé úrovni, což bylo do značné míry způsobeno izolovaností Albánie před rokem 1990 a v důsledku toho i špatně vyvinutou infrastrukturou mezi Albánií a RM. Albánie také kritizovala postoj makedonské vlády k albánské menšině, makedonská vláda naopak upozorňovala na problémy makedonské menšiny v Albánii.¹⁹⁶ Vztahy se postupně stabilizovaly a nyní je lze označit za dobré.¹⁹⁷ Dobré vztahy s Řeckem, jež jsou po celou dobu existence makedonského státu determinovány sporem o název země, byly a patrně budou společně s integrací země do NATO a EU na vrcholu agendy ZP RM.

3.5.3 Zahraníčně-politický vývoj

Výše byly uvedeny základní charakteristiky makedonské ZP. Nyní si uvedeme stručný vývoj, kdy navážeme na podkapitulu věnovanou vývoji v Makedonii v období 1989-1991.

Ke konci roku 1991 byla vyhlášena makedonská nezávislost, která byla dílem zejména vnějších okolností, než-li vůle obyvatel země,¹⁹⁸ i když tito s nezávislostí souhlasili v referendu. RM požádala o uznání ostatní státy. K posouzení kritérií pro uznání států bývalé Jugoslávie byla Evropským společenstvím ustavena tzv. Badinterova komise, která začátkem roku 1992 doporučila Makedonii uznat. Přesto státy Evropského společenství s ohledem na nesouhlas Řecka Makedonii neuznaly a stalo se tak až po jejím vstupu do OSN pod přechodným názvem Bývalá jugoslávská republika Makedonie (Former Yugoslav Republic of Macedonia –FYROM).¹⁹⁹ Prvním státem, který Makedonii nakonec uznal, bylo Bulharsko počátkem roku 1992. Důsledkem neuznání ze strany států Evropského společenství a také oddálení vstupu do OSN na protest Řecka byla pro Makedonii nemožnost čerpat úvěry od mezinárodních finančních institucí, jako byla Světová banka nebo Mezinárodní měnový

¹⁹⁵ CABADA: *Makedonie...*, s. 249.

¹⁹⁶ HADŽISKI, Blagoj. Stabilization and Breakthrough. MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 41.

¹⁹⁷ Dle americké vlády tomu napomáhají četné politické a obchodní kontakty. In *Background Note: Macedonia* [online]. U.S. Department of State, 31. března 2011 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/26759.htm>>. Dle statistik makedonského statistického úřadu však Albánie objemem obchodu nepatří ani mezi 10 nejvýznamnějších obchodních partnerů Makedonie. In *Annual Data 1994-2010* [online]. National Bank of the Republic of Macedonia, 18. května 2010 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.nbrm.mk/WBStorage/Files/Statistika_excel_countries_A_2010_fin2008.xls>.

¹⁹⁸ EMMERT: *Makedonie nad propastí...*, s. 24. Důvodem byla především obava ze zatažení Makedonie do válečného konfliktu v bývalé Jugoslávii.

¹⁹⁹ RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 256-258.

fond.²⁰⁰ Dalším problémem pak bylo rozhodnutí OSN o uvalení sankcí na Jugoslávii v roce 1992, největšího obchodního partnera RM, které spolu s obchodním embargem Řecka na veškerý dovoz a vývoz zboží z/do RM v letech 1994-1995 prakticky znamenal mezinárodní izolaci země.²⁰¹ Mezitím vznikla v RM nová koaliční vláda pod vedením SDSM a jejího předsedy Branka Crvenkovského. Vláda pokračovala v podobném složení pod Crvenkovského vedením i po volbách 1994, které SDSM vyhrála, čemuž přispěl i bojkot voleb největší opoziční stranou VMRO-DPMNE, která si stěžovala na nedostatek prostoru v médiích a tím pádem neférovou předvolební kampaň. Staronová vláda během svého mandátu dokázala normalizovat vztahy s Řeckem (1995), kdy došlo ke zrušení řeckého obchodního embarga a RM se zavázala ke změně své vlajky, kterou Řecko považovalo za své kulturní dědictví.²⁰² Úspěchem makedonské ZP pak byl vstup do OBSE a Rady Evropy v roce 1995 a účast na programu NATO Partnerství pro mír.²⁰³

V prosinci 1992 došlo také k rozmístění části kontingentu vojsk OSN v rámci mise UNPROFOR na hranicích RM s Jugoslávií. Tyto měly monitorovat a hlásit jakékoliv podezřelé aktivity, které by mohly narušit stabilitu země.²⁰⁴ V březnu 1995 pak bylo rozhodnuto o vytvoření samostatné mise OSN v Makedonii pod názvem UNPREDEP, která svou činnost zahájila počátkem roku 1996. Její úkoly a kompozice byly prakticky totožné s předchozí misí.²⁰⁵ Tato mise pak ukončila svou činnost v únoru 1999, kdy díky čínskému vetu v RB OSN nebyl její mandát prodloužen.

V roce 1998 vyhrála volby pravicová VMRO-DPMNE, jejíž předseda Ljubčo Georgievski sestavil koaliční vládu. Jejím největším úkolem se stalo zvládnutí etnického napětí v zemi a boj proti albánským teroristickým skupinám operujícím na území RM pod hlavičkou UCK (Národní osvobozenecá armáda). Krizi předcházel konflikt v Kosovu, kdy NATO k vojenským útokům na Jugoslávii využívalo mimo jiné základny a území RM. V jeho důsledku došlo jednak k obrovskému přílivu kosovských (albánských) uprchlíků na území RM²⁰⁶ a tím pádem k ohrožení stability ekonomicky slabé země a jednak k povzbuzení

---

²⁰⁰ ŽENÍŠEK: *Příběh zvaný Makedonie...*, s. 36.

²⁰¹ Důvodem byla i špatná infrastruktura s Albánií a Bulharskem. ARSKOVSKI Ljupčo. Further steps towards recognition. In MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 32. Nebo RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 259.

²⁰² Tamtéž, s. 261.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ *Former Yugoslavia – UNPROFOR* [online]. United Nations, 31. srpna 1996 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unprof_p.htm>.

²⁰⁵ Největší zastoupení v misi měly USA. In *UNPREDEP Mission Profile* [online]. United Nations, 16. března 1999 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unpred_p.htm>.

²⁰⁶ Údaje o počtu jsou různé. Např. tehdejší velvyslanec NATO v Makedonii Hansjoerg Eiff uvádí číslo 250 000. In EIFF: *On NATO and Macedonia...*, s. 83. Toto číslo uvádí i oficiální statistiky Úřadu vysokého komisaře

militantních albánských skupin z Kosova, ale i z RM, které s podobným scénářem jako v Kosovu počítaly i na území RM.²⁰⁷ Do konfliktu, který měl charakter lokálních ozbrojených střetů, zasáhla EU a NATO s cílem sjednat mír. Výsledkem byl vznik duhové koalice všech významných parlamentních stran (tedy i stran etnických Albánců) a sepsání tzv. Ohridské rámcové úmluvy pod patronací mezinárodního společenství. Tato dohoda prakticky přiznávala více práv Albáncům a při důležitých rozhodnutích v zemi zakazovala princip majorizace, jinými slovy k důležitým rozhodnutím (např. změna ústavy, ratifikace mezinárodních smluv apod.) bylo potřeba vždy souhlasu menšinového etnika. Naproti tomu albánští rebelové se zavázali složit a odevzdat zbraně, což také následně proběhlo v rámci mise NATO Essential Harvest.²⁰⁸ Již před tímto konfliktem měli Albánci v Makedonii relativně nejvyšší životní úroveň v porovnání se samotnou Albánií a Kosovem a nejvíce menšinových práv v porovnání se všemi zeměmi bývalé Jugoslávie.²⁰⁹ Nelze se proto divit, že jejich další posílení brali jako své vítězství a etničtí Makedonci s ní byli hrubě nespokojeni. NATO pak chápe slovy svého tehdejšího velvyslance v Makedonii své působení a působení dalších klíčových hráčů v konfliktu (zejména EU, OBSE a USA) za úspěšné a to z hlediska odvrácení dalšího nebo eskalace tehdejšího konfliktu.²¹⁰

Na misi Essential Harvest v Makedonii navázala v září 2001 další mise NATO pod názvem Amber Fox, jejímž účelem byla ochrana mezinárodních pozorovatelů EU a OBSE dohlížejících na mírový proces a později na volby v roce 2002.²¹¹ Po skončení této mise byla v Makedonii ihned započata mise nová pod názvem Allied Harmony, která v zemi působila až do března 2003 a jejímž účelem, tak jako předtím byla ochrana mezinárodních pozorovatelů a pomoc vládě při převzetí a zajištění bezpečnosti v zemi.²¹² Na tuto misi od dubna 2003 navázala historický první mise EU pod názvem Concordia, jejímž účelem bylo „napomáhat implementaci mírových dohod, zabezpečit bezpečnost všech příslušníků mezinárodních

---

OSN pro uprchlíky ve zprávě věnované kosovské krizi. In *The Kosovo refugee crisis: An independent evaluation of UNHCR's emergency preparedness and response*. Ženeva: UNHCR, únor 2000, s. 118. Naproti tomu tehdejší ministr zahraničních věcí Alexandar Dimitrov uvádí mnohem větší počet – 350 000. In DIMITROV, Alexandar. Further strengthening of the international position and role of Macedonia. In MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 49. Minimálně 11 % obyvatel země tak tvořili uprchlíci.

²⁰⁷ RYCHLÍK, KOUBA: *Dějiny Makedonie...*, s. 267.

²⁰⁸ Tuto misi pokládali sami etničtí Makedonci za výsměch, kdy bylo odevzdáno jen malé procento (cca 4-8 %) z celkového odhadovaného počtu Albánci držaných zbraní. Tyto odevzdané zbraně dle Makedonců ve velké většině již stejně nebyly plně funkční. In ROSŮLEK, Přemysl. Makedonie po implementaci rámcových dohod. *Mezinárodní politika*, 2005 č. 5, roč. 29, s. 22. Také ŽENÍŠEK: *Příběh zvaný Makedonie...*, s. 37.

²⁰⁹ EMMERT: *Makedonie nad propastí...*, s. 25.

²¹⁰ EIFF: *On NATO and Macedonia...*, s. 88.

²¹¹ *Amber Fox* [online]. Natoaktual.cz, 2011 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.asp?y=na_zpravy/mise_amberfox.htm>.

²¹² *Allied Harmony* [online]. Natoaktual.cz., 2011 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.asp?y=na_zpravy/mise_alliedharmony.htm>.

organizaci v zemi a zejména monitorovat bezpečnostní situaci v bývalých krizových oblastech.²¹³ S touto misí, jež skončila v prosinci 2003, byla makedonská vláda velmi spokojena,²¹⁴ a i proto uvítala na ní navazující policejní misi Proxima, v jejímž rámci byla školená místní policie. Účelem školení byla pomoc v boji proti organizovanému zločinu a šíření evropských policejních standardů v Makedonii.²¹⁵ Tato operace pak skončila v prosinci 2005.

Důležitým posunem v integraci do EU se pro Makedonii stalo podepsání Stabilizační a asociační dohody s EU v dubnu 2001. O rok později pak RM učinila další významný krok v ZP, když se stala členem Světové obchodní organizace.

Tentýž rok se v Makedonii konaly parlamentní volby, které vyhrála opoziční SDSM, která do voleb vedla koalici Společně pro Makedonii a nová koaliční vláda tak byla vytvořena pod vedením předsedy SDSM Branka Crvenkovského.²¹⁶ Zajímavým faktem bylo, že na vládě se podílela i Demokratická unie pro integraci, která byla v době krize v Makedonii v roce 2001 politickým křídlem makedonské UCK a její předseda Ali Ahmeti byl původně označován USA a makedonskými vládními činiteli za teroristu, což ještě více prohloubilo frustraci makedonské veřejnosti z výsledků konfliktu.²¹⁷

V roce 2004 zahynul při letecké havárii mezi etnickými Albánci i Makedonci oblíbený prezident Trajkovski a v úřadu ho po předčasných volbách nahradil Branko Crvenkovski. Místo něj se premiérem stal na krátkou dobu Hari Kostov a po něm v letech 2004-2006 Vlade Bučkovski. Ve stejný rok také RM podala přihlášku do EU a v prosinci 2005 pak Evropská rada udělila Makedonii status kandidáta na členství.²¹⁸ O rok později se RM stala členem CEFTA.

I když se RM sama potýkala s problémy své armády, jejíž vybavení bylo zastaralé a bylo upozorňováno zejména na problém její demokratické kontroly,²¹⁹ dokázala sama participovat na různých zahraničních vojenských misích a dávala tak najevo i svou připravenost ke vstupu do NATO. Její vojáci se tak účastnili misí v Afghánistánu, Bosně a

²¹³ *Operace Concordia* [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2654>>.

²¹⁴ *Vladata so stav, Konkordija definitivno si zaminuva* [online]. A1, 29. září 2003 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.a1.com.mk/vesti/default.aspx?VestID=24542>>.

²¹⁵ *EUROPOL Proxima/FYROM* [online]. European Union EXTERNAL ACTION, 2011 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=584&lang=EN>>.

²¹⁶ *Introduction to Macedonia - basic information on the modern republic* [online]. Skopje: Center for Research and Policy Making, 10. září 2005 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.crpm.org.mk/Papers/Occasional/Occasional%20paper%201.pdf>>, s. 9.

²¹⁷ ROSŮLEK: *Stručná historie států...*, s. 91.

²¹⁸ DELEGATION OF THE EU: *History of Relations...* [online].

²¹⁹ ŠEDIVÝ, Jiří. *Dilema rozšiřování NATO*. 1. vydání. Brno: Ústav mezinárodních vztahů, 2001, s. 71.

Hercegovině a v Iráku, v němž sloužilo od června roku 2003 do roku 2008 480 vojáků, kteří se pak ze země postupně stahovali.²²⁰

V roce 2006 se konaly nové parlamentní volby, v nichž zvítězila největší opoziční strana VMRO-DPMNE a která také vytvořila koaliční vládu pod vedením premiéra Nikoly Gruevského. Tyto volby měly být i testem připravenosti RM vstoupit do EU a do NATO. Bohužel je však i tentokrát provázely různé incidenty.²²¹ Během funkčního období premiéra Gruevského pak došlo k nepozvání RM do NATO na summitu v Bukurešti v roce 2008 i přes deklarování její připravenosti do organizace vstoupit a podpory ze strany USA. Zbylí dva adepti na členství – Chorvatsko a Albánie pozvánku vstoupit do NATO dostaly. Důvodem nepřijetí RM bylo již předem deklarované veto Řecka.²²² Tento krok logicky vyvolal i nespokojenost makedonské veřejnosti, čehož i využila stávající vládní strana VMRO-DPMNE, která v předčasných parlamentních volbách na jaře 2008 i díky nacionalistické rétorice tyto volby s přehledem vyhrála.²²³ Ještě více tak posílila své pozice v parlamentu, kde získala z celkového počtu 120 poslanců 53 křesel, což znamenalo i silnější pozici ve vládě.

Posledním významným krokem ve vztahu k EU, který byl především oceněn makedonskou širokou veřejností, bylo v prosinci 2009 zrušení turistických víz pro makedonské občany při cestách do schengenského prostoru.²²⁴ V dubnu 2011 pak makedonský parlament v reakci na bojkot parlamentu ze strany opozice rozhodl o vypsání předčasných voleb, které se uskuteční v červnu stejného roku.

---

²²⁰ *Skopje neobnoví svoju vojenskú misiu v Iraku* [online]. SME.SK, 19. prosince 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.sme.sk/c/4233265/skopje-neobnovi-svoju-vojensku-misiu-v-iraku.html>>.

²²¹ ROSŮLEK: *Stručná historie států...*, s. 99.

²²² BUREŠ, Oldřich. *Co (ne-)přinesly výsledky summitu NATO v Bukurešti?* [online]. Natoaktual.cz, 14. dubna 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/co-ne-prinesly-vysledky-summitu-nato-v-bukuresti-f7v-na-analyzy.asp?c=A080411_190948_na_analyzy_m02>.

²²³ *Neklidné volby v Makedonii vyhrávala vláda, opozice porážku uznala* [online]. Idnes.cz, 2. června 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/neklidne-volby-v-makedonii-vyhrala-vlada-opozice-porazku-uznala-px0-/zahranicni.asp?c=A080602_073432_zahranicni_jw>. Důvodem rozpadu stávající koalice a vypsání nových voleb byly i požadavky vládní Demokratické strany Albánců, která chtěla pro Albánců více práv a také požadovala, aby Makedonie uznala nově vzniklý stát Kosovo. To VMRO-DPMNE i přes nátlak USA odmítala. In *Makedonie je v krizi, předčasné volby v albánských oblastech zastaveny* [online]. 1. června 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/141322-makedonie-je-v-krizi-predcasne-volby-v-albanskych-oblastech-zastaveny.html>>. Makedonie nakonec Kosovo uznala společně s Černou horou v říjnu 2008.

²²⁴ DELEGATION OF THE EU: *History of Relations...* [online].

3.6 Přehled vzájemných vztahů v letech 1991-2010

3.6.1 Politické vztahy

Česko (československo)-makedonské vztahy měly v posledních 20 letech značnou dynamiku ve všech následujících zkoumaných oblastech. Největší dynamiku však zaznamenaly právě v oblasti politické a obchodní. U prvního bodu, jak si následně ukážeme, byla tato dynamika nastartována až v roce 1999.

I když Republika Makedonie požádala o mezinárodní uznání již na konci roku 1991, Československo tento nový stát nikdy neuznalo. Lze se domnívat, že tento postoj byl veden postojem Evropského společenství a světových mocností, které čekaly na vyřešení sporu o název země s Řeckem.²²⁵ K uznání došlo až počátkem roku 1994 Českou republikou poté, co RM vstoupila v dubnu 1993 do OSN a následně jí uznala většina států Evropského společenství a ze světových mocností i Ruská federace.²²⁶ ČR Makedonii uznala pod jejím přechodným názvem, tedy Bývalá jugoslávská republika Makedonie, avšak v bilaterálních vztazích (např. při podepisování bilaterálních smluv) používá její ústavní název – Republika Makedonie. V Makedonii nebyl do roku 2006 založen český zastupitelský úřad a tato země tak teritoriálně spadala pod Velvyslanectví České republiky ve Svazové republice Jugoslávii, později pod velvyslanectví v Srbsku. RM tedy nebyla nějak zvlášť v zájmu ZP České republiky, která se v rámci regionu Balkánu více soustředila na státy, jež se zmítaly ve válečném konfliktu – např. Bosna a Hercegovina, státy jež měly s Českou republikou dlouholeté historické vazby – Jugoslávie, Chorvatsko a na mimo konflikt stojící Slovinsko. Dokladem je i postoj tehdejšího náměstka ministra zahraničních věcí Alexandra Vondry v září 1994, který po svém návratu ze služební cesty v RM tuto zemi při zmínce o perspektivních partnerech z řad států bývalé Jugoslávie pro spolupráci v blízké budoucnosti nejmenoval.²²⁷ Přesto RM považoval za stabilizující faktor regionu,²²⁸ neboť tato země se jako jediná ze států bývalé Jugoslávie dokázala osamostatnit bez vojenského konfliktu. Kontakty politiků obou zemí byly až do roku 1999 minimální a v tomto ohledu lze souhlasit s názorem Matyáše Zrna,

---

²²⁵ TESARĚ: *Česká zahraniční politika...*, s. 117.

²²⁶ Česká republika uznala Republiku Makedonii jako 32. stát. In *Bilateral Relations* [online]. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Macedonia, 2007 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=310>>.

²²⁷ MINISTERSTVO ZAHRA NIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Rozhovor prvního náměstka ministra zahraničních věcí Alexandra Vondry pro Český deník. *Zahraniční politika České republiky: dokumenty*, září 1994, s. 908.

²²⁸ Tamtéž.

že česká diplomacie v oblasti Balkánu v 90. letech zaspala.²²⁹ I z pohledu stabilizačních procesů ČR příliš pozornosti Makedonii nevěnovala, v rámci mise OSN pod názvem UNPREDEP působil za ČR pouze jeden vojenský pozorovatel, zatímco v misi UNPROFOR nebo IFOR (Implementation Force) a SFOR (Stabilisation Force) v ostatních zemích bývalé Jugoslávie působil tisíce českých vojáků.²³⁰

V roce 1999 navštívil Českou republiku makedonský prezident Gligorov, čímž začala nová etapa česko-makedonských vztahů. Z výsledků jednání vyplynulo, že vzájemné ekonomické vztahy mají široké rezervy. Zároveň byl podepsán protokol o sukcesi starých smluv.²³¹ O rok později pak bylo podepsáno Ujednání o vzájemné spolupráci ministerstev obrany obou zemí a v souvislosti s ním byla také při jednání ministrů obrany obou zemí deklarována česká podpora makedonskému vstupu do NATO.²³²

V březnu 2001 v souvislosti s interetnickým konfliktem v Makedonii české MZV vyjádřilo podporu makedonské vládě, územní celistvosti země a odsoudilo útoky albánských extrémistů.²³³ Podobně se vyjádřil i prezident Havel, který dokonce nabádal k vojenské podpoře mezinárodního společenství makedonské vládě. Proti vojenskému zásahu naopak byli tehdejší předseda Senátu PČR Petr Pithart nebo předseda Výboru pro obranu a bezpečnost PS PČR a nynější premiér Petr Nečas.²³⁴ ČR také jednoznačně podporovala podpis a implementaci Ochridské rámcové úmluvy.²³⁵ Ve stejném roce se ČR aktivně podílela na operaci NATO v Makedonii pod názvem Essential Harvest, jíž se během září a října 2001 zúčastnilo 120 českých vojáků.²³⁶ Tehdejší premiér Zeman vyslání chápal jako „integrální součást úsilí ČR o stabilizaci poměrů na Balkáně a snahu zabránit terorismu v jakékoliv formě.“²³⁷

---

²²⁹ ZRNO: *Český díl odpovědnosti...*, s. 15.

²³⁰ *Historie zahraničních misí* [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <<http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>>.

²³¹ *Zpráva o zahraniční politice České republiky 1998 – 1999* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, leden 2000 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/file/415493/Zprava1998_1999.pdf>.

²³² *Zahraníční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2000 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/bc/91/2c/441405_307817_data_2000_02.doc>

²³³ *Zahraníční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, březen 2001 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/98/4/22/441431_307858_data_2001_03.doc>.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ *Zahraníční politika České republiky: dokumenty* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, červenec-srpen 2001 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/41/58/7d/23020_14945_Dok78_2001.doc>.

²³⁶ *Zahraníční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, červenec-srpen 2001 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/4c/e9/69/23018_14945_Data78_2001.doc>.

²³⁷ Tamtéž.

V roce 2002 pak Prahu navštívil prezident Trajkovski, který vedl makedonskou delegaci na summitu NATO. V návaznosti na to proběhlo v listopadu stejného roku setkání mezi ministry zahraničí obou zemí Cyrila Svobody a Ilinky Mitrevové, po němž Svoboda vyjádřil podporu vstupu RM do NATO, nicméně dle něj v té době nebyla RM na vstup plně připravená. Jako důvod uvedl potřebu stabilizovat politický systém v Makedonii.²³⁸ O rok později pak v rámci vojenské mise EU Concordia působili v Makedonii dva příslušníci Armády ČR.

V únoru 2004 tragicky zahynul makedonský prezident Trajkovski. V reakci na to MZV ČR i prezident Klaus ocenili jeho přínos při řešení kosovské krize a přílivu uprchlíků v roce 1999 a konfliktu v Makedonii v roce 2001.²³⁹ V březnu pak došlo k historicky první návštěvě českého premiéra v Makedonii. Vladimír Špidla při jednáních s makedonským premiérem Crvenkovskim nabídl makedonské straně sdílení zkušeností ČR z procesu integrace do EU a NATO a zároveň vyjádřil podporu vstupu RM do těchto organizací,²⁴⁰ která již byla deklarována předtím při různých setkáních českých a makedonských politiků. Svou podporu ČR deklarovala také v prosinci 2004 vyslovením se pro udělení Makedonii statusu kandidáta na vstup do EU, zatímco některé státy (např. Francie) s tímto krokem váhaly. Ve stejný rok došlo také k několikerým návštěvám makedonských ministrů v České republice.²⁴¹ V rámci politických kontaktů docházelo také téměř každý rok k různým návštěvám zástupců parlamentů obou zemí, přičemž převládala četnost návštěv z české strany.²⁴²

V roce 2005 byl Makedonii udělen status kandidáta na vstup do EU, což ČR hodnotila pozitivně a zároveň upozornila, že je předčasné stanovovat jakékoliv datum zahájení přístupových jednání.²⁴³ Přesto zde byla stále deklarována tradiční podpora vstupu RM do

---

²³⁸ *Zahraniční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, listopad 2002 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/a0/47/96/23070_14945_Data1_2002.doc>.

²³⁹ *Zahraniční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2004 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/96/af/ac/23126_14945_Data2_2004.doc>.

²⁴⁰ *Zahraniční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, březen 2004 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/3c/5a/5/23130_14945_Data3_2004.doc>.

²⁴¹ Např. návštěva ministra obrany Vlado Bučkovského nebo ministryně zahraničí I. Mitrevy a jiných. Viz. *Zpráva o zahraniční politice České republiky za rok 2004* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, srpen 2005 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/file/415693/Zprava_2004.pdf>.

²⁴² Např. v říjnu 2001 navštívil Makedonii předseda senátního Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost Michael Žantovský či o rok později návštěva Makedonie Stálou parlamentní delegací České republiky při NATO, v říjnu 2005 navštívila Makedonii delegace Výboru pro evropské záležitosti PSP ČR, v březnu 2006 navštívil ČR Zahraniční výbor makedonského parlamentu atd. Viz. *Výroční zprávy a dokumenty* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 1998-2009 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html>.

²⁴³ *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2005* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, srpen 2006 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/c/2a/f2/16756_14945_Zprava2005hlavnitext.pdf>.

EU, což se stalo i jedním z témat setkání premiérů obou zemí Paroubka a Bučkovského při historicky první návštěvě makedonského premiéra v ČR v dubnu 2006, kdy Paroubek opět nabídl svému protějšku sdílení zkušeností ČR z integračního procesu. Zároveň označil Makedonii za „spřátelenou zemi, se kterou má ČR dlouhodobě přátelské vztahy“ a avizoval záměr zřídit české velvyslanectví ve Skopje.²⁴⁴ V podobném duchu se vyjádřil i premiér Bučkovski. Podporu vstupu RM do EU vyjadřoval i prezident Klaus ať už po setkání s premiérem Bučkovským při stejné návštěvě nebo v květnu 2006 na summitu prezidentů střední a jihovýchodní Evropy ve Varně, kterého se zúčastnil společně s prezidentem RM Crvenkovskim. V září 2006 pak v Makedonii bylo otevřeno české velvyslanectví, zatím však bez rezidentního velvyslance, kterým se až v březnu 2008 stal Josef Braun.

V roce 2007 došlo k dalšímu zintenzivnění vzájemných kontaktů v politické oblasti, kdy nejdůležitější setkání proběhlo v dubnu v Praze mezi premiéry obou zemí Topolánkem a Gruevskim. Jednalo se o obchodu, investicích, vízech a jejich liberalizaci, z nichž posledně jmenované mělo zejména pro makedonskou veřejnost velký význam a Gruevski počítal s českou podporou tomuto bodu během předsednictví ČR v Radě EU. Topolánek během setkání přislíbil na žádost Gruevského vyslání expertů Czech Investu, kteří měli pomoci Makedonii s přilákáním zahraničních investorů. Zároveň český premiér poukázal na výhody, které má RM při lákání těchto investorů jako např. přijatelné daňové podmínky, nízkou cenu pracovní síly, geograficky zajímavou lokalitu apod. Český premiér také přislíbil podporu vstupu RM do NATO na summitu v Bukurešti v dubnu 2008.²⁴⁵ Během účasti na něm však byl již opatrnější, když ve svém proslovu vyjádřil naději nad tím, že RM dokáže změnit svůj název²⁴⁶ a nepřímo se tak postavil na stranu Řecka, které její vstup vetovalo právě z důvodu sporu o název makedonského státu. K dalším významnějším politickým kontaktům v roce 2007 patřila např. pracovní návštěva ministryně obrany ČR Vlasty Parkanové v září 2007 ve Skopje nebo pracovní návštěva předsedy makedonského parlamentu Ljubča Georgievského v Praze v září téhož roku.²⁴⁷

---

²⁴⁴ *Zahraniční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, duben 2006 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/ca/bf/eb/73280_492006_Dokumenty_mesicniku_ZP2006_04.pdf>.

²⁴⁵ Informace o setkání získány z: *Zahraniční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, duben 2007 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/dc/49/79/73320_491964_Data_mesicniku_ZP2007_04.pdf>.

²⁴⁶ Informace o setkání získány z: *Zahraniční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, duben 2008 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/88/9b/6e/280371_492061_Dokumenty_mesicniku_ZP2008_04.pdf>.

²⁴⁷ *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2007* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, září 2008 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/50/17/11/72908_14945_BilateralniVztahy.pdf>.

V roce 2008 pak četné politické kontakty pokračovaly, když v březnu navštívil Skopje místopředseda vlády pro evropské záležitosti Alexandr Vondra a o dva měsíce později se prezident Klaus zúčastnil zasedání prezidentů střední, jižní a východní Evropy v makedonském Ochridu. Z makedonských představitelů do ČR zavítal místopředseda vlády pro evropské záležitosti Ivica Bocevski. Dokladem dobrých vztahů mezi oběma zeměmi bylo i otevření makedonského velvyslanectví v Praze a v prosinci jmenování makedonského rezidentního velvyslance Igora Ilievského.²⁴⁸ Ve stejný rok byl také otevřen konzulární úsek českého velvyslanectví ve Skopje.

Trend intenzivních kontaktů pokračoval i v roce 2009, kdy nejprve v březnu 2009 premiér Topolánek navštívil Skopje. U této návštěvy byla její důležitost podtržena faktem, že Topolánek přijel do Skopje jakožto předseda Evropské rady, a tudíž i jako jakýsi reprezentant společného unijního postoje. Zde se vyjádřil pro zrušení víz pro makedonské občany cestující do Schengenského prostoru v rámci EU a také podpořil vstup RM do EU, avšak za podmínky, že RM vyřeší spor s Řeckem o název státu.²⁴⁹ Ve stejný měsíc se makedonský ministr zahraničí Antonio Milošoski účastnil schůze ministrů zahraničních věcí států EU v Hluboké nad Vltavou. V květnu pak Makedonii navštívil předseda Senátu Přemysl Sobotka, který na příkladu spolupráce ČR v rámci Visegrádské čtyřky prezentoval makedonské straně možnosti spolupráce v regionu.²⁵⁰ Ze zaznamenání hodných návštěv stojí za zmínku také jednání ministra zahraničních věcí Jan Kohouta v září ve Skopje, kde opět podpořil RM při integraci do EU nebo návštěva makedonského vicepremiéra pro evropské záležitosti Vaška Naumovského v Praze v listopadu.

Příští rok navštívil ČR makedonský premiér Gruevski, který jednal jak s prezidentem Klausem, tak předsedou vlády Fischerem o spolupráci v ekonomické a obchodní oblasti, ve školství a zdravotnictví. Zúčastnil se také otevření česko-makedonského podnikatelského fóra. Součástí jednání byl také podpis dohody o spolupráci v boji proti trestné činnosti a dohody o hospodářské a průmyslové spolupráci.²⁵¹ Premiér Fischer také zmínil perspektivní oblasti pro možné investice českých podnikatelů a firem. Mezi ně zařadil mimo jiné modernizaci

---

²⁴⁸ Informace z roku 2008 čerpány z: *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2008* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, září 2008 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z

²⁴⁹ *Premiér Mirek Topolánek podpořil vstup Makedonie do EU* [online]. EurActiv.cz, březen 2009 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/premier-mirek-topolanek-podporil-vstup-makedonie-do-eu-005719>>.

²⁵⁰ KOSTKA, Petr. *Makedonie se identifikuje s Evropskou unií* [online]. Mudr. Přemysl Sobotka, 20. května 2009 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <<http://www.premyslsobotka.cz/makedonie-se-identifikuje-s-evropskou-unii2.html>>.

²⁵¹ *Zahraníční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2010 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/b5/1d/af/490457_491989_Data_mesicniku_ZP2010_02.pdf>.

těžebních a důlních činností, aktivity týkající se ochrany životního prostředí či průzkumu nerostného bohatství nebo možnost předání českého know-how odborníky v některých vybraných oblastech zdravotnictví.²⁵² V červnu 2010 pak Makedonii navštívil prezident Klaus, který se v tamní metropoli účastnil i makedonsko-českého podnikatelského fóra.

V roce 2011 v oblasti politických kontaktů proběhla zatím návštěva makedonského ministra zahraničí Milošoského v Praze v lednu a v únoru návštěva makedonského prezidenta Ivanova, který se sešel mimo jiné s prezidentem Klausem. Oba politici jednali především o ekonomických vztazích, které by se dle Ivanova měly zintenzívnit a makedonský prezident rovněž vyslovil přání více rozvinout turistický ruch mezi oběma zeměmi. Ocenil také některé projekty, do nichž české firmy investují jako např. renovace pivovaru, výstavba solární elektrocentrály nebo plánovaná výstavba studentských kolejí.²⁵³ Dle odborníka na ZP RM a autora mnoha publikací Dimitara Mirčeva zvýšená diplomatická aktivita prezidenta Ivanova ve střední Evropě směřuje ke snaze naklonit si státy Visegrádské čtyřky při vyjednávání o vstupu RM do NATO a pomocí nich také vyvinout tlak na Řecko, aby od svého postoje bránícího makedonskému vstupu ustoupilo. Dle Mirčeva RM také očekává podporu jejího vstupu do EU od prezidenta Klause při jednáních Evropské rady.²⁵⁴ To odpovídá i prioritám prezidenta Ivanova, mezi něž obecně patří i ZP.

Co se týče smluvní základny mezi oběma zeměmi tato byla prakticky dokončena a k podpisu je připravena již jen Smlouva o spolupráci v oblasti školství, kultury, vědy a tělovýchovy. Seznam uzavřených bilaterálních smluv je pak v příloze číslo jedna.

3.6.2 Ekonomické vztahy

Z uvedeného je tedy patrné, že vzájemné politické kontakty nabývají na intenzitě. Na první pohled se může zdát, že i vzájemný obchod²⁵⁵ má vzestupnou tendenci, což opravdu vykazuje, jak je uvedeno v grafu a tabulce v druhé příloze, kdy se celkový objem obchodu

²⁵² *Zahraniční politika České republiky: dokumenty* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2010 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/8d/81/52/490459_492069_Dokumenty_mesicniku_ZP2010_02.pdf>.

²⁵³ ŠUPOVÁ, Tereza. *Všechno plníme, jen Řecko má problém* [online]. Lidové noviny, 15. února 2011. In Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/z_medii/vsechno_plnime_jen_recko_ma_problem.html>.

²⁵⁴ Email od bývalého prorektora Univerzity Cyrila a Metoděje ve Skopje prof. Dimitara Mirčeva ze dne 17. dubna 2011 [online].

²⁵⁵ Podklady pro údaje o vzájemném obchodu získány z emailu od pracovnice Českého statistického úřadu Zuzany Šolcové ze dne 14. února 2011 [online]. Informace o zbožové struktuře pak čerpány z následujících zpráv: *Výroční zprávy a dokumenty* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000-2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html>.

zvýšil z 850 223 000 korun v roce 1993 na 1 349 746 000 v roce 2010 (rok předtím zaznamenal propad víc jak 200 milionů korun, což však bylo způsobeno celosvětovou finanční krizí). V rámci tohoto zvyšování však zaznamenal také hluboký propad, kdy se od roku 1995 postupně snižoval až na své minimum 395 371 000 v roce 2002 a od té doby opět rostl. Pokud pak srovnáme podíl celkového obchodu s RM na celkovém zahraničním obchodu ČR, zjistíme, že tento má naopak sestupnou tendenci, když se z cca 0,1 % v roce 1993 snížil až téměř na 0,02 % v roce 2007.²⁵⁶ Od té doby má opět mírně stoupající tendenci. Pozitivním faktorem z pohledu České republiky je jistě vysoký přesah českého vývozu nad dovozem z RM.

Co se týče zbožové struktury obchodu na české straně, převažovaly při vývozu tradičně motorová vozidla, traktory, reaktory, kotle, elektrické přístroje, sklo a skleněné výrobky, papír, karton atd. RM zase do ČR vyvážela zejména surové materiály a materiály pro další zpracování jako železo, ocel, výrobky ze železa a oceli, lihové tekutiny, tabák a tabákové výrobky, oděvy, pletené textilie atd. Grafy a tabulky s hodnotami vývozu a dovozu s jednotlivými komoditami za jednotlivá léta jsou uvedeny rovněž ve druhé příloze.

Jisté rezervy ve vzájemném obchodě vidí politici i diplomaté obou zemí, kteří tyto tlumočili při vzájemných setkáních uvedených výše. Stejného problému si je vědomo i české velvyslanectví v Makedonii.²⁵⁷ To se týká i vzájemných investic, které byly ve sledovaném období velmi malé nebo nebyly evidovány vůbec. V Makedonii v současnosti investuje např. firma Hydropol, která získala koncesi na revitalizaci a provoz sedmi vodních elektráren do roku 2013.²⁵⁸ Největší makedonské investice v ČR byly zaznamenány v letech 2005-2006, kdy tvořily 0,46, resp. 0,82 % z celkových zahraničních investic RM, naopak z ČR to bylo nejvíce v roce 2007, kdy české firmy investovaly v objemu 0,3 % z celkových investic plynoucích do RM.²⁵⁹ Celkově pak z české strany převládá zájem zejména o investice do energetického sektoru a makedonské infrastruktury. České velvyslanectví také doporučuje pro české investice oblast zemědělské techniky, ekologie a odpadového hospodářství.²⁶⁰ Podpořit vzájemné investice a obchod by mělo i pořádání česko-makedonských podnikatelských fór²⁶¹

---

²⁵⁶ Informace o celkovém zahraničním obchodu ČR čerpány z: *Zahraniční obchod 1989-2008* [online]. Český statistický úřad, 21. ledna 2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0601.xls>.

²⁵⁷ Email od 1. tajemníka Velvyslanectví České republiky v Makedonii Milana Fischera ze dne 6. dubna 2011 [online].

²⁵⁸ *Souhrnná teritoriální informace Makedonie (FYROM)* [online]. Zastupitelský úřad Skopje (Makedonie): BusinessInfo.cz, 17. ledna 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/makedonie-fyrom-2010-01-17.pdf>>.

²⁵⁹ Podrobnější tabulka a graf znázorňující české investice v RM jsou uvedeny ve čtvrté příloze.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Tyto proběhly v letech 2006 a 2010 v České republice a v roce 2010 v Makedonii.

a nebo působení agentury Czech Trade, která ač má sídlo v Bělehradě nabízí své služby českým podnikatelům a firmám i v regionu RM. Brzdou hospodářských vztahů pak může být rizikové podnikatelské prostředí v Makedonii.²⁶²

3.6.3 Zahraniční rozvojová spolupráce

Česká republika se angažovala a angažuje také v zahraniční rozvojové pomoci. Do roku 2000 byla tato na velmi nízké úrovni a projekty byly pouze nahodilé. Do RM nesměřovala prakticky žádná pomoc a byla tak mimo zájem České republiky.

To se změnilo až po roce 2000 nejspíš v souvislosti s konfliktem v Kosovu a jeho částečným přelitím do RM v roce 2001, kdy Česká republika začala k regionu přistupovat více koncepčně a to i díky schválení Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007. Zde byla RM zahrnuta mezi 20 prioritních zemí, jež měly být příjemci české zahraniční pomoci.²⁶³ Zpočátku jí také byla věnována zvýšená pozornost a v roce 2002 se dokonce dostala na 8. místo podle objemu poskytnuté pomoci z ČR, který činil v souhrnu 980 000 amerických dolarů.²⁶⁴ Postupně se však objem pomoci snižoval, což dokládá i dokument *Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do EU*, který již Makedonii jako prioritní zemi pro přijímání pomoci nezmiňuje. Přesto byly v následujících letech realizovány některé projekty, i když z hlediska celkového objemu české zahraniční pomoci byl objem na ně poskytnutých prostředků minimální.²⁶⁵ Makedonii byla Českou republikou poskytnuta také rychlá humanitární pomoc a to v době rozsáhlých lesních požárů v roce 2000, kdy do oblasti byl vyslán český vrtulník, aby tyto požáry pomáhal hasit a

---

²⁶² České velvyslanectví uvádí oblasti jako např. dodržování dohodnutých platebních podmínek a termínů, transparentní vlastnické vztahy, nadměrnou byrokracii či liknavost a pomalý chod soudů a jiné. Viz. ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD SKOPJE: *Souhrnná teritoriální informace...* [online].

²⁶³ Projekty se měly sektorově zaměřovat na good governance, prevenci migrace, infrastrukturu (energetiku a dopravu), životní prostředí, krajany a regionální spolupráci. *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002 – 2007* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, prosinec 2001 [cit. 22. března 2011]. Dostupné z <www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/CR_DevelopmentPolicy_2002-07_CZ.pdf>.S.4.

²⁶⁴ ADAMCOVÁ, Nicol a kol. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 78. Mezi největšími dlouhodobými příjemci české pomoci jsou tradičně sousedé Makedonie – Srbsko a Kosovo. Tamtéž.

²⁶⁵ Např. v roce 2006 byl objem rozvojové pomoci pro Makedonii 0,6 % celkového objemu veškeré české rozvojové pomoci. *Dvoustranné projekty zahraniční rozvojové spolupráce ČR v roce 2006* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2. listopadu 2006 [cit. 22. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/projekty/rok_2006.htm>.

v roce 2007, kdy opět vypukly požáry a čeští hasiči darovali makedonské straně vybavení za 1 milion korun.²⁶⁶

I přes otevření a již téměř pětileté působení českého zastupitelského úřadu v Republice Makedonii, který by mohl významně přispět k lepšímu zacílení rozvojové pomoci do této země, jejímu účelnějšímu využití a tím i posílení vzájemných bilaterálních vztahů, není RM na seznamu prioritních zemí pomoci ani pro období 2010 až 2017.²⁶⁷ Přesto se lze domnívat, že právě i díky velvyslanectví ve Skopje, jež přispělo k již některým realizovaným projektům byť v malém rozsahu, bude zahraniční rozvojová pomoc do této země v určité míře pokračovat a to i v souvislosti s přibližováním země k EU. Příslibem tohoto trendu může být projekt rekonstrukce základní školy ve městě Gostivar, který započal v březnu roku 2011 a dokončen by měl být do října 2011.²⁶⁸ Lze se také domnívat, že spolupráce mezi českými a makedonskými subjekty, jež začala v rovině rozvojové pomoci, se bude postupně přenášet do oblasti investic a obchodu.

Mimo oficiální českou rozvojovou pomoc působili Češi v Makedonii i jako zaměstnanci OBSE. Celkem jich v Makedonii od založení mise působil sedm²⁶⁹ a přispívali tak k prevenci konfliktů a posilování demokracie v zemi.

3.6.4 Migrační trendy

Co se týče migrace, převažuje trend migrace občanů RM do ČR za účelem dlouhodobého pobytu. Tento je motivovaný především zaměstnáním a studiem v ČR. Graf znázorňující počty makedonských občanů v ČR v letech 1994-2009 je uveden ve čtvrté příloze. Od roku 1994 narostl počet Makedonců v České republice z 523 (z toho 425 mělo povolení k dlouhodobému pobytu nad 90 dní) na 2068 osob (1127 s dlouhodobým povolením pobytu) v roce 2009.²⁷⁰ Naopak Češi se krom turistů, tedy lidí s krátkodobým pobytem, v Makedonii téměř vůbec nevyskytují, když např. v roce 2006 se do RM přesunuli dva čeští

²⁶⁶ *Zahraníční politika České republiky: data* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, srpen 2007 [cit. 23. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/f4/c4/6e/73492_491975_Data_mesicniku_ZP2007_07_08.pdf>.

²⁶⁷ *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 24. května 2010 [cit. 22. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/c9/7a/f/536971_428745_Koncepce_ZRS.doc>. Důvodem je také úspěšný postup reforem v Makedonii, čímž nutnost zahraniční pomoci dle českého zastupitelského odpadá. ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD SKOPJE: *Souhrnná teritoriální informace...*, [online].

²⁶⁸ Email od 1. tajemníka Velvyslanectví České republiky v Makedonii/FYROM Milana Fischera ze dne 6. dubna 2011.

²⁶⁹ Email od pracovníka Stálého zastoupení ČR při OBSE Tomáše Liptáka ze dne 4. dubna 2011 [online].

²⁷⁰ *Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2009* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.xls)>.

občané, o rok později jeden a v roce 2008 žádný.²⁷¹ Turismus je pak pro Makedonii perspektivní oblast, kde chce lákat i české občany. Zvyšující se zájem o Makedonii mezi českými turisty pak dokládají i statistiky, dle kterých např. v roce 2000 přijelo do RM 805 českých turistů, v roce 2005 se počet zvýšil na 1124 a v roce 2010 za prvních 10 měsíců zemi navštívilo 1959 českých turistů.²⁷² Zvyšování počtu českých turistů, ale i obchodních kontaktů napomáhá také pravidelná přímá letecká linka mezi Prahou a Skopje provozovaná Českými aerolinkami od roku 2005, jejíž četnost je šestkrát týdně v obou směrech.²⁷³ Lze se domnívat, že narůstát bude nadále i počet Makedonců přijíždějících do ČR v rámci krátkodobých pobytů, čemuž napomáhá i fakt, že od prosince 2009 nemusí občané RM žádat o turistická víza při cestách do Schengenského prostoru, jehož je ČR součástí.

Pokud jde o nelegální imigraci do České republiky, nebyli makedonští občané dle dostupných statistik na léta 2001-2009 mezi skupinou 10 zemí s největším počtem nelegálních imigrantů v ČR. Počet makedonských žadatelů o azyl v České republice byl také nízký, když v roce 2001 dosáhl svého vrcholu počtem 88 žadatelů²⁷⁴ a od té doby se postupně snižoval až na sedm žadatelů v roce 2008.²⁷⁵

3.6.5 Vztahy v oblasti vzdělání a kultury

Rovněž vztahy v oblasti vzdělání a kultury zaznamenaly dynamický rozvoj, zvláště pak v souvislosti s otevřením českého velvyslanectví ve Skopje, díky němuž se i zvýšila kulturní prezentace ČR. Od roku 1993 je možné studovat na Univerzitě Karlově v Praze a Masarykově univerzitě v Brně obor makedonský jazyk a literatura. Stejně tak pokračuje

---

²⁷¹ *International migration: Immigrated and Emigrated Citizens of the Republic of Macedonia by country* [databáze online]. Skopje: State Statistical Office [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.stat.gov.mk/PXWeb2007bazi/Dialog/varval.asp?ma=Migr_mk_06_09_VkDosOts_ang&ti=International+migration%3A+Immigrated+and+Emigrated+Citizens+of+the+Republic+of++Macedonia+by+country&path=../Database/Statistics%20by%20subject/Population/Migrations/&lang=1>.

²⁷² Poslední skupina v Makedonii strávila 3915 nocí, tzn. v průměru cca dvě noci na jednoho turistu. Údaje o turismu čerpány z: *Number of tourists and nights spent in the period 2000-2010, by municipality* [databáze online]. Skopje: State Statistical Office [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.stat.gov.mk/PXWeb2007bazi/Dialog/varval.asp?ma=Tu_op_00_10_BrTurNok_ang&ti=Number+of+tourists+and+nights+spent+in+the+period+2000-2010%2C+by+municipality&path=../Database/Statistics%20by%20subject/Transport%20Tourism%20and%20Catering%20Trade/Tourism/&lang=1>.

²⁷³ Více informací ve vyhledávači spojů Českých aerolinií. *Czech airlines: search booking* [online]. Czech Airlines, 1998-2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.csa.cz/en/portal/homepage/cz_homepage.htm>.

²⁷⁴ To lze přisoudit s největší pravděpodobností ozbrojenému konfliktu v Makedonii v roce 2001.

²⁷⁵ *Žadatelé o mezinárodní ochranu podle státního občanství a roku zahájení řízení; 1993-2008* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/6B005C8E32/\\$File/c03r01.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/6B005C8E32/$File/c03r01.xls)>.

výuka českého jazyka na Univerzitě Cyrila a Metoděje ve Skopje. Zájem z obou stran není příliš velký²⁷⁶. Je však snaha výuku zkvalitnit i zapojením rodilých mluvčích a vysláním studentů na studijní pobyty. ČR pravidelně poskytuje stipendia pro tři až čtyři makedonské studenty pro semestrální studium a také limitovaný počet pro letní jazykovou školu v ČR. Rovněž i RM umožňuje českým studentům měsíční a až semestrální pobyty.²⁷⁷

O výuku a šíření povědomí o makedonském jazyce a Makedonii obecně se významně zasloužil český makedonista (původem ze severního Řecka) Ivan Dorovský, emeritní profesor Masarykovy univerzity v Brně. Díky jeho překladům a faktografické literatuře se tak čeští čtenáři mohli seznamovat s makedonským prostředím již od 70. let 20. století. Krom Dorovského v ČR působili a působí i další překladatelé, většinou starší generace. Mladší generace zejména z řad studentů a absolventů obou univerzit se také věnuje osvětové činnosti v rámci např. občanských sdružení či periodik věnovaných balkánskému regionu²⁷⁸ nebo pořádání lokálních akcí pro širokou veřejnost.

Velmi zdařilou publikaci Dějiny Makedonie nastiňující celkové politické a kulturní dějiny Makedonie až do roku 2003 sepsal Jan Rychlík. Tato byla následně přeložena i do makedonštiny. Makedonští čtenáři také mají možnost blíže se seznámit s přeloženou českou prózou, v jejímž rámci nově po roce 1991 vyšla v Makedonii díla např. Michala Viewegha, Milana Kundery či Jaroslava Haška.²⁷⁹ Velmi aktivní propagátorkou českého jazyka a kultury byla a je bohemistka Donka Rousová, která působí na Univerzitě Cyrila a Metoděje ve Skopje a za svou činnost získala i cenu ministra zahraničí ČR Gratias agit, která se uděluje za šíření dobrého jména ČR ve světě. Dokladem spolupráce literárních odborníků, překladatelů a spisovatelů z obou zemí jsou pak čtyři česko-makedonské vědecké konference konané v letech 1998 až 2007.

Z kulturních událostí se např. pořádala v roce 2003 ve Skopje akce Přehlídka českého filmu s retrospektivou filmů Zdeňka Svěráka. V roce 2008 proběhla v Makedonii dětská výtvarná výstava Lidice 2008, výstava fotografií Jana Saudka nebo vystoupení divadelního studia Farma v jeskyni na Mezinárodním festivalu alternativního divadla ve Skopje. Několik dalších akcí bylo uspořádáno za zprostředkování českého velvyslanectví. O rok později byla kulturní prezentace České republiky ještě bohatší a to i v souvislosti s českým předsednictvím

---

²⁷⁶ Nejlepší byl rok 2002, kdy v Brně bylo přijato ke studiu 15 studentů jež si makedonský jazyk a literaturu volili v rámci jednooborového i dvouoborového studia. Jinak se pohybuje do pěti studentů za rok. Viz email od vedoucího Semináře jihoslovanských filologií a balkanistiky Pavla Krejčího ze dne 5. dubna 2011.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Sem patří např. organizace Společnost přátel jižních Slovanů, Porta Balkanica či periodikum Slovanský přehled.

²⁷⁹ STEHLÍK, HLADKÝ: *Přehled historického vývoje...*, s. 379.

Radě EU. Proběhla např. koncert houslisty Václava Hudečka, výstava obrazů Adolfa Borna, promítání filmů Jiřího Menzela v rámci českého filmového týdne, vystoupení baletu Národního divadla a mnoho dalších menších akcí, jež byly povětšinou podpořeny českým velvyslanectvím ve Skopje.²⁸⁰ Ve stejný rok také Makedonie široce prezentovala svou kulturu a historii v České republice v rámci Dnů makedonského umění a kultury v Praze²⁸¹ a o rok později se makedonská kinematografie představila ve Vsetíně v rámci Letního filmového maratónu, který byl zaměřen právě na Makedonii.²⁸² V roce 2010 si houslista Hudeček své vystoupení v Makedonii zopakoval, když vystoupil v rámci dvou letních hudebních festivalů a to v Bitole a Ochridu.²⁸³ Ve Skopje také proběhl týden českého animovaného filmu, jehož součástí byly i doprovodné přednášky o animaci²⁸⁴ a Dny českého filmu, jež se pomalu stávají pravidelnou každoroční událostí. RM se pak prezentovala např. při výstavě fotografií makedonského fotografa Vakkasse Shtina v Městské knihovně v Praze v dubnu 2011.

3.7 Shrnutí

Česká a makedonská ZP se odvíjely různým způsobem, čemuž odpovídaly i rozdílné priority. U RM to byl v prvních letech existence zejména boj o holé přežití státu, tedy mezinárodní uznání a bezpečnostní stabilita a dobré vztahy s Řeckem a Jugoslávií. S nástupem pravice k moci je to i větší orientace na NATO a EU. Země se taktéž vyrovnávala se silnými vnitřními interetnickými problémy a politizací státních institucí, které oslabovaly již tak ne příliš úspěšnou ZP. Snaha o mezinárodní uznání země pod svým ústavním názvem patří i do budoucna mezi hlavní zahraničně-politické priority RM.

ČR se nejdříve v rámci federace musela vyrovnat s rozdělením státu a po osamostatnění její orientace směřovala k NATO a EU, do nichž vstoupila v roce 1999,

---

²⁸⁰ Údaje o kulturní prezentaci ČR do roku 2009 získány z: *Výroční zprávy a dokumenty* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2003-2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html>.

²⁸¹ *Under the Macedonian Sun* [online]. Praha: Makedonské velvyslanectví, 18. května 2009 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://www.dnymakedonie.cz/vstupenky.html>>.

²⁸² FROLOVÁ, Irena. *Ve Vsetíně startuje letní filmový maratón, tentokrát zaměřený na snímky z Makedonie* [online]. Vsetín: Mediafax.cz, 10. června 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://www.mediafax.cz/kultura/3053433-Ve-Vsetine-startuje-Letni-filmovy-maraton-tentokrat-zamereny-na-snimky-z-Makedonie>>.

²⁸³ *Václav Hudeček a Barocco Sempre Giovane zazářili v Makedonii* [online]. České listy, 1. září 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://ceskelisty.czech.cz/cz/ceske-listy/ceska-kultura-v-zahranici/vaclav-hudecek-a-barocco-sempre-giovane-zazarili-v-makedonii>>

²⁸⁴ „Češkata škola na animiran film“ – predavanje [online]. Skopje: Plagijat, 12. května 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://www.plagij.at/index.php?sajt=more&id=4665>>.

respektive 2004. ČR ve své ZP klade stále větší důraz na ekonomickou diplomacii a kvalitní kulturní prezentaci země.

Pokud zhodnotíme česko (československo)-makedonské vztahy v letech 1991-2010, můžeme na základě výše uvedeného konstatovat následující: zvýšila se intenzita politických kontaktů, ČR podporuje Makedonii v integračním procesu do EU a NATO, byla zřízena velvyslanectví v obou zemích, zvýšil se objem vzájemného obchodu s přesahem českého exportu, avšak snížil se jeho podíl na celkovém zahraničním obchodu České republiky, české investice v Makedonii byly ve sledovaném období minimální nebo žádné, podstatně se snížila rozvojová pomoc České republiky Makedonii, což je odůvodněno odpadnutím důvodů pro její poskytování, zvýšila se intenzita kulturní prezentace ČR v Makedonii, počet českých zájemců o studium makedonštiny je minimální, totéž platí o Makedoncích studujících češtinu, vlády obou zemí však podporují studijní pobyty v partnerské zemi, zvyšuje se počet českých turistů navštěvujících Makedonii a zvyšuje se také počet makedonských občanů s povolením k trvalému pobytu v ČR zejména v souvislosti se zájmem o práci a studium, nelegální imigrace a žádosti o azyl makedonských občanů v ČR jsou zanedbatelné. Jak tyto faktory ovlivňují budoucí bilaterální vztahy ČR a RM, si ukážeme v poslední kapitole.

4. Perspektivy budoucího vývoje

V této kapitole si nastíníme možné perspektivy budoucího vývoje vzájemných vztahů ČR a RM, čímž i odpovíme na poslední výzkumnou otázku - jaké jsou prognózy budoucího vývoje vzájemných vztahů ČR a RM? Zaměříme se také na potřebu koncepce ZP ČR vůči regionu západního Balkánu, která s bilaterálními vztahy mezi ČR a RM úzce souvisí. Závěrem pak představíme SWOT analýzu pro bilaterální vztahy mezi ČR a RM.

Většina faktů týkající se bilaterálních vztahů ČR a RM uvedená ve Shrnutí předchozí kapitoly byla nastartována již před zřízením českého velvyslanectví ve Skopje v září 2006 a jmenování rezidentního velvyslance o dva roky později lze tedy chápat jako určitý výsledek vzájemného sbližování a snahu o jeho posílení. Je však otázkou, do jaké míry je působení velvyslanectví v Makedonii nutné, neboť i toto velvyslanectví má určité provozní náklady a od svého vzniku v roce 2006 do roku 2010 jeho celkové náklady činily téměř 24 milionu korun.²⁸⁵ Dle prvního tajemníka velvyslanectví Milana Fischera největší přínos velvyslanectví tkví ve zviditelnění ČR.²⁸⁶ S tím nelze než souhlasit, nasvědčuje tomu zvýšená kulturní prezentace ČR a na velvyslanectví se také, byť v omezeném rozsahu, obracejí podnikatelé a firmy z obou zemí.²⁸⁷

Zatím je krátká doba na zhodnocení potřeby velvyslanectví a jeho efektivity, nicméně v současné době by se zdálo poměrně nelogické toto velvyslanectví rušit, jak zamýšlel ministr Schwarzenberg,²⁸⁸ neboť to bylo zejména na popud české strany, že velvyslanectví byla otevřena v Makedonii i v ČR a že byla obsazena i funkce rezidentního velvyslance a to teprve před necelými pěti, respektive třemi lety. Pokud bude i nadále pokračovat trend růstu vzájemného obchodu a RM v horizontu několika let vstoupí do NATO, respektive EU, což je prioritní cíl její ZP, bude i celková politická spolupráce stále užší a tím pádem se potřeba a důležitost velvyslanectví bude zvyšovat. Samozřejmě jsou zde mnohé rezervy ve vzájemných vztazích, jak i samo velvyslanectví přiznává, na jejichž zlepšení by právě mohlo mít značný podíl. Jde zejména o větší posílení vzájemného obchodu a investic v Makedonii, které v minulosti ale i nyní mohly lépe navázat na českou rozvojovou spolupráci. Důležité také je,

---

²⁸⁵ Podrobnější rozpis provozních nákladů je uveden v příloze č. 5. Email od zaměstnankyně MZV ČR Jarmily Svobodové ze dne 13. dubna 2011 [online].

²⁸⁶ Email od 1. tajemníka Velvyslanectví České republiky v Makedonii Milana Fischera ze dne 6. dubna 2011 [online].

²⁸⁷ Dle tajemníka se např. české firmy obracejí na velvyslanectví s dotazy ohledně možností investování v Makedonii maximálně jednou až dvakrát za měsíc. Tamtéž.

²⁸⁸ *MZV nyní uzavře šest zastupitelských úřadů* [online]. Prvnízpravy.cz, 11. srpna 2010 [cit. 14. března 2011]. Dostupné z <<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-vlady/mzv-nyni-uzavre-sest-zastupitelskych-uradu/>>.

aby výrazněji rostl podíl vzájemného ochodu i na celkovém objemu zahraničního obchodu ČR, který se po předchozím poklesu zvyšuje od roku 2004 jen nepatrným tempem.

Jak jsme si ukázali v první kapitole, ZP by měla být kontinuální, neměly by se v ní dít nahodilé zvraty a měla by směřovat ke vzájemné důvěře v bilaterálních vztazích. Proto by i umístování a provoz velvyslanectví měl mít kontinuitu a mělo by se v tomto směru jednat nanejvýš citlivě, neboť jak jednou velvyslanectví z daného prostoru zmizí, zmizí i vytvořená síť místních kontaktů, potenciální příležitosti a detailní informace o teritoriu, které mohou být velmi prospěšné právě při vzájemném obchodě.

Co se týče budoucích trendů, lze říci, že se bude i nadále zvyšovat počet českých turistů v Makedonii. K tomu bude docházet a také dochází na základě stabilizace bezpečnostní situace v zemi a užší politické spolupráce mezi ČR a RM, jejímž výsledkem je i makedonská podpora cestovního ruchu a snaha více přiblížit Makedonii českým občanům.²⁸⁹ Do budoucna lze očekávat také nárůst počtu makedonských občanů migrujících do ČR za prací a studiem. Tomu napomáhá jednak vysoká nezaměstnanost v Makedonii a nízká mzda v zemi (viz. šestá příloha) a také dobré jméno ČR v Makedonii podpořené i poměrně lichotivými novinovými články o ČR.²⁹⁰ Vůli makedonských občanů cestovat do zahraničí a trvale se usazovat mimo svou zemi dokládají i průzkumy organizace Gallup, dle kterých si např. v roce 2010 většina makedonských občanů myslela, že v zahraničí je víc příležitostí než v Makedonii²⁹¹ a 34 % makedonských občanů by se rádo usadilo v cizí zemi.²⁹² Co se týče zájmu o studium reálií a jazyka druhé země, těžko se tento bude zvyšovat, když naopak v minulosti došlo k jeho snížení a stagnaci. Lze však očekávat, že RM bude více prezentována české veřejnosti a to v souvislosti s rozvojem tamějšího cestovního ruchu a ubytovacích kapacit. Politický dialog by mohl být i nadále intenzivní nebo se ještě zvýšit např. na úrovni meziparlamentní spolupráce, jež by mohla pomoci Makedonii lépe implementovat normy práva EU pomocí sdílení zkušeností a to v souvislosti s prohlubováním integrace RM do NATO a EU. V návaznosti na tyto tendence by se mohl zvyšovat i vzájemný obchod a investice.

---

²⁸⁹ Svou podporu rozvoji cestovního ruchu a lákání českých turistů do Makedonie vyjádřil i při své poslední návštěvě ČR makedonský prezident Ivanov. Viz. ŠUPOVÁ, Tereza. *Všechno plníme, jen Řecko má problém* [online]. Lidové noviny, 15. února 2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/z_medii/vsechno_plnime_jen_recko_ma_problem.html>.

²⁹⁰ Např. JORDANOVSKA, Meri. *A1 reportáža od Češka* [online]. A1, 18. července 2010 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.a1.com.mk/vesti/default.aspx?VestID=125460>>. *Sorabotkata so Češka ima dolga tradicija* [online]. Dnevnik online, 22. května 2009 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.dnevnik.com.mk/default.asp?ItemID=591DCECE0351024E92BF9C11E136FEFF>>.

²⁹¹ *Insights and Perceptions: Voices of the Balkans* [online]. Gallup Balkan Monitor, 2010 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2010_Summary_of_Findings.pdf>, s. 40.

²⁹² Tamtéž, s. 41.

Otázka budoucích vztahů nejen s RM ale i ostatními zeměmi západního Balkánu, případně Balkánu celého, je spojena i s existencí koncepce ZP vůči západnímu Balkánu. Dle některých politiků tato koncepce existuje,²⁹³ jsou však i opačné názory, respektive někteří autoři koncepci ZP při analýze postojů vůči Balkánu vůbec nezmiňují.²⁹⁴

Přikláníme se k názoru, že koncepce ZP vůči (západnímu) Balkánu není a to z několika důvodů. Historicky se přistupovalo k zemím jednotlivě a maximálně se tvořil koncepční přístup ke skupinkám států - např. státy, se kterými máme silnější historické vazby – tedy Chorvatsko a Srbsko a k nim se později přidává Bosna vzhledem k tamějšímu rozsáhlému konfliktu v 90. letech. Docházelo také nahodile ke zřizování velvyslanectví a působení různých podpůrných agentur (např. Czech Trade v Bělehradě) v rámci regionu podle aktuální potřeby v tom či onom státě. Důkazem neexistence koncepce je také zadání MZV pro Ústav mezinárodních vztahů, jehož účelem je takovou koncepci vytvořit. Je zde možnost nyní přistoupit k regionu koncepčně a to i z toho důvodu, že prakticky v každé zemi s výjimkou Černé hory funguje české velvyslanectví, jejichž spolupráce by mohla pomoci koncepci tvořit a udržovat. Jistým „ohrožením“ jednotné koncepce, zejména co se západního Balkánu týče, však může být vstup některých zemí z regionu do EU (nejperspektivněji vypadá vstup Chorvatska v horizontu dvou let) a tím pádem rozdělení regionu na státy „v rámci VIP klubu a státy stojící mimo něj,“ což i mezi těmito státy navzájem může působit jako nejen dělicí faktor, ale také faktor prohlubující rozdíly ve smyslu potírání jejich společné (balkánské) identity.²⁹⁵

Proč je tedy dobré mít koncepci k regionu západního Balkánu? Důvody jsou velmi zřetelné. Jednak většina států regionu fungovala dlouhou dobu jako jeden stát - Jugoslávie. Albánie, kterou v této práci úmyslně do regionu západního Balkánu také řadíme, pak s těmito státy sousedí, poměrně široce obchoduje a v některých má i početné menšiny. Z historického pohledu tedy tyto státy budovaly společně svou identitu a i přes konflikty v 90. letech spolu

---

²⁹³ Např. poslankyně Zahraničního výboru PSP ČR Lenka Andrýsová tvrdí, že koncepci máme. Email od poslankyně Lenky Andrýsové ze dne 5. dubna 2011 [online]. Podobně se vyjadřuje i její kolega ze stejného výboru Robin Böhnisch, který tvrdí, že „česká zahraniční politika má dlouhodobě o balkánské země zájem.“ Email od poslance Robina Böhnische ze dne 12. dubna [online].

²⁹⁴ Např. poradce ministra obrany a odborník na balkánskou problematiku Jan Havránek si myslí, že žádná taková koncepce neexistuje. Email od Jana Havránka ze dne 10. dubna 2011 [online]. Stejně se vyjadřuje např. autor mnoha publikací o Balkánu Filip Tesař: *TESAŘ: Česká zahraniční politika...*, s. 118. Matyáš Zrno ve svém příspěvku věnovaném ZP ČR vůči zemím Balkánu o koncepci také nehovoří. ZRNO: *Český díl odpovědnosti...*, s. 15-16.

²⁹⁵ Zvlášť citelné následky může mít oddalování vstupu do EU pro Makedonii, jež i přes svou snahu přejímat právo EU, status kandidáta od roku 2005, doporučení Evropského parlamentu a Komise zahájit vstupní rozhovory stále tyto nezahájila kvůli postoji členských států ovlivněným řeckým stanoviskem. To působí frustraci nejen u politiků, ale i mezi širokou veřejností. Podobná slepá ulička panuje i v případě vstupu do NATO.

stále čile obchodují. Geograficky je dáno, že jednotlivá etnika budou sdílet balkánský prostor i v budoucnu a i budování nové infrastruktury nasvědčuje jejich ještě většímu propojování.

Dalších důvodů by se našlo mnoho, což je nad rámec této práce, nicméně můžeme konstatovat, že by bylo dobré, aby ČR opravdu měla jasnou koncepci k zemím západního Balkánu, která může být i jakousi podkonceptí k Balkánu jako celku. V rámci koncepcie k západnímu Balkánu by se pak nahlíželo i na bilaterální vztahy k jednotlivým zemím. Pro tyto vztahy, ale i pro koncepci samotnou, je dobré znát, jaké jsou současné silné a slabé stránky těchto vztahů a jaké jsou příležitosti a hrozby do budoucna, tedy jinými slovy vytvořit SWOT analýzu. Proto se na tomto místě na základě údajů analyzovaných v této práci pokusíme SWOTku pro vzájemné vztahy ČR a RM formulovat a vytvořit tak jakýsi návod, na co by se měla ČR v bilaterálních vztazích v budoucnu zaměřit.

Zhodnocení vzájemných vztahů České republiky a Republiky Makedonie

S

Dlouhodobě dobré jméno ČR v RM
 Přítomnost velvyslanectví ČR v RM a makedonského velvyslanectví v ČR
 ČR disponuje odborníky na RM (bývalí pracovníci mezinárodních organizací působící v zemi, zkušenosti z rozvojové spolupráce, absolventi oboru makedonistika)
 Přítomnost makedonské menšiny v ČR
 Dlouhodobá kulturní spolupráce, přítomnost české literatury a kinematografie v RM
 Relativní geografická blízkost
 Dlouhodobě deklarovaná priorita makedonské ZP vstoupit do NATO a EU, jichž je ČR členem
 Existence přímých leteckých, vlakových a autobusových spojení mezi oběma zeměmi
 Povědomí společné historie (slovanská sounáležitost)
 Síť zastupitelských úřadů v ostatních zemích regionu
 Dobrá jazyková a kulturní vybavenost mladé generace Makedonců a jejich prozápadní postoj
 Možnost studia českého jazyka jako vysokoškolského oboru na univerzitě ve Skopje a makedonského jazyka na univerzitách v Brně a Praze

W

Dlouhodobě nízký zájem českých politiků a české ZP o Makedonii a jejich neznalost tamního prostředí
 Neexistující koncepce ZP vůči zemím západního Balkánu
 Neexistence české menšiny v RM
 Předsudky vůči zemi jako nestabilní oblasti bránící větším investicím či obchodu, ale také masivnějšímu rozvoji turistiky
 Utlumení české rozvojové pomoci a slabá návaznost investic do země a vzájemného obchodu

O

Zvýšení vzájemného obchodu a investic do Makedonie (levná pracovní síla v RM a daňové úlevy pro zahraniční investory v RM, možnost pořádání společných podnikatelských fór, ekonomická diplomacie)
 Investice do odvětví, v nichž má ČR zkušenosti a dostatečné zázemí (návaznost i na českou rozvojovou pomoc) a která jsou v RM žádaná nebo nedostatečně rozvinuta - např. oblast energetiky, ekologie, strojírenský průmysl potravinářský průmysl (pivovarnictví) atd.
 Zintenzivnění spolupráce a koordinace velvyslanectví v RM s ostatními českými zastupitelskými úřady v regionu (zvláště v sousedících zemích) a tím pádem koncepčnější přístup k jednotlivým zemím
 Posílení politického dialogu (větší spolupráce na mezinárodních fórech, RM jako budoucí „spojenec“ v EU a NATO = větší podpora vstupu, sdílení zkušeností z integračního procesu)
 Koordinace vztahů k RM (západnímu Balkánu) s ostatními zeměmi regionu střední Evropy (zejména Visegrádská čtyřka)
 Posílení kulturní prezentace země skrze akce dlouhodobějšího pravidelného charakteru, které jsou více vidět a to za podpory českého velvyslanectví ve Skopje
 Možnost lákání „chytřích mozků“ nedostatkových profesí z RM do ČR (v návaznosti na kvalitní prezentaci země, podporu výuky českého jazyka a tzv. zelené karty)
 Využití makedonské menšiny v ČR např. pro osvětovou činnost mezi širokou veřejností či při tvorbě chybějící české koncepce ZP vůči zemím západního Balkánu (také možnost využití zkušeností bývalých pracovníků OBSE, z rozvojové pomoci apod.)

T

Zrušení českého velvyslanectví ve Skopje
 Rušení či redukce přímých leteckých, vlakových a autobusových spojení mezi oběma státy
 Růst nacionalismu v RM, vznik lokálních konfliktů, které mohou získat mezinárodní dimenzi → destabilizace země a regionu, ohrožení investic
 Pomalá implementace práva přejímaného z EU, laxní přístup k reformám, silná korupce v RM → oddálení vstupu do EU
 Silnější česká podpora při integraci do EU či NATO (např. podporou při sporu o název země) může vyvolat zhoršení vztahů s Řeckem
 Nízký zájem o studium vysokoškolských oborů makedonský jazyk a literatura v ČR nebo český jazyk v RM může vést k jejich zrušení → úbytek specialistů na RM respektive Českou republiku

Zdroj: autor

S = silné stránky, W = slabé stránky, O = příležitosti, T = hrozby.

Jako nejdůležitější body ze SWOT analýzy se jeví celkově dobré jméno ČR a přítomnost českého velvyslanectví v RM. Obojí tvoří silný základ pro širší rozvoj vzájemných vztahů mezi oběma zeměmi, zejména se pak jedná o dobrý výchozí bod pro samotnou ČR. To je však částečně negováno nezájmem a nízkou informovaností českých politiků o této zemi a tento nezájem může v krajním případě vést až ke zrušení českého velvyslanectví ve Skopje. Za nejvýznamnější příležitosti pak lze považovat potenciální české investice v RM, zvýšení vzájemného obchodu, posílení kulturní prezentace obou zemí a ve světle geografického stárnutí obyvatelstva ČR a existence nedostatkových profesí i možnost lákání tzv. „chytrých mozků“ a řemeslníků z RM do ČR, čemuž právě i kvalitní kulturní prezentace ČR může výrazně napomoci.

Závěr

V práci jsem se zabýval bilaterálními vztahy ČR a RM v období 1991-2010. Pro lepší pochopení kontinuity vzájemných vztahů v tomto období a jejich predikci v budoucnu byly v práci analyzovány také vzájemné vztahy v letech 1945-1991 a zahraniční politiky obou zemí v hlavním zkoumaném období.

Hypotéza: vzájemné vztahy a kontakty ČR a RM se i přes rozdílné priority a fungování zahraničních politik obou států budou zintenzivňovat.

Z analýzy bilaterálních vztahů je patrné, že vzájemné vztahy i kontakty mezi ČR a RM se budou zintenzivňovat. K intenzifikaci vzájemných vztahů dochází postupně s určitými pauzami od roku 1945. Nejprve byly kontakty realizovány v rámci předchůdců dnešních států – Československa a Jugoslávie. Až na výjimky způsobené povětšinou vnějšími okolnostmi, např. roztržkou SSSR a Jugoslávie, byly vztahy obou států přátelské. Československo se o Makedonii začalo více zajímat až v průběhu 60. let a postupně byly označeny možné oblasti spolupráce. Do Makedonie bylo dodáváno československé zboží, vysílání odborníci a intenzivnější byly i kontakty s místními politickými představiteli. Navázána byla i širší kulturní spolupráce a v jejím rámci bylo možné seznámit se s literaturou druhé země. Současně probíhala výuka českého jazyka na univerzitě ve Skopje a postupně byla zaváděna i výuka makedonského jazyka na univerzitách v Praze a Brně. K jistému útlumu v kontaktech s Makedonií dochází v druhé polovině 80. let a také po většinu let 90.

ČR se v průběhu 90. let v rámci své zahraniční politiky soustředila na jiná témata než RM. Jedním z hlavních úkolů české zahraniční politiky byl do roku 1992 odchod sovětských vojsk a pokojné rozdělení se Slovenskem. Byla zde také snaha o narovnání vztahů s Německem, jež vyvrcholilo podpisem tzv. Česko-německé deklarace. Pod heslem „návrat do Evropy“ pak byly činěny kroky k rychlé integraci do mezinárodních uskupení, mezi kterými později dominovaly NATO a EU. Balkán byl v hlavních dokumentech týkajících se zahraniční politiky zmiňován spíše ve vztahu ke stabilizaci a demokratizaci regionu. Přesto i vojenská angažovanost ČR při stabilizačních procesech v RM byla před rokem 2000 minimální. Změna pak nastala v letech 2000-2010, kdy ČR aktivně pomáhala stabilizaci RM po tamějším konfliktu v roce 2001. Vojenské mise Essential Harvest se ve stejný rok účastnilo i 120 českých vojáků. RM byla také v roce 2002 zařazena mezi prioritní země české

rozvojové spolupráce a v zemi tak byly realizovány některé konkrétní projekty. ČR po vstupu do NATO a EU je zastáncem jejich dalšího rozšiřování, což je i pozitivní signál vůči RM. ČR zároveň ve své zahraniční politice klade stále větší důraz na ekonomickou diplomacii, která může pomoci zvýšit vzájemný obchod. ČR se také zaměřuje na kvalitní kulturní prezentaci země.

RM měla jako své hlavní zahraničně politické téma mezinárodní uznání pod svým ústavním názvem. S tím byla spojena i snaha o dobré vztahy s jižním sousedem – Řeckem, které blokovalo vstup země do mezinárodních organizací a zpočátku i mezinárodní uznání jako takové. Musela se také vyrovnávat s rychlou desintegrací Jugoslávie, kde hrozilo její vtažení do války. Dlouhodobým problémem makedonské zahraniční politiky je i politizace ministerstva zahraničí RM a tím i snížená kvalita diplomatické služby. I přes posun ve vztazích s Řeckem ve sporu o název země, jehož výsledkem bylo přijetí RM do OSN a dalších mezinárodních organizací pod přechodným názvem FYROM, je stále tento problém nedořešen a brání RM ve vstupu do - pro ní dvou nejvýznamnějších organizací – NATO a EU. Integrace do těchto organizací je pro RM po roce 1995 prakticky hlavní prioritou její zahraniční politiky.

V tomto ohledu lze najít i jistý průnik s Českou republikou, která již členy těchto organizací je a z tohoto pohledu má RM mnohé co nabídnout. S rokem 1999 byla také nastartována hlubší a intenzivnější politická spolupráce, kdy ČR navštívil makedonský prezident Kiro Gligorov. Během následujících 11 let došlo k několika vzájemným návštěvám premiérů a prezidentů obou zemí a mnohým návštěvám a jednáním na úrovni ministrů a parlamentních delegací. ČR vždy deklarovala podporu vstupu RM do NATO a EU. Jako výsledek intenzivnější politické spolupráce byla mimo jiné téměř dokončena smluvní základna mezi oběma zeměmi. Dalším výsledkem a také zároveň snahou o další posílení nejen politické spolupráce bylo otevření českého velvyslanectví v RM v roce 2006 a makedonského velvyslanectví v ČR v roce 2008 a jmenování rezidentních velvyslanců. Díky uzavření některých bilaterálních smluv došlo i k vytvoření předpokladů pro větší rozvoj vzájemného obchodu, který se po předchozím poklesu začíná od roku 2002 opět zvyšovat a to s převahou českého exportu. Po předchozím poklesu se mírným tempem zvyšuje i podíl zahraničního obchodu s RM na celkovém zahraničním obchodu ČR. I díky působení velvyslanectví v RM se v této zemi zvyšuje kulturní prezentace ČR a s bezpečnostní stabilizací země roste také počet českých turistů navštěvujících RM. Opačným směrem míří stále více makedonských občanů, které v ČR lákají zejména pracovní a studijní možnosti.

Imigrace do ČR je od roku 2009 usnadněna i zrušením víz pro makedonské občany pro krátkodobý pobyt v Schengenském prostoru.

Jak jsme uvedli, ČR deklaruje dlouhodobou podporu makedonskému vstupu do NATO a EU. RM pokládá vstup do těchto organizací za svou dlouhodobou zahraničně-politickou prioritu, což dosvědčuje i její status kandidáta na vstup od roku 2005 a českou podporu vnímá jako důležitý signál a tuto podporu vítá. ČR nabídlo RM také sdílení zkušeností z integračního procesu.

Česká republika je v RM vnímána pozitivně a je zde poměrně dost možností pro investice českých firem. Možnosti jsou také v lákání makedonských občanů pro profese s nedostatkem pracovníků do ČR (lékaři, řemeslníci atd.) a v rozšiřování vzájemného obchodu. Poslední bod vidí i jako jistou rezervu ve vzájemných vztazích české velvyslanectví v RM a lze očekávat jeho zvyšování, čemuž v posledních letech napomáhá i konání společných česko-makedonských podnikatelských fór a poměrně dobré dopravní spojení mezi oběma zeměmi, kde důležitou roli hraje zejména přímá letecká linka Praha-Skopje. Zvyšující se zájem ČR o RM dokládá také zadání MZV ČR pro Ústav mezinárodních vztahů, jehož cílem je vytvořit projekt „Jak rozvíjet vztahy mezi ČR a zeměmi západního Balkánu,“ jehož součástí je i RM.

Abstrakt a klíčová slova

Práce se zabývá vztahy České republiky a Republiky Makedonie zejména v období 1991-2010 a jejich budoucími perspektivami. Bilaterální vztahy těchto zemí nabývají v posledních letech na intenzitě a lze předpokládat, že tato intenzita se bude zvyšovat i v budoucnu. Oba státy však před tímto jevem prošly od roku 1945 složitým vývojem, v rámci něhož nebyly až do roku 1991 (Republika Makedonie) respektive 1992 (Česká republika) samostatnými státy, tudíž byly součástí jiných státních uskupení – Jugoslávie a Československa. Neměly tedy ani samostatnou zahraniční politiku, tato se realizovala přes orgány federace (u Československa do roku 1969 přes orgány unitárního státu), jichž byly součástí. I přes tento fakt začaly postupně navazovat styky v rovině politické, obchodní a nakonec i kulturní. Během konce 80. a v průběhu 90. let dochází k jistému útlumu těchto vztahů a vzájemných kontaktů, aby pak došlo k jejich oživení na konci 90. let mezi již nezávislými zeměmi. Postupně pak docházelo k jejich zintenzivňování a spolupráce se rozšiřovala i do dalších sfér, např. české rozvojové pomoci Republice Makedonii. Potvrzením dobrých vztahů a vzájemné důvěry pak bylo i otevření velvyslanectví České republiky v Republice Makedonii v roce 2006 a o dva roky později otevření makedonského velvyslanectví v ČR. Přesto jsou ve vzájemných vztazích stále velké rezervy. Jedná se zejména o oblast vzájemného obchodu, kulturní prezentace a celkové informovanosti české veřejnosti o Republice Makedonii.

Klíčová slova: Česká republika, Republika Makedonie, Československo, Jugoslávie, vzájemné vztahy, zahraniční politika, FYROM, budoucí perspektivy

Abstract and key words

The thesis deals with bilateral relations of Czech Republic and Republic of Macedonia particularly in the period from 1991 till 2010 and their future perspectives. Bilateral relations have been intensified recent years and we can assume that this intensity is going to increase in the future as well. However, both countries have undergone complicated evolution before this phenomenon during which they weren't independent states till 1991 (Republic of Macedonia) or 1992 (Czech Republic) and thus they were part of another states – Yugoslavia and Czechslovakia. For this reason they didn't manage independent foreign policy – this was realized through institutions of federation (in case of Czechoslovakia through institutions of

unitary state till 1969) of which they were part. Despite this fact they began to establish contacts at political, business and eventually cultural level. The relations were partly inhibited during late 80ties and during 90ties and revived by the end of 90ties - now between two independent countries. The relations were intensified gradually and the cooperation expanded to other areas as well, for instance Czech development aid to Republic of Macedonia. There has been open embassy of Czech Republic to Republic of Macedonia in 2006 and two years later Macedonian embassy to Czech Republic which can both serve as a proof and result of good relations and mutual trust. Even so there are still some areas which need to improve extensively such as bilateral trade, cultural presentation and overall awareness of Czech public about Republic of Macedonia.

Key words: Czech Republic, Republic of Macedonia, Czechoslovakia, Yugoslavia, mutual relations, foreign policy, FYROM, future perspectives

Bibliografie

Elektronické zdroje

1989: Sametová revoluce na Ministerstvu zahraničních věcí [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 11. listopadu 2004 [cit. 8. února 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/ministr/ministri_a_ministers tvo_v_historii/listopad_1989_sametova_revoluce_na.html>.

About the Stability Pact [online]. Stability Pact for South Eastern Europe, 2005 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.stabilitypact.org/>>.

Address by Mr. Boris Trajkovski, President of the Former Yugoslav Republic of Macedonia [online]. Evropský parlament, 8. dubna 2003 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20030408+ITEM-012+DOC+XML+V0//EN&language=CS>>.

Amber Fox [online]. Natoaktual.cz, 2011 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.asp?y=na_zpravy/mise_amberfox.htm>.

Allied Harmony [online]. Natoaktual.cz., 2011 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.asp?y=na_zpravy/mise_alliedharmony.htm>.

Annual Data 1994-2010 [online]. National Bank of the Republic of Macedonia, 18. května 2010 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.nbrm.mk/WBStorage/Files/Statistika_excel_countries_A_2010_fin2008.xls>.

Annual Report of the Bulgarian Helsinki Committee [online]. Bulgarian Helsinki Committee, duben 2008 [cit. 10. února 2011]. Dostupné z <http://www.bghelsinki.org/upload/resources/Human%20rights_Bulgaria_2007.doc>, 50 s.

Background Note: Macedonia [online]. U.S. Department of State, 31. března 2011 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/26759.htm>>.

BEDNÁŘ, Václav. *MPV – základní pojmy* [online]. Juristic.cz, 3. srpna 2000. [cit. 10. října 2010]. Dostupné z <<http://mezinarodni.juristic.cz/30506/pojem/mpv2>>.

Bilateral Relations [online]. Republic of Macedonia – Ministry of Foreign Affairs, 2007 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z: <<http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=310>>.

BUREŠ, Oldřich. *Co (ne-)přinesly výsledky summitu NATO v Bukurešti?* [online]. Natoaktual.cz, 14. dubna 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/co-ne-prinesly-vysledky-summitu-nato-v-bukuresti-f7v-/na_analyzy.asp?c=A080411_190948_na_analyzy_m02>.

Czech airlines: search booking [online]. Czech Airlines, 1998-2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.csa.cz/en/portal/homepage/cz_homepage.htm>.

Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2009 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.xls)>.

Česká vláda chce o přijetí evropské ústavy dál usilovat [online]. ČTK, 30. května 2005 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/172316>.

„Češkata škola na animiran film“ – predavanje [online]. Skopje: Plagijat, 12. května 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://www.plagij.at/index.php?sajt=more&id=4665>>.

Diplomatic List [online]. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Macedonia, leden 2011 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <<http://www.mfa.gov.mk//Upload%5CContentManagement%5CFiles%5CMFA-DiplomaticList.doc>>, 67 s.

Dvoustranné projekty zahraniční rozvojové spolupráce ČR v roce 2006 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2. listopadu 2006 [cit. 22. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/projekty/rok_2006.html>.

Email od pracovnice Českého statistického úřadu Zuzany Šolcové ze dne 14. února 2011 [online].

Email od pracovníka Stálého zastoupení ČR při OBSE Tomáše Liptáka ze dne 4. dubna 2011 [online].

Email od poslankyně PSP ČR Lenky Andrýsové ze dne 5. dubna 2011 [online].

Email od vedoucího Semináře jihoslovanských filologií a balkanistiky Pavla Krejčího ze dne 5. dubna 2011 [online].

Email od 1. tajemníka Velvyslanectví České republiky v Makedonii Milana Fischera ze dne 6. dubna 2011 [online].

Email od poradce ministra obrany ČR Jana Havránka ze dne 10. dubna 2011 [online].

Email od poslance PSP ČR Jiřího Paroubka ze dne 29. března [online].

Email od poslance PSP ČR Robina Böhnische ze dne 12. dubna [online].

Email od zaměstnankyně MZV ČR Jarmily Svobodové ze dne 13. dubna 2011 [online].

Email od bývalého prorektora Univerzity Cyrila a Metoděje ve Skopje prof. Dimitara Mirčeva ze dne 17. dubna 2011 [online].

Embassy Staff [online]. Embassy of the Republic of Macedonia in Prague, 2009 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.missions.gov.mk/prague/92/Embassy_Staff.html>.

European Parliament Adopts Resolution on 2010 Progress Report on Macedonia [online]. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Macedonia, 7. dubna 2011 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=318&id=1202>>.

EUROPOL Proxima/FYROM [online]. European Union EXTERNAL ACTION, 2011 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=584&lang=EN>>.

FAJMON, Hynek. *Česká zahraniční politika po roce 1989* [online]. Hynekfajmon.cz, 31. listopadu 2000 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://www.fajmon.eu/cze/stranka.php?ID=1>>.

FEARON, James. *Domestic Politics, Foreign Policy, and Theories of International Relations* [online]. Annual Review of Political Science, Vol. 1, červen 1998 [cit. 11. října 2010]. Dostupné z <<http://www.people.fas.harvard.edu/~johnston/GOV2880/fearon.pdf>>, 313 s.

FLOUDAS, Demetrius. *FYROM's Dispute with Greece Revisited* [online]. Interstice, 21. dubna 2004 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <<http://www.intersticeconsulting.com/documents/FYROM.pdf>>, 29 s.

Foreign Policy Committee [online]. Assembly of the Republic of Macedonia, 2002-2011 [cit 3. dubna 2011] Dostupné z <<http://www.sobranie.mk/en/default-EN.asp?ItemID=3EB7F97C7C5E7047919920248C24CE77>>.

Former Yugoslavia – UNPROFOR [online]. United Nations, 31. srpna 1996 [cit 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unprof_p.htm>.

FROLOVÁ, Irena. *Ve Vsetíně startuje letní filmový maratón, tentokrát zaměřený na snímky z Makedonie* [online]. Vsetín: Mediafax.cz, 10. června 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://www.mediafax.cz/kultura/3053433-Ve-Vsetine-startuje-Letni-filmovy-maraton-tentokrat-zamereny-na-snimky-z-Makedonie>>.

Historie zahraničních misí [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <<http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>>.

History of Relations [online]. Delegation of the European Union to the Former Yugoslav Republic of Macedonia, 2009-2011 [cit 4. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.delmkd.ec.europa.eu/en/bilateral-relations/history-of-relations.htm>>.

HUSÁROVÁ, Lucie. *Verdikt o radaru se odsouvá. Komunisti hrozí obstrukcí* [online]. Týden.cz, 30. listopadu 2008 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/verdikt-o-radaru-se-odsouva-komunisti-hrozi-obstrukci_87897.html>.

Insights and Perceptions: Voices of the Balkans [online]. Gallup Balkan Monitor, 2010 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2010_Summary_of_Findings.pdf>, 60 s.

International migration: Immigrated and Emigrated Citizens of the Republic of Macedonia by country [databáze online]. Skopje: State Statistical Office. Dostupné z

<http://www.stat.gov.mk/PXWeb2007bazi/Dialog/varval.asp?ma=Migr_mk_06_09_VkDosOts_ang&ti=International+migration%3A+Immigrated+and+Emigrated+Citizens+of+the+Republic+of++Macedonia+by+country&path=../Database/Statistics%20by%20subject/Population/Migrations/&lang=1>.

Introduction to Macedonia - basic information on the modern republic [online]. Skopje: Center for Research and Policy Making, 10. září 2005 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.crpm.org.mk/Papers/Occasional/Occasional%20paper%201.pdf>>, 12 s.

JORDANOVSKA, Meri. *A1 reportáža od Česka* [online]. A1, 18. července 2010 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.a1.com.mk/vesti/default.aspx?VestID=125460>>.

KFOR - mírová operace, 1999 - 2/2002Kosovo, 980 příslušníků [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3709>>.

KFOR II - Česko-slovenský prapor, od 2/2002, Kosovo, 2 400 příslušníků [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3711>>.

Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003-2006 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 30. dubna 2010 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://www.mzv.cz/old/servis/soubor.asp?id=4191>>.

Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002 – 2007. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, prosinec 2001 [cit. 22. března 2011]. Dostupné z <www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/CR_DevelopmentPolicy_2002-07_CZ.pdf>, 12 s.

Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 24. května 2010 [cit. 22. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/c9/7a/f/536971_428745_Koncepce_ZRS.doc>, 36 s.

KOSTKA, Petr. *Makedonie se identifikuje s Evropskou unií* [online]. Mudr. Přemysl Sobotka, 20. května 2009 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <<http://www.premyslsobotka.cz/makedonie-se-identifikuje-s-evropskou-unii2.html>>.

Leaders' statement on Iraq: Full text [online]. BBC, 30. ledna 2003 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2708877.stm>>.

Macedonia: New Government [online]. Observatorio, 31. srpna 2006 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.balcanicaucaso.org/eng/Regions-and-countries/Macedonia/Macedonia-New-Government>>.

Macedonia: Taiwan's lost gambit [online]. Asia Times Online, 11. července 2001 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.atimes.com/china/CG11Ad02.html>>.

Makedonie je v krizi, předčasné volby v albánských oblastech zastaveny [online]. 1. června 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/141322-makedonie-je-v-krizi-predcasne-volby-v-albanskych-oblastech-zastaveny.html>>.

Makedonija e del od Evropa [online]. Večer, 2009 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.vecer.com.mk/?ItemID=9DDC6E6F7421C1439A59FB48D354853F>>.

Mise do Afghánistánu ohrožena. Vláda nemá hlasy [online]. Aktuálně.cz, 30. dubna 2008 [cit. 9. února 2011]. Dostupné z <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=603875>>

MZV nyní uzavře šest zastupitelských úřadů [online]. Prvnízpravy.cz, 11. srpna 2010 [cit. 14. března 2011]. Dostupné z <<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-vlady/mzv-nyni-uzavre-sest-zastupitelskych-uradu/>>.

Neklidné volby v Makedonii vyhrávala vláda, opozice porážku uznala [online]. Idnes.cz, 2. června 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/nekclidne-volby-v-makedonii-vyhrala-vlada-opozice-porazku-uznala-px0-/zahranicni.asp?c=A080602_073432_zahranicni_jw>.

Obituary: Boris Trajkovski [online]. BBC, 28. února 2004 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3488984.stm>>.

Operace Concordia [online]. Ministerstvo obrany, 2004-2010 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2654>>.

Organizational structure [online]. Ministry of Foreign Affairs, 2011, [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.mfa.gov.mk//Upload%5CContentManagement%5CFiles%5COrganogram_2010_eng.pdf>.

Paroubek pohrozil Klausovi omezením zahraničních cest [online]. Žďár nad Sázavou: Novinky.cz, 26. května 2005 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/domaci/57246-paroubek-pohrozil-klausovi-omezenim-zahranicnich-cest.html>>.

President Ivanov, PM Gruevski visit Brusells [online]. Macedonian Information Agency, 13. května 2009 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.mia.com.mk/default.aspx?mId=30&vId=64562771&lId=2&title=MACEDONIA+-+FOREIGN+AFFAIRS+>>>.

PEHE, Jiří. *Otazníky nad českou zahraniční politikou* [online]. Www.pehe.cz, 2011 [cit. 29. března 2011]. Dostupné z <<http://www.pehe.cz/Members/redaktor/otazniky-nad-ceskou-zahranicni-politikou>>.

Premiér Mirek Topolánek podpořil vstup Makedonie do EU [online]. EurActiv.cz, březen 2009 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/premier-mirek-topolanek-podporil-vstup-makedonie-do-eu-005719>>.

Prezident republiky Václav Havel: zahraniční politika [online]. Pražský hrad, 28. března 2011 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <<http://old.hrad.cz/president/Havel/index.html>>.

Profile: Branko Crvenkovski [online]. BBC, 4. května 2004 [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3682251.stm>.

Program of the Government of the Republic of Macedonia (2006-2010) [online]. Skopje: Government of the Republic of Macedonia, 2006 [cit. 4. dubna 2011]. Dostupné z http://vlada.mk/files/doc/eng/strategic_documents/economic_pr.pdf, 36 s.

Přehled vlád ČR: 1993-2010 [online]. Vláda České republiky, 2010 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/default.htm>.

PSP ČR 1993-1996 – stenoprotokoly (8. schůze) [online]. Praha: Společná Česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, 21. dubna 1993 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.htm>.

Řekům se nelíbí kampaň ODS. Stěžují si u Langerů [online]. Parlamentní listy, 17. května 2010 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/165570.aspx>.

Seznam přijatých vědeckých projektů MZV v oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2011 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 17. prosince 2010 [cit. 28. března 2011]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/vedecke_projekty/seznam_prijatych_vedeckych_projektu_mzv.html.

Schwarzenberg: Klaus má na jiný názor právo, ale uvítal bych častější schůzky [online]. Idnes.cz, 24. srpna 2008 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/schwarzenberg-klaus-ma-na-jiny-nazor-pravo-ale-uvital-bych-castejsi-schuzky-174-/domaci.asp?c=A080824_130939_domaci_adb.

Schwarzenbergovi nedůvěřuji, řekl Klaus. Předsudek z 50. let, opáčil kníže [online]. Idnes.cz, 29. září 2010 [cit. 30. března 2011]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/schwarzenbergovi-neduveruji-rekl-klaus-predsudek-z-50-let-opacil-knize-lzu-/domaci.asp?c=A100929_100542_domaci_jw.

Skopje neobnoví svoji vojenskú misiu v Iraku [online]. SME.SK, 19. prosince 2008 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.sme.sk/c/4233265/skopje-neobnovi-svoju-vojensku-misiu-v-iraku.html>.

Solana prakticky odmítl česko-řecký plán [online]. Idnes.cz, 26. května 1999 [cit. 1. dubna 2011]. http://zpravy.idnes.cz/solana-prakticky-odmitl-cesko-recky-plan-fp1-/zahranicni.asp?c=990525_102334_zahranicni_jkl.

Sorabotkata so Češka ima dolga tradicija [online]. Dnevnik online, 22. května 2009 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.dnevnik.com.mk/default.asp?ItemID=591DCECE0351024E92BF9C11E136FEFF>.

Souhrnná teritoriální informace Makedonie (FYROM) [online]. Zastupitelský úřad Skopje (Makedonie): BusinessInfo.cz, 17. ledna 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/makedonie-fyrom-2010-01-17.pdf>>, 45 s.

Stenografski beleški od vtorata sednica na Sobranieto na Republika Makedonija [online]. Sobranie na Republika Makedonija, 31. října 2002, [cit. 4. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.sobranie.mk/WBStorage/Files/002%20sednica%2031-10-2002.pdf>>, 201 s.

Summit NATO je pro Makedonii čarou přes rozpočet [online]. EurActiv.cz, 4. dubna 2008 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/summit-nato-je-pro-makedonii-carou-pres-rozpocet>>.

ŠUPOVÁ, Tereza. *Všechno plníme, jen Řecko má problém* [online]. Lidové noviny, 15. února 2011. In Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/z_medii/vsechno_plnime_jen_recko_ma_problem.html>.

ŠUPOVÁ, Tereza. *Všechno plníme, jen Řecko má problém* [online]. Lidové noviny, 15. února 2011. In Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/z_medii/vsechno_plnime_jen_recko_ma_problem.html>.

The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue [online]. Ministry of Foreign Affairs of Greece, 2011 [cit. 19. března 2011]. Dostupné z <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+-+THE+NAME+ISSUE.htm>

The World Factbook - Bulgaria [online]. Central Intelligence Agency, 7. února 2011 [cit. 10. února 2011]. Dostupné z <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>>.

Tribina na nadvorešna politika na Makedonija vo 2011 godina [online]. Time.mk, 30. ledna 2011. [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.time.mk/read/b273b614cd/b5b12e26b4/index.html>>.

Under the Macedonian Sun [online]. Praha: Makedonské velvyslanectví, 18. května 2009 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://www.dnymakedonie.cz/vstupenky.html>>.

UNPREDEP Mission Profile [online]. United Nations, 16. března 1999 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unpred_p.htm>.

Václav Hudeček a Barocco Sempre Giovane zazářili v Makedonii [online]. České listy, 1. září 2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <<http://ceskelisty.czech.cz/cz/ceske-listy/ceska-kultura-v-zahranici/vaclav-hudecek-a-barocco-sempre-giovane-zazarili-v-makedonii>>.

Vladata so stav, Konkordija definitivno si zaminuva [online]. A1, 29. září 2003 [cit. 7. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.a1.com.mk/vesti/default.aspx?VestID=24542>>.

Výroční zprávy a dokumenty [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 1998-2009 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html>.

Zahranicní a bezpečnostní politika [online]. Evropa – Portál Evropské unie, 25. března 2011 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné z <http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm>.

Zahranicní obchod 1989-2008 [online]. Český statistický úřad, 21. ledna 2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0601.xls>.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2000 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/bc/91/2c/441405_307817_data_2000_02.doc>, 26 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, březen 2001 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/98/4/22/441431_307858_data_2001_03.doc>, 27 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, červenec-srpen 2001 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/4c/e9/69/23018_14945_Data78_2001.doc>, 56 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, listopad 2002 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/a0/47/96/23070_14945_Data11_2002.doc>, 49 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2004 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/96/af/ac/23126_14945_Data2_2004.doc>, 35 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, březen 2004 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/3c/5a/5/23130_14945_Data3_2004.doc>, 39 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, duben 2006 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/ca/bf/eb/73280_492006_Dokumenty_mesicniku_ZP2006_04.pdf>, 40 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, duben 2007 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/dc/49/79/73320_491964_Data_mesicniku_ZP2007_04.pdf>, 53 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, duben 2008 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/88/9b/6e/280371_492061_Dokumenty_mesicniku_ZP2008_04.pdf>, 130 s.

Zahranicní politika České republiky: data [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2010 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z

<http://www.mzv.cz/public/b5/1d/af/490457_491989_Data_mesicniku_ZP2010_02.pdf>, 28 s.

Zahraniční politika České republiky: dokumenty [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, březen 2000 [cit. 28. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/69/ca/74/441448_307874_dokumenty_2000_03.doc>, 36 s.

Zahraniční politika České republiky: dokumenty [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, červenec-srpen 2001 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/41/58/7d/23020_14945_Dok78_2001.doc>, 54 s.

Zahraniční politika České republiky: dokumenty [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, únor 2010 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/8d/81/52/490459_492069_Dokumenty_mesicniku_ZP2010_02.pdf>, 74 s.

Zpráva o zahraniční politice České republiky 1998 – 1999 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, leden 2000 [cit. 9. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/file/415493/Zprava1998_1999.pdf>, 256 s.

Zpráva o zahraniční politice České republiky za rok 2004 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, srpen 2005 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/file/415693/Zprava_2004.pdf>, 334 s.

Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2005 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, srpen 2006 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/c/2a/f2/16756_14945_Zprava2005hlavnitext.pdf>, 433 s.

Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2007 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, září 2008 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/public/50/17/11/72908_14945_BilateralniVztahy.pdf>, 221 s.

Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2008 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, září 2008 [cit. 11. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/file/391676/Zprava_o_zahranicni_politice_CR_2008.pdf>, 440 s.

Žadatelé o mezinárodní ochranu podle státního občanství a roku zahájení řízení; 1993-2008 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/6B005C8E32/\\$File/c03r01.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/6B005C8E32/$File/c03r01.xls)>.

Ostatní zdroje

ADAMCOVÁ, Nicol a kol. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, 84 s.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 3.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 21.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 32.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 52.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 80.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 85.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 119.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 133.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Dokumentace Teritoriálních odborů - tajné 1949-1982 (DTO-T 1949-1982), Jugoslávie, k. 143.

BELKO, Marián. Ministerstvo zahraničních věcí jako aktér české zahraniční politiky. In KOŘAN, HRABÁLEK: *Česká zahraniční politika...*, s. 73-96.

BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny zemí koruny české II*. 1. vydání. Praha: Paseka, 1992, s. 329 s.

KUBÁT, Michal a kol. *Politická ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 434 s.

Česká zahraniční politika – perspektivy změn po volbách 2010. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, červen 2010, 9 s.

DIMITROV, Alexandar. Further strenghtening of the international position and role of Macedonia. In MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 45-50.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. vydání. Praha : Portál, s.r.o., 2003, 220 s.

DRULÁKOVÁ, Radka, DRULÁK, Petr. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. vydání. Praha: Oeconomica, 2007, 183 s.

EIFF, Hansjorg. On NATO and Maceodnia – A Mission in Skopje 1999-2001. *Crossroads*, 2007, č. 3, s. 82-88.

EMMERT, František. Makedonie nad propastí. *Mezinárodní politika* 2001, č. 4, s. 24-27.

EVANS, Graham, NEWNHAM, Richard. *Penguin Dictionary of International Relations*. London: Penguin Books, 1998, 640 s.

FRCKOVSKI, Ljubomir. Emphasis on European and Regional Affairs. In MIRČEV, Dimitar. *The Macedonian Foreign Policy 1991-2006*. Skopje: AZ-Buki, 2006, s. 35-37.

GLIGOROV, Kiro. 15 Years of Independent Republic of Macedonia – reflections and prospects. *Crossroads*, 2006, č.1, s. 7-9.

HADŽISKI, Blagoj. Stabilization and Breakthrough. MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 38-44.

HASENCLEVER, Andreas, MAYER, Peter, RITTBERGER, Volker. *Teorie mezinárodních režimů*. 1. vydání. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 216 s.

HILL, Christopher. *The Changing Politics of Foreign Policy*. London: Palgrave Macmillan, 2003, 416 s.

KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004, 408 s.

KERIM, Srgjan. The Foreign Policy in the Period of the 2001 Crisis. In MIRČEV: *The Macedonian Foreign Policy...*, s. 51-54.

KISSINGER, Henri. *Potřebuje Amerika zahraniční politiku?* 1. vydání. Praha: Jiří Buchal – BB art, 2002, 252 s.

KONIGOVÁ, Lucie. Teorie státní suverenity a praxe intervence. *Mezinárodní vztahy*, 2001, roč. 36, č. 3, s. 41 – 58.

KOŘAN, Michal, HRABÁLEK, Martin (eds.). *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 151 s.

KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. 1. vydání. [s.l.]. Praha: Victoria Publishing, 1997, 512 s.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Rozhovor prvního náměstka ministra zahraničních věcí Alexandra Vondry pro Český deník. *Zahraniční politika České republiky: dokumenty*, prosinec 1993, s. 908.

MOULIS, Vladislav a VALENTA, Jaroslav a VYKOUKAL Jiří. *Vznik, krize a rozpad sovětského bloku v Evropě 1944-1989*. 1. vydání. Ostrava: Amosium Servis, 1991, 372 s.

MÜLLER, David. *Legislativní rámec tvorby české zahraniční politiky*. In KOŘAN, HRABÁLEK: *Česká zahraniční politika...*, s. 23-30.

NECEV, Zoran. Measuring success of the common foreign and security policy of the European Union in the case of Macedonia. *Crossroads*, 2007, č. 2, s. 95-101.

ORT, Alexandr. *Česká zahraniční politika*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, 363 s.

PALMER, Glenn, MORGAN, Clifton. *A Theory of Foreign Policy*. 2. vydání. New Jersey: Princeton University Press, 2006, 224 s.

PICK, Otto, HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004* (eds). Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004, 268 s.

Programové prohlášení vlády Jiřího Fischera. Praha: Vláda ČR, 2009, 7 s.

Programové prohlášení vlády Jiřího Paroubka. Praha: Vláda ČR, 2005, 30 s.

Programové prohlášení vlády Mirka Topolánka. Praha: Vláda ČR, 2007, 21 s.

Programové prohlášení vlády Petra Nečase. Praha: Vláda ČR, 2010, 42 s.

Programové prohlášení vlády Vladimíra Špidly. Praha: Vláda ČR, 2002, 32 s.

ROSŮLEK, Přemysl. Makedonie po implementaci rámcových dohod. *Mezinárodní politika*, 2005 č. 5, roč. 29, s. 22-24.

ROSŮLEK, Přemysl. *Stručná historie států: Makedonie*. 1. vydání. Praha: Libri, 2008, 130 s.

Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 28. dubna 1993 o sjednávání mezinárodních smluv č. 144/1993 Sb.

RYCHLÍK, Jan, KOUBA, Miroslav. *Dějiny Makedonie*. Praha: Lidové noviny, s.r.o., 2003, 458 s.

SNYDER, Richard a kol. *Foreign Policy Decision Making (revisited)*. 3. vydání. New York: Palgrave Macmillan, 2003, 240 s.

SORENSEN, Georg. *Stát a mezinárodní vztahy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005, 238 s.

STEHLÍK, Petr, HLADKÝ, Ladislav. Přehled historického vývoje česko-makedonských vztahů. *Slovanský přehled*, 2009, č. 3, s. 365 – 380.

ŠEDIVÝ, Jiří. *Dilema rozšiřování NATO*. 1. vydání. Brno: Ústav mezinárodních vztahů, 2001, 152 s.

ŠESTÁK, Miroslav a kol. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, 756 s.

ŠTEFAŇÁK, Michal. *Zahraniční politika ČSSR*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1983, 238 s.

The Kosovo refugee crisis: An independent evaluation of UNHCR's emergency preparedness and response. Ženeva: UNHCR, únor 2000, 159 s.

Ustav na Republika Makedonija so amandmanite na ustavot I – XVIII.

Vláda České republiky. *Programové prohlášení vlády Mariána Čalfy*. Praha: 19. 12. 1989, 11 s.

ZELINKA, Petr. Parlament jako aktér české zahraniční politiky. In KOŘAN, HRABÁLEK: *Česká zahraniční politika...*, s. 119-135 s.

ZRNO, Matyáš. Český díl odpovědnosti vůči Balkánu. *Mezinárodní politika*, listopad 2006, roč. 30 s. 15-16.

ŽENÍŠEK, Marek. Příběh zvaný Makedonie. *Mezinárodní politika*, leden 2002, roč. 26, s. 34-38.

Zakonot na nadvorešni raboti. Br. 07-1439/1, 31 Mart 2006 Godina, Skopje.

Příloha č. 1

Seznam bilaterálních smluv uzavřených mezi Českou republikou a Republikou Makedonií.²⁹⁶

1) Ujednání mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Ministerstvem školství a vědy Republiky Makedonie o spolupráci v oblasti vzdělávání

Název v cizím jazyce	Agreement between the Ministry of Education, Youth and Sport of the Czech Republic and the Ministry of Education and Science of the Republic of Macedonia on Co-operation in the Field of Education
Oblast smluvní úpravy	Školství - spolupráce v oblasti školství a vzdělávání
Typ smlouvy	Dvoustranná
Kategorie	Resortní
Místo podpisu	21.6.2010 Skopje
Platnost	21.6.2010
Publikace č.	64/2010 Sb.m.s.

2) Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Republiky Makedonie o hospodářské a průmyslové spolupráci

Název v cizím jazyce	Agreement between the Government of the Czech Republic and the Government of the Republic of Macedonia on Economic and Industrial Cooperation
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Vládní
Místo podpisu	10.2.2010 Praha
Platnost	
Publikace č.	84/2010 Sb.m.s.

3) Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Republiky Makedonie o spolupráci v boji proti trestné činnosti

Název v cizím jazyce	Agreement between the Government of the Czech Republic and the
-----------------------------	--

²⁹⁶ Uvedený přehled obsahuje pouze smlouvy uzavřené mezi oběma zeměmi po roce 1992, tedy v době, kdy jak Makedonie, tak ČR byly již samostatnými státy. Zbýlých 22 smluvních dokumentů z dřívější doby bylo přijato sukcesí a to Protokolem mezi vládou ČR a vládou Makedonie o sukcesii smluv ve Skopje v prosinci 1999. Dokumenty čerpány z: *Vyhledávání smluv* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 8. března 2011]. Dostupné z [http://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani_smluv/index\\$45924.html?page=1&level=any&order=descending&search=1&keyword=&domain=any&type=dvoustrann%C3%A1&party=Makedonie%20%28FYROM%29](http://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani_smluv/index$45924.html?page=1&level=any&order=descending&search=1&keyword=&domain=any&type=dvoustrann%C3%A1&party=Makedonie%20%28FYROM%29).

jazyce	Government of the Republic of Macedonia on Cooperation in the Fight against Crime
Oblast smluvní úpravy	Policejní spolupráce
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Prezidentská
Místo podpisu	9.2.2010 Praha
Platnost	

4) Ujednání o kulturní spolupráci mezi Ministerstvem kultury České republiky a Ministerstvem kultury Republiky Makedonie

Název v cizím jazyce	Agreement on Cultural Cooperation between the Ministry of Culture of the Czech Republic and the Ministry of Culture of the Republic of Macedonia
Oblast smluvní úpravy	Kultura - Kulturní dohody
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Resortní
Místo podpisu	19.8.2009 Skopje
Platnost	19.8.2009
Publikace č.	95/2009 Sb.m.s.

5) Protokol mezi Českou republikou a Makedonskou republikou měnící Dohodu mezi Českou republikou a Makedonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Název v cizím jazyce	Protocol between the Czech Republic and the Republic of Macedonia amending the Agreement between the Czech Republic and the Republic of Macedonia for the Promotion and Reciprocal Protection of Investments
Oblast smluvní úpravy	Finance - Podpora a ochrana investic
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Prezidentská - čl. 10 ústavy 2001
Místo podpisu	5.5.2009 Brusel
Platnost	
Publikace č.	95/2010 Sb.m.s.

6) Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Makedonie o výměně a vzájemné ochraně utajovaných informací

Název v cizím jazyce	Agreement between the Czech Republic and the Republic of Macedonia on
-----------------------------	---

jazyce	the Exchange and Mutual Protection of Classified Information
Oblast smluvní úpravy	Ochrana utajovaných skutečností
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Prezidentská - čl. 10 ústavy 2001
Místo podpisu	27.8.2008 Praha
Platnost	
Publikace č.	71/2009 Sb.m.s.

7) Správní ujednání k provádění Smlouvy mezi Českou republikou a Republikou Makedonie o sociálním zabezpečení

Název v cizím jazyce	Administrativna spogodba za sproveduvane na Dogovorot megu Češka republika i Republika Makedonija za socijalno osiguruvane
Oblast smluvní úpravy	Sociální zabezpečení
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Vládní
Místo podpisu	1.2.2006 Skopje
Platnost	
Publikace č.	3/2007 Sb.m.s.

8) Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Makedonie o sociálním zabezpečení

Název v cizím jazyce	Dogovor pomegu Češka Republika i Republika Makedonija za socijalno osiguruvane
Oblast smluvní úpravy	Sociální zabezpečení
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Prezidentská - čl. 10 ústavy 2001
Místo podpisu	7.10.2005 Skopje
Platnost	
Publikace č.	2/2007 Sb.m.s.

9) Protokol o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí mezi Ministerstvem životního prostředí České republiky a Ministerstvem životního prostředí a územního plánování Makedonské republiky

Název v cizím jazyce	Protocol on Cooperation in the field of Environmental protection between the Ministry of Environment of the Czech Republic and the Ministry of Environment and Physical Planning of the Republic of Macedonia
Oblast smluvní	Životní prostředí

úpravy	
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Resortní
Místo podpisu	17.6.2004 Praha
Platnost	17.6.2004
Publikace č.	132/2004 Sb.m.s.

10) Dohoda mezi Českou republikou a Makedonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Název v cizím jazyce	Agreement between the Czech Republic and the Republic of Macedonia for the Promotion and Reciprocal Protection of Investments
Oblast smluvní úpravy	Finance - Podpora a ochrana investic
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Prezidentská - čl. 10 ústavy 2001
Místo podpisu	21.6.2001 Praha
Platnost	
Publikace č.	116/2002 Sb.m.s.

11) Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Makedonie o zamezení dvojímu zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu a z majetku

Název v cizím jazyce	Convention between the Czech Republic and the Republic of Macedonia for the Avoidance of Double Taxation and the Prevention of Fiscal Evasion with respect to Taxes on Income and on Capital
Oblast smluvní úpravy	Finance - Zamezení dvojího zdanění
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Prezidentská - čl. 10 ústavy 2001
Místo podpisu	21.6.2001 Praha
Platnost	
Publikace č.	88/2002 Sb.m.s.

12) Ujednání mezi Ministerstvem obrany České republiky a Ministerstvem obrany Republiky Makedonie o vzájemné spolupráci

Název v cizím jazyce	Arrangement between the Ministry of Defence of the Czech Republic and the Ministry of Defence of the Republic of Macedonia concerning Mutual Cooperation
-----------------------------	--

Oblast smluvní úpravy	Spolupráce mezi ministerstvy obrany
Typ smlouvy	dvoustranná
Kategorie	Resortní
Místo podpisu	17.2.2000 Skopje
Platnost	17.2.2000
Publikace č.	24/2000 Sb.m.s.

Příloha č. 2

Ekonomické ukazatele vzájemných vztahů²⁹⁷

Vysvětlivky (platné pro všechny následující tabulky a grafy)

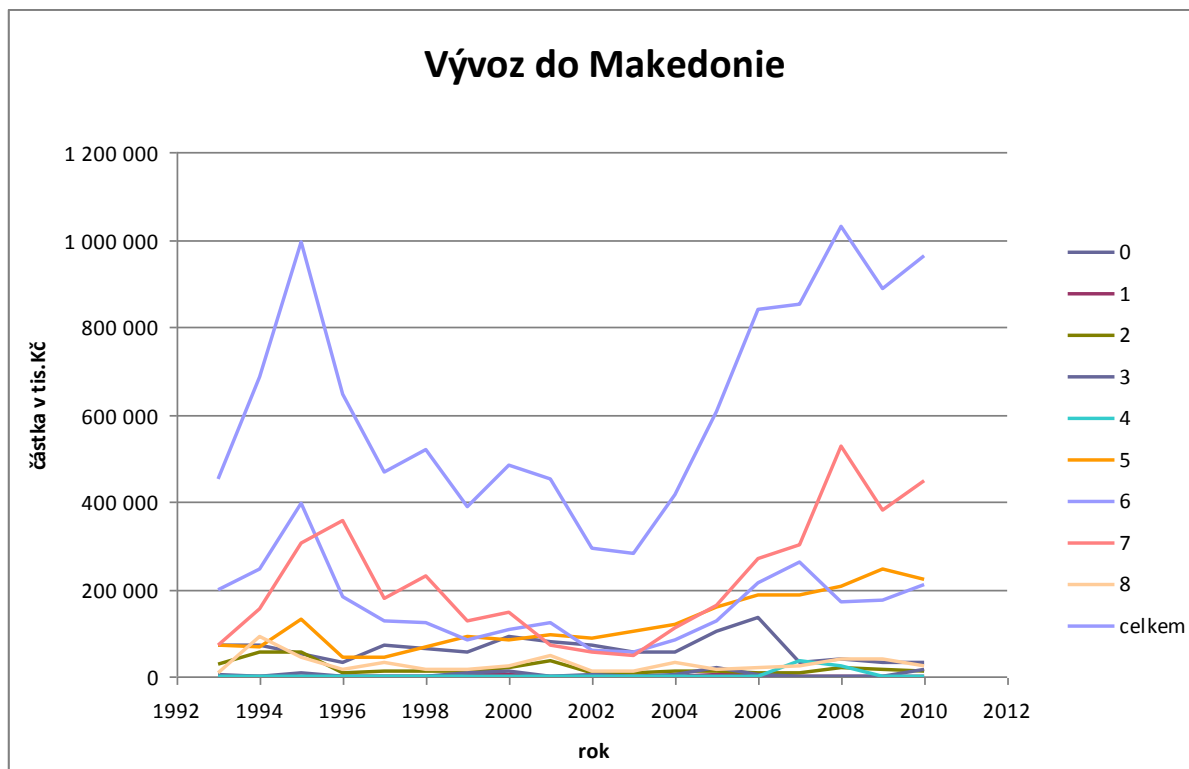
0-Potraviny a živá zvířata
1-Nápoje a tabák
2-Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv
3-Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály
4-Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
5-Chemikálie a příbuzné výrobky
6-Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu
7-Stroje a dopravní prostředky
8-Průmyslové a spotřební zboží

Vývoz České republiky do Makedonie v období 1993-2010

Období	V tis. Kč									Celkem v tis. Kč
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	
1993	70 895	390	27 082	3 900	1	70 289	198 795	71 456	9 680	452 489
1994	70 164	0	55 743	1 524	0	67 951	244 579	153 567	91 582	685 110
1995	53 438	251	56 773	8 142	824	132 453	395 127	303 046	42 132	992 186
1996	33 175	29	9 772	586	0	44 061	183 123	358 385	16 807	645 937
1997	73 257	1 580	12 942	21	0	43 823	126 071	176 857	32 436	466 987
1998	64 937	1 251	13 391	402	90	68 863	122 003	229 870	16 392	517 200
1999	54 242	2 675	11 708	6 600	841	89 795	81 963	126 005	14 141	387 969
2000	91 155	3 213	18 947	10 026	0	84 885	105 699	145 414	22 275	481 616
2001	80 981	39	36 373	669	0	94 562	120 961	70 453	48 905	452 942
2002	72 895	0	7 623	2 186	0	85 977	58 341	55 145	11 056	293 223
2003	56 062	192	7 290	574	0	102 976	55 701	46 611	12 669	282 075
2004	56 592	11	10 295	2 839	0	119 611	84 363	111 588	31 017	416 316
2005	103 918	4 286	12 571	20 229	227	157 643	128 642	160 535	16 443	604 493
2006	134 462	5 719	8 247	3 668	0	185 911	212 225	268 252	21 049	839 533
2007	32 363	1 688	7 635	224	33 978	187 240	262 715	302 863	23 361	852 067
2008	39 787	875	19 672	3	25 691	205 552	171 735	526 242	38 499	1 028 057
2009	32 744	232	15 925	343	2	243 915	174 687	378 963	39 154	885 965

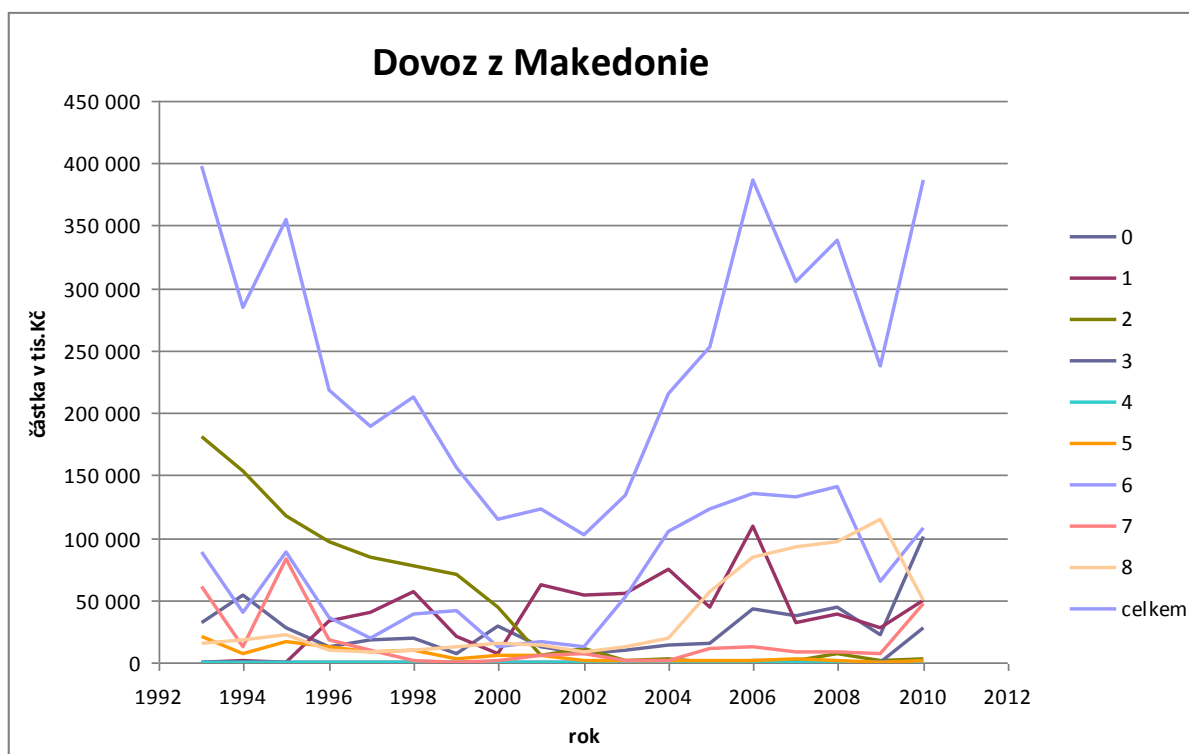
²⁹⁷ Podklady pro informace získány z emailu z emailu od pracovnice Českého statistického úřadu Zuzany Šolcové ze dne 14. února 2011 [online]. Viz. také jednotlivé *Výroční zprávy a dokumenty* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000-2010 [cit. 12. března 2011]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html>. Nebo také možnost tvorby vlastních statistik ve vyhledávacím modulu Českého statistického úřadu: *Statistika zahraničního obchodu* [online]. Český statistický úřad, 2011 [cit. 7. ledna 2011]. Dostupné z <<http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>>.

2010	30 675	5	11 563	14 298	4	223 510	210 211	449 150	24 109	963 525
------	--------	---	--------	--------	---	---------	---------	---------	--------	---------

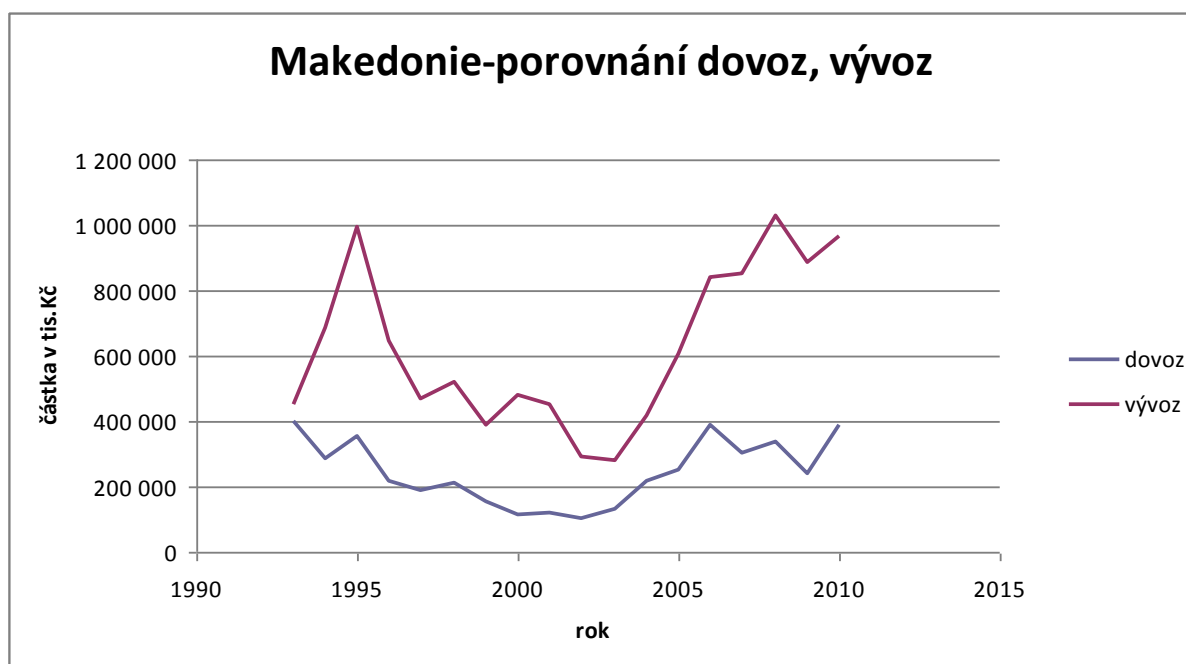
Dovoz Česká republiky z Makedonie v období 1993-2010

Období	V tis. Kč									Celkem v tis. Kč
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	
1993	31 593	387	181 077	0	0	20 023	89 013	60 065	15 576	397 734
1994	53 497	1 121	152 822	0	483	6 267	40 058	12 799	17 653	284 699
1995	27 661	85	117 376	0	0	16 714	87 827	82 857	21 994	354 614
1996	12 289	32 608	96 996	0	0	12 227	36 306	17 961	9 616	218 004
1997	18 473	39 924	84 275	0	0	8 955	19 779	9 334	8 064	188 804
1998	19 496	56 877	77 868	0	0	8 976	38 800	2 051	9 039	213 108
1999	7 290	21 246	70 279	0	0	2 924	41 977	57	12 855	156 628
2000	28 936	6 900	43 538	0	0	5 318	12 450	1 392	15 598	114 133
2001	12 407	62 406	5 954	0	0	5 435	16 507	5 432	14 427	122 570
2002	7 532	53 164	11 411	0	0	1 878	13 089	7 229	7 846	102 148
2003	10 324	54 845	1 119	0	0	1 692	51 902	1 369	12 368	133 618
2004	13 321	75 056	2 249	0	0	759	104 851	752	18 891	215 879
2005	14 788	44 714	626	0	0	1 505	123 378	10 561	57 072	252 644
2006	43 132	108 529	1 007	0	0	1 829	135 179	12 665	84 196	386 537
2007	36 975	31 668	903	0	0	2 148	132 451	8 084	93 096	305 325
2008	44 829	38 735	6 643	0	0	1 444	140 774	8 195	97 117	337 738
2009	22 716	26 992	1 865	26	0	616	64 363	7 203	114 124	237 905
2010	101 323	49 413	2 240	27 565	0	1 278	108 227	46 495	49 679	386 221

Srovnání exportu a importu a saldo zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Republikou Makedonií v období 1993-2010

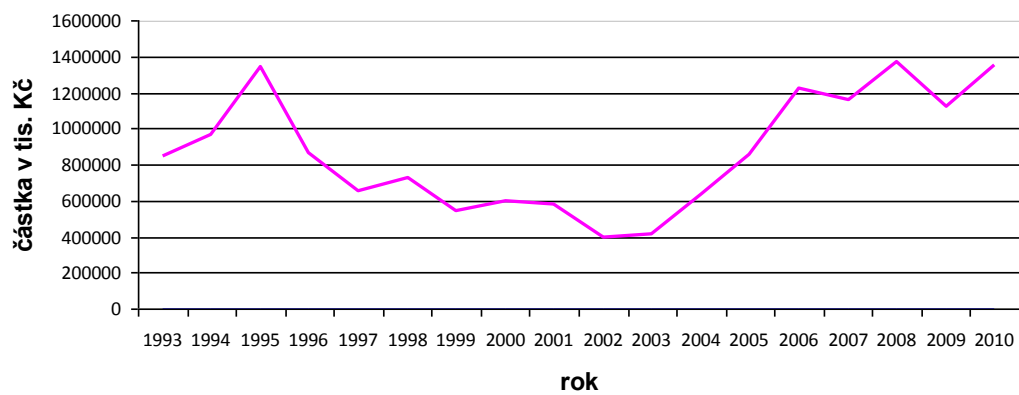
Období	Dovoz z Makedonie	Vývoz do Makedonie	Saldo	Celkový objem
	tis. Kč	tis. Kč		tis. Kč
1993	397 734	452 489	54 755	850 223
1994	284 699	685 110	400 411	969 809
1995	354 614	992 186	637 572	1 346 800
1996	218 004	645 937	427 933	863 941
1997	188 804	466 987	278 183	655 791
1998	213 108	517 200	304 092	730 308
1999	156 628	387 969	231 341	544 597
2000	114 133	481 616	367 483	595 749
2001	122 570	452 942	330 372	575 512
2002	102 148	293 223	191 075	395 371
2003	133 618	282 075	148 457	415 693
2004	215 879	416 316	200 437	632 195
2005	252 644	604 493	351 849	857 137
2006	386 537	839 533	452 996	1 226 070
2007	305 325	852 067	546 742	1 157 392
2008	337 738	1 028 057	690 319	1 365 795
2009	237 905	885 965	648 060	1 123 870
2010	386 221	963 525	577 304	1 349 746

Celkový objem obchodu mezi Českou republikou a Republikou Makedonií v letech 1993-2010 a jeho podíl na celkovém zahraničním obchodu České republiky

Období	Celkový objem obchodu s Makedonií	Celkový zahraniční obchod České republiky		
	tis. Kč	Období	mld. Kč	Podíl (%)
1993	850 223	1993	847,7	0,100299
1994	969 809	1994	957,2	0,101315
1995	1 346 800	1995	1 231,9	0,109326
1996	863 941	1996	1 356,3	0,063698
1997	655 791	1997	1 569,0	0,041797
1998	730 308	1998	1 748,7	0,041763
1999	544 597	1999	1 882,0	0,028937
2000	595 749	2000	2 363,0	0,025211
2001	575 512	2001	2 653,7	0,021687
2002	395 371	2002	2 580,6	0,015321
2003	415 693	2003	2 811,6	0,014785
2004	632 195	2004	3 471,8	0,01821
2005	857 137	2005	3 698,6	0,023174
2006	1 226 070	2006	4 249,4	0,028853
2007	1 157 392	2007	4 870,5	0,023764
2008	1 365 795	2008	4 880,2	0,027986
2009	1 123 870			
2010	1 349 746			

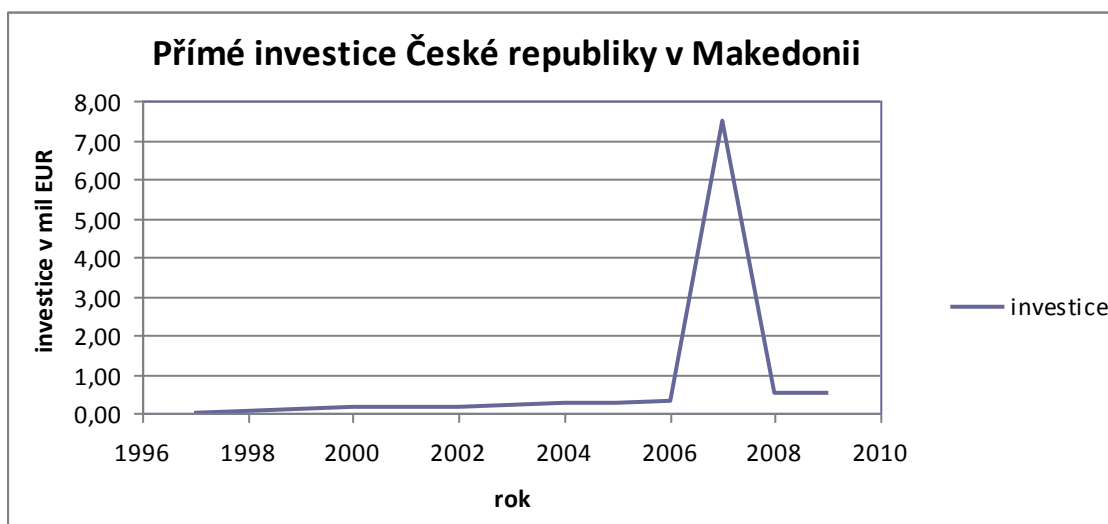
Objem celkového obchodu Česká republika - Republika Makedonie

Příloha č. 3

Přímé investice českých firem v RM 1997-2009 (v mil. EUR)

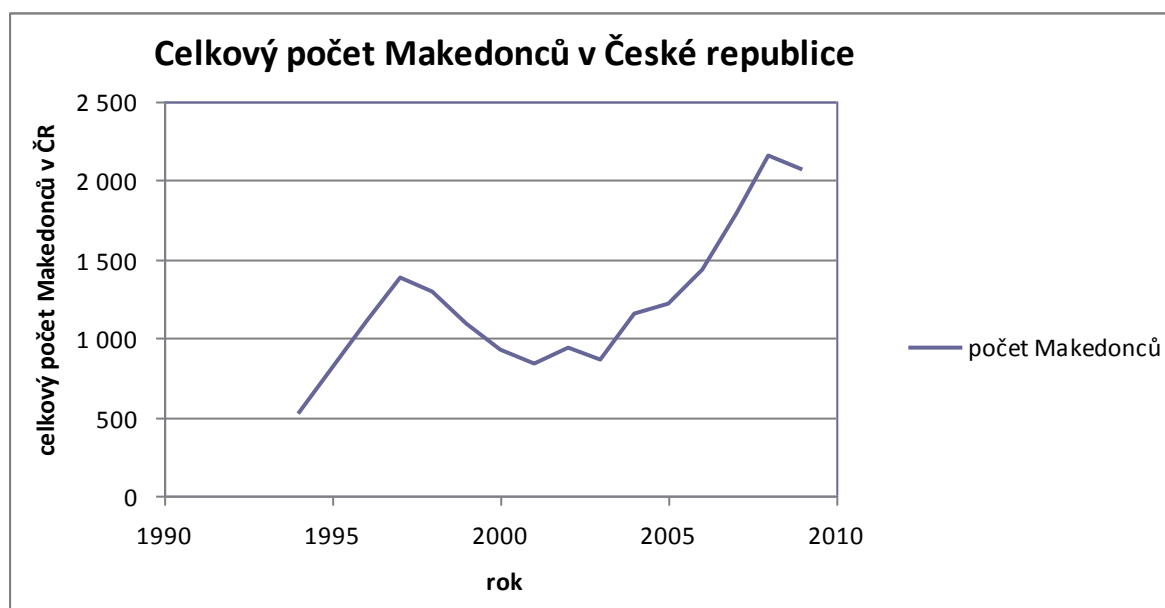
1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,01	0,07	0,10	0,13	0,14	0,18	0,22	0,26	0,27	0,29	7,51	0,49	0,51

Příloha č. 4

Počet makedonských občanů v ČR 1994-2010 (s krátkodobým a dlouhodobým povolení k pobytu)

Státní občanství	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Makedonie	523	807	1 104	1 381	1 291	1 091	928	835	934	863	1 158	1 215	1 438	1 785	2 153	2 068

Příloha č. 5

Provozní výdaje zastupitelského úřadu ČR ve Skopje (tis. Kč)²⁹⁸

	rok	provozní náklady
1	2006	1 867
2	2007	2 364
3	2008	6 166
4	2009	7 026
5	2010	6 523
		23 946

Provozní náklady zahrnují - nájemné, běžný provoz, opravy a udržování, platy místních sil, kulturní a prezentační akce a výdaje na reprezentaci.

Nejsou zahrnuty - investiční výdaje, náhrady a platy vyslaných pracovníků, zdravotní a sociální pojištění, vybavovací příspěvky.

---

²⁹⁸ Údaje získány z emailu od zaměstnankyně MZV ČR Jarmily Svobodové ze dne 13. dubna 2011 [online].

Příloha č. 6

Základní informace o Republice Makedonii²⁹⁹

Rozloha – 25 713 km²

Počet obyvatel – 2 077 328 (odhad z roku 2010)

Věk dožití – 75.14

Schopnost číst a psát u obyvatel nad 15 let – 96.1 %

Etnické složení – 64.2 % Makedonci, 25.2 % Albánci, 3.9 % Turci, 2.7 % Romové, 1.8 % Srbové, 2.2 % ostatní (dle sčítání v roce 2002)

Náboženské vyznání – 64.7 ortodoxní, 33.3 % muslimské, 0.37 % ostatní křesťané (dle sčítání v roce 2002)

HDP na obyvatele – 9 400 \$ (rok 2010)

Průměrná mzda – 345 euro (první kvartál roku 2011)

Nezaměstnanost – 30.9 % (čtvrtý kvartál roku 2010)

Status svobodnosti dle Freedom House³⁰⁰ podle možností uplatnění politických a občanských práv obyvatel z roku 2008 – částečně svobodná země (v této skupině jsou např. i Bolívie, Turecko, Albánie, Mozambik nebo Černá hora)

Index možnosti uplatnění politických práv dle Freedom House (rozsah je 1-7, 1 je nejlepší hodnocení) – 3 (ve stejné skupině jsou všechny výše zmíněné státy plus např. Libérie, Nigérie nebo Moldavsko)

Index možnosti uplatnění občanských práv dle Freedom House (stejný způsob hodnocení) – 3 (ve stejné skupině jsou všechny státy zmíněné u statusu svobodnosti plus např. Jamajka, Madagaskar či Keňa)

---

²⁹⁹ Všechny informace krom informací od Freedom House jsou převzaty ze dvou zdrojů: *The World Factbook* [online]. Central Intelligence Agency, 6. dubna 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html>>. *Indicators* [online]. Skopje: Republic of Macedonia – State Statistical Office, 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z <http://www.stat.gov.mk/english/glavna_eng.asp>.

³⁰⁰ Kompletní údaje od Freedom House jsou dostupné v následujícím odkazu: *Freedom in the World 2008: Subscores* [online]. Freedom House, 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=414&year=2008>>.

Příloha č. 7

Základní informace o České republice³⁰¹

Rozloha – 78 867 km²

Počet obyvatel – 10 532 770 (odhad z roku 2010)

Věk dožití – 77.19

Schopnost číst a psát u obyvatel nad 15 let – 99 %

Etnické složení – 90.4 % Češi, 3.7 % Moravané, 1.9 % Slováci, 4 % ostatní (dle sčítání v roce 2001)

Náboženské vyznání – 26.8 % římskokatolické, 2.1 % protestantské, bez vyznání nebo nespécifikované 67.8 % (dle sčítání v roce 2001)

HDP na obyvatele – 345 601 korun (rok 2009)

Průměrná mzda – 963 euro (čtvrtý kvartál roku 2010)

Nezaměstnanost – 9.2 % (březen 2010)

Status svobodnosti dle Freedom House³⁰² podle možností uplatnění politických a občanských práv obyvatel z roku 2008 – svobodná země (v této skupině jsou např. i Austrálie, Velká Británie, Švédsko nebo Spojené státy)

Index možnosti uplatnění politických práv dle Freedom House (rozsah je 1-7, 1 je nejlepší hodnocení) – 1 (ve stejné skupině jsou všechny výše zmíněné státy plus např. všichni členové EU kromě Lotyšska a Rumunska)

Index možnosti uplatnění občanských práv dle Freedom House (stejný způsob hodnocení) – 1 (ve stejné skupině jsou všechny státy zmíněné u statusu svobodnosti plus např. všichni členové EU kromě Bulharska a Rumunska)

---

³⁰¹ Všechny informace krom informací od Freedom House jsou převzaty ze dvou zdrojů: *The World Factbook* [online]. Central Intelligence Agency, 6. dubna 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html>>. Česká republika v číslech 2010 [online]. Praha: Český statistický úřad, 10. prosince 2010 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2010ediciplan.nsf/publ/1409-10-2010>>.

³⁰² Údaje od Freedom House jsou dostupné v následujícím odkazu: *Freedom in the World 2008: Subscores* [online]. Freedom House, 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=414&year=2008>>.